Wangki Wulyu Jirrkirlikanujuwal

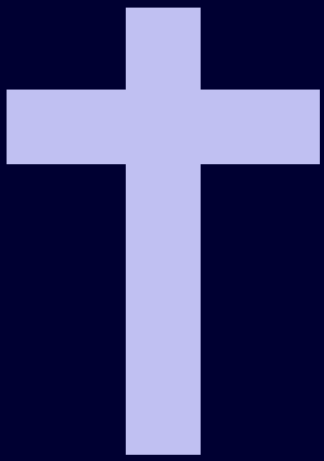

Portions of the Holy Bible in the Walmajarri language of Australia

Wangki Wulyu Jirrkirlikanujuwal

Portions of the Holy Bible in the Walmajarri language of Australia

copyright © 1985 Wycliffe Bible Translators

Language: Walmajarri

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-05-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
9663b280-2245-5e10-b809-d81274bff0d0

Contents

Matthew 1
Mark 7
Luke 35
John 53
Acts 63
1 Corinthians 104
1 Timothy 105
1 John 113
Psalms 114

Matthew

Mayiri pa warntarni Jawujapju

18-19 Walimpa Mayiri yapajartijarrinya. Pirlurrpaliny manyanta takurryani Ngarpukurajangka. Warrarni pila ngurrujarra ngunangani Mayirijarra Jawujap purntajangkajarra. Ngajirta manyanta Mayirirla yukarnantarla Jawujap. Walirni parla nyantukura kartu purntajangka Jawujapku. Kujarti manyanangu ngunangani Juwujwarntikura yurru. Puju kanarlanyju muntajartikujilany marnin piyirnwarlanyju, wali nyanarti, tampirni palunya wanyjanani ngumparnarlu. Kurntayikujirnani palunya marnin.

Wali Jawujapju nyanya nyantukura purnta, marnin nyanarti jarlu parla muntajartijarrinya. Jawujapju muntangu nyantukurarlu pirtinyikani Mayiri nyantukura purnta. Yakurrmarni parla muntajartiwu Jawujapju. Nyantungu pa nira luwu Juwujwarntikura martarnani, walirni pa ngajirta Mayiri wanyjarrarla tampingu. Pinapinakarrinyani pa, "Wanyjarrku marna ranyjingu. Ngajirta tampingu. Kayan ngarna kurntayikuji marnin nyanarti."

20 Wali nganpayi Jawujap pa yukarnani munta yakurr. Pinapinakarrinyani parlanyanu purntajangka marnin wanyjanupurru, yangkala parla pirriyani winkirr yinjil Ngarpukurajangka purlkakurajangka. Marni parla Jawujapku yinjillu, "Ngajirta. Warntawu mankurlanyanu nyuntukura nyanarti marnin. Kangku man. Ngajirta ngan rayin nyaka muntajarti. Nyanarti yapa muntanga martarnana Ngarpukura walaku Kutkura. Jarlu manyanta takurryani Pirlurr Ngarpukurajangka, yangkala muntajartijarrinya. Ngajirta manyanta nganpayirla yukanyjarla kanarlanyja."

21 Yinjillu parla yarntarni marni, "Nyanarti yapa martalany muntanga kaninykaniny walaku parla Kutku. Puju manyanu tarlkujiwu, yini man julawu Jesus. Wali purlkala ngunawu, piyirn manya tikirrkujiwu yakurrjangka."

24 Wali Jawujap parnkijarrinya manyanjangka. Mapunikani parla yinjilku. Yanungurla parlanyanu warntarni Mayiri purntajangka.

25 Wali pa warntarni Mayiri yangkala pila ngurrujarrarni ngunangani. Jurumanani pilarla yapawu palkangajarrinyupurru. Walimpa yapangu manyanu tarlkujirni. Yinila jularni Jesus Jawujapju.

2

Piyirnwarnti pinangurruwarnti

1-2 Yangka kaji manyanu tarlkujirni Jesusju, nyanartikarra pa ngunangani nganpayi Yarrit. Purlka manyanangu maja Juwujwarntikura. Nyanartijangkala palu kakarrangu yanani marringurni pinangurruwarnti piyirnwarnti. Pinarri palurla ngujangurra nyapartukarra wirl pirriyanku. Walimpawarlany palu nyanya wirl nyanarti turtapinya.

Wali turtangkarranya palu kakarrangu, jartamanani palu wirl, jarrkangani manyanangu Jurujulumkarti. Japirlyungani palunya kujangkurrajarra piyirn, "Wayila pinarri ngantarla murlawu purlkawu

yapawu, wanyjurla marnalu parlipungku yapa minyarti. Juwu-
jwarntikurajangka manyanangu maja. Wirl nyantukura marnalu
nginyjirrikani kakarrangurlu, yangkala marnalu pirriyani minyayirla
nyangupurrujaa kajalkajalkujirnupurru."
3 Tampi palunyanta marnani wangki, yangkala manya pinakar-
rinyani purlkangu Yarrittu.
Wali nyanartijangka malykunyanya pa nyanarti yapa Yarrittu,
nyantu manyanangu ngunarla purlka nganpayi Yarrit. Munta
yakurrjarrinya, kurnakwantinya nganpayi Yarrit wangkijangkarla.
Kanarlanywarnti mapirri palu piyirnwarnti munta yakurrjarrinya,
kurnakwantinya palu nyantukurawarnti Jurujulumkarrajiwarnti.
4 Wali nganpayirlu Yarrittu manya marurrpinya kurayipwarntijaa
piyirnwarnti purlkawarnti yiniwarnti puriswarnti. Japirlyungani
manya, "Wanyjurla manyanu tarlkujiwu yapangu yiningu Kurayijju."
5 Marni palurla Yarritku nyantuwarntirlu, "Kurlila manyanu tar-
lkujiwu ngurranga Pajilimja Jutiyarla. Kujarti marnalu nyangany
kurrumparla Ngarpukurarla. Wali jarluwarlany Ngarpungu parla
yinya layi nganpayi wangki yapapurru tarlkujirnupurru, lanila pa
nganpayirlu nyanawurlu wangki kurrumparla yungujangka. Jular-
nani palu nganpayi nyanarti puraput."
7 Wali piyirntu purlkangu Yarrittula manyanangu yiparni wangki
ranyji purpanupurru piyirnwarntiwu nyanartiwarntiwu pinangur-
ruwarntiwu kakarrangujangkawarntiwu. Pirriyanila palunyanta
Yarritta. Wirlku nyanartiwu manya japirlyinya Yarrittu. "Wayila.
Nyangurla manta nyanya nyanarti wirl turtapungujangka."
Wali jangkumani palunyanta, "Ngajirta. Nyanya marnalu kakarran-
gurlu yitilaljarrarla kurrinyja."
8 Marni manyanangu Yarrittu, "Wali Pajilimkarti yantalu. Warpiny
muwupungkalurla yapawu. Parlipungku manta, tikirr pajinta kangku
wangki ngajuwu. Nyaku marna ngajunguwurti. Kajalkajalkujiwu
marna yapa nyanarti."
9-10 Nyanartijangka Jurujulumjangka palu turtangkarranya. Yani
palu Pajilimkarti kurlirrara piyirnwarnti pinangurruwarnti. Yarn-
tarni palu nyanya wirl, yangkarti palu jarlu nyanya kakarrangurlu.
Wirl yanani kankarral kajalkajal, nyantuwarntirlu palu wartangurni
jartamanani wirl nyanarti. Jarlungurru wirl manyanta lamajarrinya
mayarurla yapakurarla kankarnimarrangu. Yangka palu wirl nyanya,
wirriyajarrinyala palu, ngarrurtajinyangula palu yanani nyangupurru
yapa lamparn.
11 Pirriyani palunyanta, takurryanila palu mayarurla, nyanyala
palupinya ngamarlangu. Yapa parlanyanu martarnani ngamajirlu.
Nyanartijangka palunyanta parntawantinya yapanga, kajalkajalku-
jirnupurru yapa nyanarti. Kujarti palu nyanartikarrajirlu piyirn-
warntirlu kajalkajalkujirnani piyirn purlka piyirnwarntirlujaa marn-
inwarntirlu pujungurni. Parntawantinyani palunyanangurla purlka-
warntirla. Yangkala palunyanta yapanga parntawantinya kujarti.
Wali nyanartijangka palunya manawarnti warntarni
yijipurruwarnti yungupurruwarnti nyantuwarntikurajangka ngurti.
Yijiwarnti nyanartiwarnti palurla nganapartu nganapartu yinya. Layi
parlipa julalany pamarr wulyu marulu yini kuwul. Yijijarrawarlany

pila kurrinywarlany mirrijinjilinyjarra wulyu parntimanupurru yinijarra purakinjanjaa miya. Wali yinyala palurla yijiwarnti murta. Wulyuwulyu palurla kanya yijiwarnti yapawu Jesusku.
12 Pakul palu yani, ngurrala palu yukarnani pinangurruwarnti. Jarrmarni manyanangu Ngarpungu winkirra, “Ngajirta ngantarla yanta Yarritkarti. Wurna tikiyantalu rantanga nyurrawarntikurakarti ngurrakarti.”
Wali turtapinya palu, rantanga palu tikiyani kujartirni. Ngajirta palurla yantarla Yarritku, wurnala palu tikiyani.

Jawujapju pinya kanya Yijipkarti

13 Nyanartijangkala wartangurni pila ngunangani jampirlangu Jawujapjarra Mayiri. Yinjillu purlkakurarlu parla marni pukanyja winkirr Jawujapku. “Yanku man wurna jalarrarni. Kangku manpinya ngamarlangu karla Yijipkarti. Nyanayirla manpila martawu. Walimpa marnanypilangu malku tikirrkangupurru. Muwupungku parla Yarrittu wartangurni pungupurru. Nyuntungu man kangku jalarrarni Jesus lamparn karlarrara Yarritkarrarla. Yarrittu ngarta pungka lamparn Jesus.”
14 Nyanartijangka palu pukanyja jakarni karla Yijipkarti. Jawujapju pinya kanya ngamarlangu.

Yapawarnti manya pinya Yarrittu

15-16 Jurumanani parla Yarrittu pinangurruwarntikurawu wangkiwu tikirrkangupurru Jesus. Pungkarla pa yapa nyantungu. Wali kajiyinya palurla Yarrit pinangurruwarntirlu. Yarrit parla jarti jurumanungurla wirrilyijarrinya. Wali pinapinakarrinyani wangki yangkartirni jarlu palurla marni pinangurruwarntirlu. Wirl yangkarti palurla jularni. Nyantungu pa nyanarti wangki jutungu pinapinakarrinyani Yarrittu. “Kunyungurla yangkarti parri purlkajarrinya pakatkarrala yanany kurrinyja wurrkallajangka.”
Nyanartijangka pawumarnila manyanangu nyantukurawarntiwu kulipariwarntiwu piyirnwarntiwu, “Yantalu. Pungkalunya lamparnlamparn parriparri yangka pakatkarra yanany kurrinyja wurrkallajangka ngurranga nyanayirla Pajilimja kujangkurrajarra. Ngajirta ngantanyanangu yawiyijarri. Pungkalunya pujurni. Warpinypungkalunya pirlawurra.”
Wali mapunparni palu turtangkanya nyanartiwarnti Yarritkurawarnti. Pinya palunya paja yapa parriparri lamparnlamparn Pajilimkarrajiwarnti. Kula palu walirni pinya nyantu Jesus.
Wali kirrarnani pila Jawujapjarra Mayiri karla Yijipja. Ngunangani pila, martarnani pila yapa nyanarti Jesus. Walimpa Yarrit pirlajarrinya.
Wali jarluwarlany parla Ngarpungu purlkangu wangki marni nganpayiwu puraputku, lanila pa wangki Ngarpukura kurrumparla puraputtu. Ngarpungu parla marni, “Ngurrangurni Yijipngurni marna purpankanya walaku ngajukura.” Wali kurrumparla pa lani takingu. Kujartikarra pa Jesus pirriyani pikanga wangkinga jarluwarlanyjangka Yijipngurni.

Yijipngurni palu tikirrwantinya

19 Wali Yijipja parla pirriyani yinjil purlkakurajangka Jawujapku,
kaji Yarritpaliny pirlajarrinya. Marnila parla winkirr Jawujapku,
20 “Yanku manpila yangkartikarti ngurra nyurrawarntikurakarti
Yijirayilkati. Tikirrkangku manpila yapa nyanarti. Martarnanku
manpila nyanayirla. Jarlu pa Yarrit pirlajarrinya. Kayan ngarta
pungka nyanarti yapa. Yara manpila wanji martarnanku nyanayirla.”
21 Wali tikiyani pila ngurrakarti nyantujarrakurakarti. Kanya pinya
ngamarlangu, ngunanganila pila nyanayirla ngurranga Yijirayilla.

6

Kujarti manta Ngarpu japirlyungku

5 Jesusju manya pinarriyungani mapirrikarrajiwarnti, “Ngajirta
nganta yangkartiwarntijilinyjarri yangka palunyanu kajalkajalkuji-
lany yarr piyirntu yarringarnupurru. Yangka palu purayimalany
piyirnwarntirlu nyangupurru mayarurla Ngarpukurarlajaa warntar-
rirla piyirnkurarla. Wali palurlanyanu ngurtnguniny, tumaj palun-
yanangurla kanarlanywarntirlu yarringalany.
6 Nyurrawarnti manta kanarlanyparni ngunawu. Yangka kayan-
tuwurti parla Ngarpuwu purayimalku, wali kirralku man jintanga
piyirnwarntingurni ranyji. Rukukarranyanu kaninykaniny ma-
yarurla, nyanartikarra manta purayimarnanku Ngarpuwu nyuntuku-
rawu kankarnijangkawu ranyjikarrajiwu. Ngarpungu parlipanya
nyangany tirriny ranyjingurni. Ngungkupungkula manyanu wirriya,
Ngarpungu manta ngurtkujiwu.
7 Yangkawurti manta purayimalany, ngajirta nganta wangkimipa
pajakujirnanta kanarlanywarntijilinyju yangka palu wapalkarra pu-
rayimalany ngurrpangurrparlu lirrangumipa wangki juwal. Nyan-
tuwarnti palu malany kula manya Ngarpungu pinakarrilanyparni
yangka palu wangkimipa purlkajinyangu juwal purayimalany.
8 Wali ngajirta nganta kujartijarri nyantuwarntijiliny lirrangumipa
purayimarnujuwal. Ngarpu manyirrangu pinarri. Jarlurni kajaluwar-
lany mannya nyangany nyantungu, nyapartukarra manta nguninyjaa
nyapartukarra mantarla purayimalany.
9 “Nyanartijangkala yangka mantarla purayimalku kujartikarra
manta Ngarpu japirlyungku.

Ngarpu nganampakura, kankarnumarrangu man nguniny.

Nyuntu marnantalu yini julawu ngirrpiri nukarnirlu.

10 Japirlyungana marnantalu nyuntu maja ngunangupurru wapalkar-
rawu.

Nukarnirlu marnangulu mapunikarrku yangka marnanpangu ku-
rajpungany jirrkirl ngunangupurru nyuntukurarlal. Kayan-
parni marnantalu mapunikarrku nguwakarrajiwarntirlujaa
yalkirikarrajiwarntirlu Ngarpukurawarntirlu.

11 Yungkarnanpanya miyijaa kuyi jalarrapurru ngarnupurru yangka
marnanpanya jininyarawarlany jininyarawarlany yungany.

12 Wajapungurla rukanyjanpangurla yakurryakurr nganampakura,
yangka marnalunyanangu nganampa ngaru kirtilyjarrilany ka-
narlanywarntiwu.

13 Ngajirta ngarnanpanya kangka yakurrwarntirlal warntarrirlal.
Marlamantarnanpanya warntarrirlaljangka pirlakuralaljangka
yangkawurti ngarnalu tarrpantilany.

14 Yarntarni manya pinarriyungani Jesusju, “Puju mantanyanangu
kanarlanywarntiwu ngaru kirtilyjarrilany, wali nyanarti, Ngarpungula
kankarnumarrangurlu manyirrangurla yakurryakurr wajapungurla
rukalku.
15 Yarnta puju ngajirta mantanyanangu kanarlanywarntiwu ngaru
kirtilyjarri, wali nyanarti, ngajirta manyirrangurla yakurryakurr
nyurrawarntirla wajapungurla rukanyja Ngarpungu kankarnimarran-
gurlu.”

11

Jesuskura yuwuk pa wulyujinyangu

28-30 Purlumanurlu palu martarnani nyankangal, warrkammar-
nanila palu, yini parla yuwuk. Kangani palu yuwuk wulyu nyankangal
jiralyjinyangu, wulyu palu warrkammarnani wirriyarlu. Yarnta puju
palu jatkajatka kangani yuwuk japalmartamarta, tumaj pa mimikujir-
nujuwal.

Yarntarni piyirnjaa marninjaa yapa palu wulyuwulyu niranira
yanany Ngarpukurarlal, yangkala palu yumpalyjarrilany niranira-
jangka. Patkanyjilany manya yakurryakurru, yangkala jarti palurla
Ngarpuwu muwupungany. Kujarti palu yanany piyirnjaa marninjaa
yapa purlumantujiliny martalany yuwuk nyankangal. Yuwukju
manya yumpalykujilanyjaa patkanyjilany.

Wali Jesusju parlipangu malany, “Mirnu yantajalurla ngajukarti
piyirnjaa marninjaa yapa pujurni yumpalyjartiwarntijaa patkanyjir-
nujangkawarnti. Kunyungurla manta yumpalyjarrinya warrkam-
jangka Ngarpukurajangka. Niranira manta yanany Ngarpukurakarti.
Ngajungula marnannya wirriya yungku, rinymalkula manta. Nga-
jukura yuwuk pa wulyujinyangu jiralyjinyangu, ngajirta jatkajatka.
Kayan nganta patkanyji ngajukurarlu yuwukju. Warntarnurla tarr-
jakkujilunyanu.”

Yarntarni Jesusju marni, “Yungku marnanta wangki yuwukjilny-
parni. Pinayungku marnanya ngajungu Ngarpuwu. Pinarrijarriwula
mantarla Ngarpuwu. Ngaju marna wulyu. Ngajirta marnanyanu
kajalkajalkuji. Puju pajin kangku wangki ngajukura yuwukjilinyparni,
wali nyanarti, parlipungkula mankurlanyanu wirriya. Pirlurr man
kirtilyjarriwu. Ngarpu man parlipungku. Wajapungku mangurla
yakurr.”

27

Jesus palu ngampurrikani najinga

62 Purayitirla palu Jesus yutukani najinga, wali kumantawarlanyja
Jarritirla palurla yani puriswarntijaa Parajiwarnti Payilitku japirlyun-
gupurru.

63-64 Marni palurla Payilitku, “Limpawarnti manunya yipawu.
Ngampurrikarrku palu Jesus najinga yukalany karrkin. Warntarnkar-
rakangka ngartalu wartangurni mapirrikarrajiwarntirlu nyantuku-
rawarntirlu. Jarlu manyanangu Jesusju yirrijirlu marni wanjin-
gurnikarra kujartikarra ngurrajarrarla kurrinyja yukarnuwu. Nya-
nartijangka kumantawarlanyja wanjikujiwu paja Ngarpungu. Pinap-
inakarrilany marnalu nyanarti wangki, yangkala marnantalu japir-
lyungana nyuntu murrkurnmirri ngampurrikanupurru Jesus. Puju
mapirrikarrajiwarntirlu palu warntarnkarrakangka Jesus karrkin,
kunyungurla ngalunyanangu jakuljakulkangka mapirrikarrajiwarn-
tirlu yirrawarlanyku. Yirri ngalunyanangu jula Jesus wanjikujir-
nujangka. Kujarti pa yakurrjinyangu. Nyanayirlamarra manunya
yipawu limpawarnti. Ngampurrikarrku palu marrkijinyangu, warn-
tarnkarrakangka ngartalu karrkin najingajangka kanarlanywarn-
tirlu.”
65 Payilittu manyanangurla jangkumani, “Kaj. Kangkalunya
limpawarnti. Rukukarrku mantanyanta najinga mayajinyangu.”
66 Wali yanani palu najikarti. Purlka paljarr pamarr palunyanta
rukukani kirlingirrirla. Nyanartijangka palunyanta pajkarrpirni
juntu pamarra. Puju nganangurwurti pamarr rirripkangku nyanarti
paljarr, wali nginyjirrikarrkula palu juntu junganyjangka. Kujar-
tipurru palu yutukani juntu nyanarti. Wali tikiyanila palu nyanarti-
warnti puriswarntijaa Parajiwarnti mayarukarti. Wanyjani palunya
limpawarnti murrkurn najinga ngampurrikanupurru.

Mark

Nganpayi Jun pulukkujirnujuwal

2 Wali jarluwarlany parla Kuttu marni nganpayiwu Yajayawu, lanila
wangki nyanarti kurrumparla Yajayarlu, Ngarpungu parla yinya.
Nganpayi nyanarti parla puraput ngunangani Ngarpuwu. Julalany
parlipa nganpayi Ngarpukura puraput, yangka Ngarpungu parla
wangki yungany piyirnwarntiwarlanyku jularnupurru. Kujarti pa
kurrumparla lani Yajayarlu Ngarpukura wangki. Ngarpungu marni,
"Pinakarrilu. Ngajungu marna julawu wangki Ngarpungu. Yipawu
marna nganpayi ngajukura wangkijarti. Kajalurni marnangurla
yipawu nyuntunga ngajukurarla walakurla pikakujirnupurru. Jakur-
rpungku mangu kajalurni warntarri.
3 Nganpayirlu nyanawurlu yiparnujangkarlu pa jularnanku
pawukarrarlu pintirningurni. Jularnanku manyanangu,
'Jakurrpungkalurla warntarri parla Ngarpuwu purlkawu.
Jirrkirlkujilurla nyanarti warntarri.' " Kujarti parla jarlu marni
Ngarpungu Yajayawu lanupurru.
4 Nyanartijangka wangkijangkarla pikakujirnujangkarla yangkarti
nganpayi Junpala pirriyani. Nganpayi Jun parlipa julalany pulukku-
jirnujuwal. Wali pintirningurni manyanangu pawukarrarlu jularnani,
"Kurnakwantilu Ngarpukurarlurra, pulukkujirnankula marnannya
ngapanga kurnakwantinyujangkawarnti. Ngarpungu manyirrangurla
wajapungku yakurr nyurrawarntikurajangka. Kayan nganyirrangurla
yutukarra yakurryakurr nyanarti Ngarpungu. Wajapungku manyir-
rangurla."
5 Wali nyanartijangka piyirnwarnti ngurrawarntijangka palu pir-
riyani pajajinyangu. Junkarti palunyanta yanani pinakarrinyupurru.
Paja piyirn palu yanani mayarujangkawarnti Jurujulumjangkawarnti.
Mayaruwarntiwarlanyjangka Jutiyakarrajiwarnti mapirrirni palu
warryanani. Nyanartijangka pulukkujirnani manya ngapanga mar-
tuwarrarla yininga Jutunta. Nyantuwarntirlu piyirnwarntirlu palun-
yanu tampirni jularnani yakurr nyantuwarntikura.
6 Wali parlanyanu Juntu kangani karrkinta kuluwuj yangka ral-
jangka parlanyanu ngartakpani kamulkurajangka. Nyantungumipa
pa kujarti kangani, kanarlanywarntirlu palu kanarlanyparni kangani.
Yarntarni pa ngantinga kangani manawarlany jarrjajangka pilkujiliny.
Nyantukura miyi pa karlaka. Kuyi pa ngarnani jarrjurnwarntimipa.
7 Jularnani manyanangu Juntu. Marnanila manyanangu, "Wartan-
gurni pajarla yanana nganpayi. Nyantu pa tanyjijinyangu mayapari,
ngaju marna wartangurnijangkarni. Nyantu pa purlka kajalkajal,
ngaju marna wartangurnijangkarni."
8 Yarntarni manyanangu marnani Juntu, "Pulukkujilany marnanya
nyurrawarnti ngapanga. Kanarlany wartangurni pirriyanku, nyan-
tungu manya pulukkujiwu Pirlurra Ngarpukurajangkarla ngapa-
jilinyja."

Jesus ngapanga pulukkujirni Juntu

9 Nyanartijangka Jesus yani Najuritjangka Kalalijangka. Pirriyani
manyanta Junta. Wali Jesus pulukkujirnila Juntu ngapanga martuwar-
rarla Jutunta.
10 Jesus ngapanga pulukkujirni. Jamurn turtapinya, nyanartijangka
nyanyala kankarral ngapangurni yalkiri langkirrlaparni. Kirlingir-
rijarrinyani kankarni yapin. Pirlurr Ngarpukurajangka pa nyanya
kankarni jirikijiliny kiluwutujiliny. Kankarnimarrangu manyanta
kanimparraljarrinya Pirlurr Ngarpukurajangka Jesusja, takurryanila
manyanta.
11 Pinakarrinya pa Jesusju lin Kutkura marnujangka kankarnimar-
rangujangka. Marni parla Ngarpungu Jesusku, "Nyuntu pajin walaku
ngajukurajinyangu. Wulyumalany marnangu. Muntanga marnanta
martalany wulyu. Ngarrurta marnangu nguniny."

Jesus pa kurlpungani pirlangu purlkangu

12 Nyanartijangka partalurnila wurnakujirni Jesus Pirlurru
Ngarpukurajangkarlu pintirnikarti kanya.
13 Nyanartijangka Jesus ngunangani pintirni jintanga piyirnngajir-
tarla. Nyanayirla pa ngunangani yakarn layijaa ngurrawarnti paja.
Ngurrawarnti 40 pa ngunangani. Jesus pa kurlpungani pirlangu
purlkangu. Ngarpungurni pa tikirrkujirla. Jarti kurlpinya. Wali
piyirnwarlany ngajirta palu ngunarla. Kuyiwarntirlamipa manyanan-
gurla ngunangani Jesus, kuyiwarnti yangka rayinjiwarnti. Yarnta
ngampurrikanani palu Jesus yinjilwarntirlumipa, ngajirta piyirntu.

Nganpayiwarnti Jayimin Yanturu Jayimji Jun

14 Nyanartijangka nganpayirlu purlkangu pa tartpartarni yangkarti
Jun pulukkujirnujuwal. Yutukanila Jun jayilla.
Wali nyanartijangkala Jesus yani Kalalikarti wangkijarti. Wangki
wulyu Ngarpukura manyanangu jularnani Jesusju nyapartukarra
Ngarpu parlipangu kajalkajal nguniny.
15 Kujarti manyanangu marnani Jesusju, "Jalarra pa kutajarrinya
Ngarpupurru majajarrinyupurru, jalarrarni pa Ngarpu kajalkajaljar-
riwu. Kurnakwantilu yakurrjangka, mapunikarralula wangki wulyu.
16 Wali Jesus kurlangu yanani rirringkirla ngapangal purlkangal
yiningal Kalalirlal. Parlipinyala pinya nganpayijarra nyanartikarraji-
jarra Jayiminjaa Yanturu, paparlangu pila. Tarrapungani pilarla niting
kapipurru warntarnupurru, warrkam pilangu nyanarti ngunangani.
Wali kapi pila purlkapurlka warntarnani, yijila pilanya yungani
pamarrpurru.
17 Wali Jesusju pilangu marni, "Pa. Waangkajapila ngaju. Nyurra-
jarrajal manpila takiparijarra kapi warntarnujuwaljarra. Pinayungku
marnanypinya ngajungu piyirn warntarnupurru taki."
18 Jamurn pilangu marni Jesusju, partalurnila pila wanyjanurlakani
nyanartijarrakura niting, wurnala pila waanya Jesus.
19 Nyanartijangka yanungurla pinya nyanya Jesusju jirna kurriny-
warlany nganpayijarra Jayimjijaa Jun. Martarnani pinya paparlangu
purrkungu yiningu Jipitirlu ngarpungu nyantujarrakurarlu. Jesus
manyanangurla pirriyani. Niting palu ngartakpanani wapirrajawurlu,
ngurtinga ngapakarrajirla palu kirrarnani. Purrkungu pinya martar-
nani walakujarra.

20 Jesusjula pinya purpankanya Jayimjijaa Jun. Wanyjanurlakani
pilanya ngurtinga nyantujarrakura ngarpujaa kanarlanywarnti war-
rkammayinwarnti mapirrirni pilanya wanyjanurlakani. Yanila pi-
lanyanta Jesusja.

Pirla manyanta jurramani Jesusju nganpayijangka

21 Kurlangu palu yani Jesusjaa Jayiminjaa Yanturujaa Jayimjijaa
Jun, Kapaniyakarti palu yani. Jarritijarrinya manyanangurla. Jarriti
palu kirrarnani Juwujwarnti warrkamngajirta. Wali mayarurla ju-
jupurrurla pinayungani manya Jesusju.
22 Jesusju manyanangu marni wangki, purrpurrmarnila palu
nyanartiwarnti piyirnwarnti Juwujwarnti, Jesusjula wangki manya
pinayungani pinangurrurlujinyangu. Pinayungani manya purnkungu.
Kanarlanywarnti piyirnwarnti palu tarrukuwu nyantukurawu pinan-
gurruwarnti yini kurayip. Yangkartiwarntirlu kurayipwarntirlu
palunya ngajirta kujarti pinayungkarla purnkungu, Jesusju manya
purnkungu pinayungani.

23 Wali murtarni pirriyani nganpayi layi pirlajarti mayarukarti
jujupurrukarti. Jarlu manyanta pirla takurryani muntanga. Papajani
pa nganpayirlu Jesusku,
24 “Jesus, nganajangkarlu marnanypanya kujartikujilany. Pirriyani
ngan wajapungupurru, wajapungku ngarnanypanya nganampa pir-
lawarnti. Pinarri marnangu nyuntuwu. Nyuntu man yangkarti
wulyujinyangu Ngarpukura.”
25 Jesusju parla pirlawu jarrmarni, “Kulkurujarri. Jarntakpanyjar-
lanyanta nganpayijangka nyanartijangka.”

26 Nyanartijangka purtulykujirni pirlangu, pilpilmarnanila. Maya-
jinyangula papajani pirla. Jarntakparnila parlanyanta nganpayi-
jangka.
27 Wali jamurn palu nyanya nyanarti nganpayi wulyujarrinyujangka,
purrpurrmarnila palu. Japirlyungani palunyanu nyantuwarntirlu
piyirnwarntirlu, “Nyapartukarra minyarti. Pirlawu parla jarrmalany
Jesusju, mapunikarralanypala manyanta jarrmarnujangka pirlangu,
pinangurrujilinyjurni manyanangu jarrmalany pirlawu.”

28 Wali pujungurni palunyanangu Kalalijangkarlu Jesus jakuljakulju-
larni wapalkarrarlu wulyukujirnujangka.

Mimijartiwarnti manya wulyukujirnani Jesusju

29 Nyanartijangka mayarungurni jujupurrungurni palu yani ka-
narlanyjurra mayaru. Jesus Jayimjijaa Jun mapirri palu yani, pir-
riyanila palu mayarurla Jayiminkurarlajaa Yanturukurarla.
30 Takurryani palu mayarurla. Mimijarti pa yukarnani kaninykaniny
mayarurla marnin Jayiminku parla mali. Nyanartijangkarlu palurla
marni Jesusku, “Mimijarti pa parrparr yukarnana minyarti marnin
Jayiminku parla mali.”
31 Wali Jesusju yanungurla ngarrpirtimani, marnin kirrarnukujirni.
Parrparr kurrkantinyala, marnin nyanarti kirtilyjarrinyala. Miyila
manya yinya malingu Jayiminkurarlu.

32 Nyanartijangka karuwarrarla mungangkurrarla palu yani Jesuskarti. Puranguliny takurryani. Piyirn mimijartiwarntijaa piyirnwarntiwarlany pirlajartiwarnti palunya Jesuskarti kanya piyirnwarntirlu nyanartikarrajiwarntirlu.
33 Piyirnwarnti nukarnini tawunjangkawarnti palu kirlingirrirla ngunangani mayarurla.
34 Mimijartiwarnti paja manya wulyukujirnani Jesusju. Yarnta pirlawarnti manyanangurla jurramanani piyirnwarntiwarlanyjangka. Kulkurukujirnila manya pirlawarnti, tumaj palurla Jesusku pinarri ngunangani, yangkala manya Jesusju kulkurukujirni.

Ngarpukura wangki manyanangu jularnani Jesusju

35 Nyanartijangka kumantarla pa Jesus turtapinya manyanjangka. Pukanyjajarti pa mayarungurni yani. Kayanwarlany pa. Purayimarnani parla Ngarpuwu, Ngarpuwu parla wangki marnani.
36 Wali muwupungani palurla pajangu. Jinamanurla palu wajilpinya Jesus Jayimintujaa kanarlanywarntirlu, kitangarni palurla pirriyani.
37 Parlipinya palu. Marni palurla, “Muwupungana mangulu piyirnwarntirlu nukarnirlu.”
38 Nyantungu manyanangu marni, “Yankurlipa mayaruwarntiwarlanykarti. Julawu marnanyanangu Ngarpukura wangki kanarlanywarntiwuwurti. Minyartipurru wangki marna pirriyani.”
39 Nyanartijangkala Jesus kitpungani Kalalirla. Wamarn jularnani manyanangu wangki Ngarpukura mayaruwarntirla jujupurruwarntirla. Yarnta pirlawarnti manyanangurla jurramani piyirnwarntijangka.

2

Nganpayi mimijarti kanyjijarra yakurr

1 Nyanartijangka Jesus pa tikiyani mayarukarti tawunkarti Kapaniyakarti. Ngurrawarnti murrkurn pa kirrarni nyanayirla mayarurla Jesus. Nyanartijangka piyirnwarntirlu Kapaniyakarrajiwarntirlu palurlanyanu jakuljularnani, “Jesus pa nyanayirla mayarurla marnpa kirralany.” Piyirnwarntirlu palurlanyanu jakuljularnani.
2 Nyanartijangka mayarurla pa kirrarnani Jesus kaninykaniny. Mayaru pa nyanarti lukajiliny. Jarlu palu ngartakpani lukajangka. Wali pirripirriyanani palunyanta Jesuskarti. Wali nyanarti mayaru palu tipani piyirntu, kurayipwarnti murrkurnjaa kanarlanywarnti piyirnwarnti paja palu ngunangani mayarurla nyanayirla. Tipani palu, kanarlanywarnti palu palkangala karrinyani kirlingirrirla. Kaninykaninyngurni manyanangu wangki wulyu jularnani Jesusju. Kalpurrwarlanyju piyirntu ngarlkarlala palu pinakarrinyani.
3 Kanarlanywarntirlu palurla pirrikanya nganpayi layi nyanarti mimijarti kanyjijarra yakurr yanungajirtajinyangu. Jesuskula palurla kanya kurrinykurrinyju wulyukujirnupurru nganpayiwarntirlu kalukurla.
4 Kanya palu mayarukarti kaninykaninyjurra, yangkala palu jatajatalani. Jarti palurla nyanyangkurra kirlingirriwu takurryanupurru. Paja palunyanta ruk karrinyangurra kirlingirrirla. Parakanya palu nganpayi mimijarti kankarral kurrinykurrinyju kankarnumarrangurlu yungupurru.

Nyanartijangkala palu numpurrkarlarni mayaru kankarnumarrangu, kirlingirrila ngujangurra. Wali nyanarti piyirn palu takurrpinya kirlingirrirlal kalukujarti kanimparral. Kankarnumarrangungurni palurla nganpayi kanimpalkujirni. Jesusja palunyanta marnpa yutukani.

5 Wali Jesusju manya nyangani, ngurtparnani palurla Jesusku. Nyanartijangka marni parla nganpayiwu mimijartiwu Jesusju, “Nganpayi. Jalarrarni marnangu wajapungana yakurr nyuntukurajangka.”

6 Wali piyirnwarntirlu nyanartiwarntirlu kurayipwarntirlu palu nyanya. Pinapinakarrinyani palu wangki yangkarti Jesuskura, Jesusju parla marni minyartiwu. Marnani palurlanyanu nyanartiwarntirlu kurayipwarntirlu muntanga kaninykaniny ranyji,

7 “Nganajangka pa nganpayi minyarti kujarti malany. Kayan ngartanyanangurla nganangurwurti wajapungka yakurryakurr piyirnngurni. Ngarpungumipa pa wajapungany. Nyapartu manyanu Jesusju kajalkajalkujilany, Ngarpula wartangurnikujilany. Kayan ngartanyanangurla nyantungu wajapungka piyirnngurni.” Kujarti palu kurayipwarntirlu pinapinakarrinyani.

8-9 Jesusjula manya nyangani yangka palu pinapinakarrinyani muntanga kaninykaniny. Wali marnila manyanangu Jesusju kurayipwarntiwu, “Nganajangkarlu manta kujarti pinapinakarrinyana muntanga. Pinapinakarrilany manta ngulikanupurru. Ngulikarrkula pajanta minyartingurni wangkingurni ngajukurangurni.”

Nyanartijangkarlu manyanangu marni, “Nganpayi minyarti marna wulyukujiwu mimijangka, yarnta marna piyirnjangka minyartijangka yakurryakurr wajapungkuwurti.

10 Ngarpungu paja yiparni minyartikarti nguwakarti. Ngarpukura maya marna ngajungu martalany, yangkala marna yakurryakurr wajapungany piyirnjangka, marninjangka yapajangka pujurni. Wali kujartikarra marnarla malku nganpayiwu minyartiwu, yangkala pajinta pinarri ngunawu mayawu ngajuwu.”

11 Marnila parla nganpayiwu mimijartiwu Jesusju, “Pinamantaja nganpayi. Turtangka. Kaluku warntarlanyanu, wurnala man turtangurla yanku ngurrakarti.”

12 Nyanartijangka turtapinya pa. Turtangurla warntarni parlanyanu kaluku, partalurnila wurna yani. Tirrinyyanila manyanangurla piyirnwarntirla palkakarti.

Wali nyanartijangka purrpurrmarnila palu piyirnwarnti nukarni. Milpala palu purlkajarrinya. Nyangani palu nganpayi wurnajangka yananyjangka. Nyanartijangka wirriyajarrinya palu nukarnini, Ngarpupala palu kajalkajalkujirnani. Marnani palurlanyanu wirriyarlu, “Ngajirta parlipa nyakarla kujartijiliny jarlu. Minyarti parlipa nyangany jalarramipa.”

4

Nganpayi kiyi tarrapungujuwal

1 Walimpa ngapanga purlkanga pa Jesus kirrarnani rirringkirla. Wali piyirn paja palunyanta pirriyani yalartiwarntingurni wartangurniwarlany wartangurniwarlany. Ruklaparnani palanta piyirnwarnti paja Jesusja. Ngajirta parla kirlingirri ngunarla. Warpiny

palanta rukukani, yangkala ngurtingala parayani ngapakarrajirla Jesus. Piyirnwarnti nyanartiwarnti paja piyirn palu palkangala rirringkirla ngunangani, Jesus pa kirrarnani ngurtinga. Parayanurlala wangki manyanangurla marnani ngurtingurni ngapakarrajingurni.

2-3 Pinarriyungani manya Jesusju wangki purlka ranyjikarraji. Jularnani manyanangu piyirnwarntiwu, “Piyirnwarnti pinakarrilu.

“Layi nganpayi pa kiyi tarrapungujuwal yanani, tarrapungku pa kiyi jirajijiliny miyipurru turtapungupurru. Nyantukurarla yartta nguwanga pikanga manya tarrapungku.

4 “Nyanartijangkarlula yartta manya tarrapungani kiyi nyanawurlu piyirntu. Tarrapungani manya wamarnkujarra. Kiyiwarnti palu wantinyani kujangkurrajarra. Kanarlanywarnti palu wantinya kirliwarntirla kirninyja. Kanarlanywarnti palu wantinya nguwanga paljarra. Kanarlanywarnti palu wantinya warntarrirla patinga. Nukarnini palu wantinya wulyuwulyu kiyiwarnti tarrapungujangkawarnti, yangka manya tarrapungani piyirntu. Wanyjani manya, walimpa palu wartangurni ngapajangka turtapungku.

“Wali wartangurnila palu yukarnani kiyiwarnti nyanartiwarnti. Kanarlanywarnti palu yukarnani warntarrirla palkanga. Jirikiwarntila palu laparni, parlipinyala palunya kiyiwarnti palkangajangka. Yutantinyala palunyanangurla kiyiwarntirla, ngarnanila palunya nyanartiwarnti kiyiwarnti.

5 “Yarntarni kanarlanywarnti kiyiwarnti wulyuwarnti palu yukarnani nguwanga lartanga. Kankarnumarrangu pa nguwa nyanarti yaru, kaninymarrangu pa paljarr, pamarr ngunangani purlka ranyji kaninymarrangu. Nguwa nyanarti parla kiyiwu larta, ngajirta parla nguna warnamintiwu tartayanupurru kanimpal. Wali partalurnila palu turtapinya warnjal kiyiwarntijangka, turtapungurla kutarni karrinyani.

6 Purangurlula lani lalkawurra warnjal, lalkajarrinyala wurrkal nukarni, yangka nyanarti warnaminti kiyikura ngajirta kaninyparral tartayantarla.

7 “Yarntarni kanarlanywarnti kiyiwarnti wulyuwarnti palu yukarnani nguwanga kirlinga. Jarlu pa piyirntu jakurrpinya nguwa. Warnaminti kirlikura warrarni ngunangani kaninykaniny nguwapuru. Kula walirni warpinykujirni, minyakujala warrarni ngunangani kaninykaniny.

“Nyanartijangkarla palunyanangurla yukarnani kirliwarntirla kiyiwarnti piyirntu tarrapinya. Wali kirninyjarni pila turtapinya ngarlajaa wulyu. Ngarlanguninyju parla tinyungani mana wulyunguniny. Wali ngarlangu manangu nyanawurlu wajapunganila nyanarti mana wulyunguniny. Ngajirta pa nyanawurlu manangu wulyungu martarnantarla miyi, yangka pa nyanawurlu ngarlangu wajapungani.

8 “Yarntarni kanarlanywarnti kiyiwarnti palu yukarnani nguwanga wulyunga yatunga. Wali nyanartijangka kiyiwarnti palu turtapinya yukajiliny, kankarralparni lani turtapungurla palu karrinyani. Yingkinjarti palu karrinyani. Purlkajarrinyala kiyijangka. Yangka palu nguwanga yatunga wantinyani, nyanarti palu miyi martarnani yingkinjarti nukarnirlu. Kanarlanywarnti palu karrinyani murrkurnjarti

miyi. Yingkintu manya martarnani 30 kiyiwarnti jirajijilinywarnti. Kanarlanywarnti palu karrinyani ngarrjamartajarti miyi. Yingkintu manya martarnani 60 kiyiwarnti jirajijilinywarnti. Kanarlanywarntiwarlany palu karrinyani pajajartijinyangu miyi. Yingkintu manya martarnani 100 kiyiwarnti jirajijilinywarnti."

9 Marnanila manyanangu Jesusju, "Puju manta pinangu tarrpartawu, wali nyanarti, pinakarriwu manta."

10 Walimpawarlany manyanangurla ngunangani piyirnwarntirla mapirrikarrajiwarntirlajaa piyirnwarntiwarlanyja murrkurnta. Japirlyungani palurla Jesus, "Nyapartukarra yangkarti man marni, kiyiwarnti tarrapungujangkawarnti manunya jularni."

11 Jesusju manyanangu marni mapirrikarrajiwarntiwu, "Jarlu marnanyirrangu jularni wangki ranyjikarraji. Jalarrala marnanyirrangu wangki yangkarti kalarakujiwu nyurrawarntiwu, yangkala mantarla wangkiwu pinarri ngunawu. Pinarri mantarla ngunawu nyapartukarra Ngarpu parlipangu kajalkajal nguniny.

"Wali nyurrawarntiwu mapirrikarrajiwarntiwu marnanyirrangu ngajungu kalarakujilany wangki, yangkala nyanartiwarntiwu kanarlanywarntiwu marnanyanangu julawu ngajungu wangki rantangangurni."

13 Yarntarni Jesusju manyanangu marni mapirrikarrajiwarntiwu, "Puju kayan nganta pinangu pinakarri minyarti wangki kiyi tarrapungujangka, kayan nganta pinangu pinakarri wangki nganawurti minyartijiliny ranyjikarraji nyurrawarntirlu."

14 Wali nyanartijangka Jesusju manyanangu kalarakujirni mapirrikarrajiwarntiwu wangki ranyjijangka nyapartukarra parlipangu kiyiwarntirlu pinajulalany. Kujartikarra manyanangu marni, "Nyanarti piyirn Ngarpukura yangka manyanangu julalany, nyanartijilinyparni piyirn minyarti kiyi tarrapungujuwal ngunangani. Wali nyanarti kirlingalparni piyirntu julalany Ngarpukura wangki lirrangu, nyanartijilinyparni kiyi tarrapungujangkajiliny nguwanga yukarnani.

15 Wali kiyiwarnti kanarlanywarnti palu yukarnani palkanga warntarrirla, jirikirlula palu ngarnani. Nyanartijilinyparni palu piyirnwarnti kanarlanywarnti nguniny. Wangki palu pinakarrilany Ngarpukura jularnujangka. Ngajirta palu mapunikarra. Pirlangu purlkangu yap kangany partalurni. Kulmanurla manyanangurla kangany wangki nyanarti. Piyirnwarnti nyanartiwarnti palu kiyijilinyparni nguniny palkanga.

16-17 Yarntarni kanarlanywarnti kiyiwarnti palu yukarnani nguwanga paljarra, partalurnila palu turtapinya. Walimpa purangurlula manya lani lalkawurra. Nyanartijilinyparni palu nguniny piyirnwarnti kanarlanywarnti. Pinakarrilany palu nyanarti wangki Ngarpukura, wirriyajarrilanypala palu. Walimpa jingkirrikangany palunya piyirnwarntiwarlanyju, yarnta kujikarralany palu kanarlanykanarlanyju piyirntu tumaj palu mapunikarralany wangki Ngarpukura. Nyanartijangka ngajirta palurla mapunikarra jutungurni.

18-19 Yarntarni kanarlanywarnti kiyiwarnti palunyanangurla yukarnani kirlinga. Turtapinyajal palu wurrkal wulyuwarntijaa ngarlawarnti. Tintinyinyala palunya ngarlanguninyju kirliwarntirlu,

yangkala ngajirta palu wulyuwarntirlu miyi martarla. Wali nyanartijilinyparni palu nguniny piyirnwarnti kanarlanywarnti. Pinakarrilany palu wangki Ngarpukura, mapunikarralanypala palurla kaparnwarlanyparni. Ngajirta palurla munta kayan nguna Ngarpuwu. Wali pinapinakarrilanypala palu pamarrjaa manawarnti. Nganapartu nganapartu palu pinapinakarrilany jutungu. Ngajirta palu Ngarpu pinapinakarri. Yarnta palurla yakurr nguniny munta kayan kujikanurlamarra. Ngajirta palu nurrurrurlu mapunikarra.
20 Yarntarni kanarlanywarnti kiyiwarnti palu yukarnani nguwanga wulyunga. Turtapinyala palu, purlkajarrinyala palu, walimpa palu nukarnini miyijartijarrinyala. Kanarlanywarntirlu palu murrkurn martarnani kiyiwarnti 30 yingkintu, kanarlanywarntirlu palu ngarrjamarta martarnani kiyiwarnti 60 yingkintu, kanarlanywarntirlu palu pajajinyangu martarnani kiyiwarnti 100 yingkintu. Nyanartijilinyparni palu piyirnwarnti kanarlanywarnti nguniny. Pinakarrilany palu wangki Ngarpukura. Mapunikarralanypala palu, munta kayan palurla nguniny Ngarpuwu. Nurrurrurlu palurla mapunikarralany. Nguninypala palu nyapartukarra manyanangu Ngarpungu wulyumalany.

Ngapa purlka
35 Nyanartijangka karuwarrarla Jesusju manyanangu marni piyirnwarntiwu mapirrikarrajiwarntiwu, “Wurna parlipa yanku rirringkiwarlanykarti kurlirninyirra kurlirninyirrakarti.”
36 Jesus pa kirrarnani juturni ngurtinga. Nyanartijangka palu mapirrikarrajiwarnti parayanukarrakanya ngurtinga. Kanyala palu Jesus ngurtijarti. Wali paja piyirn palunya wanyjani ngurtijawurlu ngapakarrajijangkajawurlu. Ngurtiwarntiwarlany palu mapirrirni jakarni.
37 Nyanartijangka walypa purlka pirriyani. Kuparlaparla purlkajarrinya manyanangurla, walypangu ngapa kuparlaparla purlkakujirni. Ngapa manyanta yimpirlmarnani ngurtikarti, tipanani manyanta ngurtinga.
38 Jesus pa ngurtinga yukarnani wartangurni jiwaljirla. Yukarnani manyan wurnanga wurnanga ngurtinga ngapakarrajirla. Wali parnkimani palu manyanjangka, marnila palurla, “Purlka. Nganajangka man manyanmipa yukarnana. Ngapangujal parlipanya ngalku jalarra. Jalarrajal parlipa pirlajarriwu.”
39 Purlka nyanartijangka parnkijarrinya. Wali jarrmarnila parla walypawu, marnila parla ngapawu Jesusju, “Lamajarri.” Wali lamala larlnguja ngapa nyanarti walypangajirtajarti.
40 Jesusju manyanangu marni mapirrikarrajiwarntiwu, “Ngapangu manya rayinkujilany. Ngajirta manta pinakarri Ngarpu mapunjinyangu. Pinakarrilany manta rayinkarrinyupurru.”
41 Wali rayinjarrinyala palu, purlkajinyangu rayin. Wali jularnani palurlanyanu, “Nganaparta nganpayi minyarti. Minyajal pilanyanta mapunikarralany walypanguwurtijaa ngapanguwurti. Jarrmalany pilangu.”

5

Nganpayi wangarta

1 Nyanartijangka Jesusjaa piyirn nyantukurawarnti mapirrikar-
rajiwarnti palu pirriyani ngurtijarti ngapakarrajijarti kakanikakani
ngapanga purlkanga.
2-3 Piyirn yini Karrajiyin palu ngunangani nyanayirla. Jamurn
Jesus jupantinya ngurtijangka, marnpa parla pirrilaparni piyirn kayan
najijangka, wanyjarrarla palunya pirlajarrinyujangka tartakujirnani.

Minyarti nganpayi pa pirlajarti ngunangani nyanayirla najinga.
Muntanga manyanta pirla ngunangani. Pirlangu pa wangartakujir-
nani. Pajamirru palu jakarr karrpirni jinajaa kurrapa.
4 Manangu nyanawurlu tanyjingu ngajirta pa tartpartarnantarla.
Nyantungu pa yarrparni tulungjunganani nyanarti mana tanyji kurra-
pajarrajangka. Nyamarrpunganila manyanu tanyji nyantukurajangka
jinajarrajangka. Mayaparijinyangu pa ngunangani, yangkala nganan-
guwurti piyirntu ngajirta pa lamakujirla.
5 Kakarra piyip karla takurr pukanyja julngurru kujartirlurra
wampalmarnaninyirra pirlawarntikurarla ngurrangajaa pamarra.
Nira pa papajananinyirrajaa junganani manyanu pamarru jiringu.

6 Wali piyirntu nyanawurlu Jesuspala parlipinya marringurni ngur-
tijangka jupantinyujangka.
7-8 Nyanartijangka pupurula laparnkanya yalartingurni. Mirtijur-
rurnjurrurn wantinyala manyanta Jesusja. Jesusju parla marni,
“Nyuntu pirla jarntakpanyjarlanyanta nyanartijangka nganpayi-
jangka.”

Nyanawurlu nganpayirlu parla nganymarni Jesusku, marnila parla,
“Jesus, walaku Ngarpukura purlkakura, nganajangkarlu paja kujar-
tikujilany. Ngajirta ngajan walajiyungka. Ngajirta ngajan pirlapir-
lakarra.” Nurrurrurlu parla marni nganpayirlu.

9 Jesusjula japirlyinya, “Ngana man nyuntu yini.”

Nyantungula manyanta jangkumani, “Ngaju marna yini Paja, tumaj
marnalu paja nguniny.”
10 Nyanawurlula piyirntu parla marni nurrurrurlurni, “Ngajirta
nganunya ngunyipungka minyartiwarnti pirlawarnti ngurrajangka
minyartijangka.”
11 Wali nyanartikarra marnparni palu paja pikipikiwarnti karrinyani
pamarra rirringki, miyi palu ngarnani.
12 Wali nyanartiwarntirlu pirlawarntirlu palu nurrurrurlu ngarnti-
mani, “Jesus, yipawu manpanya pikipikiwarntikarti. Takurryanku
marnalunyanangurla.”

13 Nyanartijangka yiparnurlakani manya Jesusju. Nyanartiwarnti
pirlawarnti palu pirriyani, tartayanila palunyanangurla pikipiki-
warntirla pajanga. Nyanartiwarnti pikipikiwarnti pajajinyangu palu
karrinyani kunyungurla 2 jawujun. Pujurnila palu laparni kan-
impal ngalangalangurni. Puluklaparni palu ngapanga purlkanga,
yurrantinyala palu pujurni.
14 Nyanartijangka laparnkanyala palu piyirnwarnti nyanartiwarnti
pikipiki ngampurrjiwarnti. Nyanartirni wangki palunyanangu
jakuljularnani piyirnwarntiwu mayarukarrajiwu.

Wali mayaruwarntijangkala palu pirriyani nyanartikarra piyirn-
warnti nyangupurru.

15 Marnpa pirriyanurla parlipinyala palu Jesus. Piyirn wulyujarrinyujangka manyanta kirrarnani marnpa, nyanartirni piyirn yangka pirlawarnti paja manya martarni. Mana karrkinta martarnani, pinangu jirrkirlpala pinakarrinyani. Purrpurrmarnila palurla piyirn paja nyangujangka.
16 Jularnila palunyanangu mayarujangkawarntiwu kanarlanywarntirlu, “Yangkarti nganpayi marnalu nyanya wangartajangka, wulyujarrinya pa. Yarnta pirlawarnti palunangurla takurryani pikipikiwarntirla. Puluklaparnila palu ngapanga nukarnini pirlawarnti mapirrirni.”
17 Nyanartijangka piyirnwarntirlu pujungurnila palurla Jesusku nurrurrurlu ngarntimani, “Yanku man ngurrajangka minyartijangka.”
18 Wali jamurn Jesus parayanani ngapakarrajirla ngurtinga, nganpayirlu nyanawurlu wulyukujirnujangkarlu parla juturni ngarntimani. Marni parla Jesusku, “Mapirri marnangurla yanku.”
19 Jesusju lamakujirni. Kujala parla marni, “Tikiyantanyanangu nyuntukurawarntiwu. Julawu manunyanangu nyapartukarra manta Ngarpungu purlkangu yarakujirni. Yarntarni manunyanangu julawu nyapartukarra mangu yawiyijarrinya Ngarpungu.”
20 Wali nganpayi nyanarti turtangkanya, jularnanila manyanangu wangki mayarurla Tikapalijja. Piyirnwarntiwu pajawu manyanangu jularnani nyapartukarra Jesusju wulyukujirni, purrpurrmarnila palu piyirnwarnti nyanartiwarnti pinakarrinyujangka.

Manga pirlajarrinya, Jesusja manyanta palya palymani marnintu

21 Wali nyanartijangka Jesus tikiyani karlanikarlani ngapanga purlkanga. Nyanayirla rirringki palunyanta marnpajarrinya Jesusja piyirnwarnti paja.
22 Layi nganpayi manyanta pirriyani Jesusja yini parla Jarij. Warrkammarnani pa mayarurla jujupurrurla. Parlipungurla jinanga Jesusja manyanta lapart parntawantinya kajalurni japirlyungupurru. Ngarntimananila parlanyanta nurrurrurlu Jarijju mangawu kurntalku. Marni parla, “Ngajukura yapa pa yukalany purlka mimi jamurnku pirlawu. Yanungurla man palymanku yarakujiwujaa wanjikujiwu.”
24 Nganpayi nyanarti turtapinya. Jarrkanya parla Jesusku, yananila pila. Piyirn paja palunyanta warryani Jesusja, marnpa palunyanta lawuwantinyani tirntirnkarra.
25 Layi marnin manyanangurla ngunangani yitilalwarnti paja 12 ranyjipirrajarti. Marninkurajiliny martarnani.
26 Jarti palurla mirrijin yungani maparnwarntirlu lamakujirnupurru. Pamarr manyanangurla pujumani maparnwarntirla. Ngajirta wulyujarrirla, mayajarrinyala.
27 Jarlu palurla jularni Jesus wulyukujirnujuwal. Nyanartijangka Jesusja palanta paja warrlaparni, wali marnin nyanarti manyanangurla mapirri yanani.
28 Pinapinakarrinyani parlanyanu, “Palymanku marnanyanta Jesusja palya, wulyujarriwula marna.”
29 Nyanartijangka palymani parla Jesuskura palya marnintu, lamajarrinyala nyanartikarra. Ngungkupungani manyanu kaninykaniny lamajarrinyujangka.

30 Jesusju manyanu ngungkupinya nyantukura maya manyanta
tirrinyyani karnalanyjurra. Nyanartijangka kurnakwantinya. Marni
manyanangu, “Nganangu paji ngajukura palya palymani.”
31 Mapirrikarrajiwarntirlu palurla marni, “Paja marnangulurla wa-
marn karrilany. Kunyungurla nganangu partanta palymani. Ngurrpa
marnalurla.”
32 Jesusju parla nyangani kulkururlu wanyjarrarlu palymani.
33 Marnintu manyanu ngungkupungani kaninykaniny Jesuskurarlu
mayangu lamakujirni. Nyanartijangka yanila manyanta Jesuskarti
parntawantinyala manyanta jinanga rayintu. Jularni parlanyanu
nukarnini.
34 Jesusjula parla marni nyanartiwu marninku, “Mapunikani pajan,
wulyujarrinyala man. Wali marnanta wulyukujirni, wurnala man
yanku wirriya.”
35 Walimpawarlany kukajartila palurla pirriyani nyanartiwu ngan-
payiwu Jarijku. Marni palurla, “Kurntalku man marlaljarrinya.
Nganapurru man jutungu ngarntimalany nyanarti nganpayi pinayun-
gujuwal Jesus.”
36 Jesusju manya jamulu pinakarrinya. Marnila parla Jesusju ngan-
payiwu nyanartiwu Jarijku, “Ngajirta ngankurlanyanu karrartajarri,
yarr pajanurla ngurtngunawu ngajunga.”
37 Jarrmarni manyanangu Jesusju, “Ngajirta nganta piyirn paja
pirriyanta. Yarr murrkurnmipa yantajilurla.” Kanya manya Pitajaa
paparlangu Jayimjijarra Jun.
38 Nyanartijangka pirriyanila palunyanta Jarijkurarla mayarurla.
Piyirnpala paja palunya parlipinya nyanayirla, maya palu lungani
kujangkurrajarra.
39 Tartayanurla marnila manyanangu Jesusju, “Nganapurru manta
kuja warawaramalany. Nyanarti manga ngajirta pirla, yarr pa manyan
yukalany.”
40 Yarrparnila palurla jingkirti warralpinya nyanartiwarntirlu pa-
jangu. Nyantungu manya yarrmipa ngunyipinya palkakarti. Mur-
rkurn manya tartakujirni Pitajaa Jayimjijaa Jun. Ngamajijaa ngarpu,
mapirrirni manya tartakujirni.
Wali nyanartijangka yanila palu mangakarti ngurra wanyjarrarla
yukarninyirra.
41 Jesusjula tarrpartarni kurrapa nyanarti manga, marnila parla,
“Turtapungka manga.”
42 Manga nyanarti mapunparnila turtangurla kitpungani. Nyanar-
tiwarntirlula palurla purrpurrmarni, mil palu purlkajarrinya. Manga
yangka purlka yitilalwarnti 12 parla.
43 Jarrmarnila manyanangu nyanartiwarntiwu mapirrijangkawu Je-
susju, “Ngajirta ngantanyanangu jula kujangkurrajarrawu kanarlany-
warntiwu.” Miyiwula manya jinjinyinya yungupurru manga nyanarti
marranyan.

6

Kapijaa miyi manya yinya Jesusju

31 Jesus manyanangurla piyirnwarntirla mapirrikarrajiwarntirla
ngunangani. Piyirnwarnti kanarlanywarnti paja palu pirripirriyanani.

Mirnpungani palu nyanartiwarntirlu piyirnwarntirlu, yangkala miyi ngajirta palu nganyjarla Jesusjujaa nyantukurawarntirlu mapirrikarrajiwarntirlu.

Nyanartijangka marni manyanangu Jesusju nyantukurawarntiwu mapirrikarrajiwarntiwu, “Wurna parlipa yanku. Jintanga parlipa kirralku piyirnwarntingurni rantanga.”

32 Ngapakarti palu turtangkanya ngurtikarti ngapakarrajikarti Jesusjaa mapirrikarrajiwarnti piyirnwarnti. Ngapangal purlkangal palu yani ngurtijarti pintirnikarti.

33 Nyanartijangka piyirnwarntirlu palunya pajangu nyanya nyanartiwarnti turtangkarranyjangka ngurtijarti. Nginyjirrikani palunya, jinala palu wamarn laparni ngapangal rirringki. Mayaruwarntijangka palu pirripirrilaparni piyirnwarnti nyanartiwarnti kanarlanywarnti. Kajalurni wantinya palu, Jesus jupantinyala ngurtijangka.

34 Nyanartijangka jupantinyurla piyirnwarnti pupurujangkawarnti manya nyanya Jesusju. Yawiyijarrinyala manyanangu, tumaj palu yarr wampalmarnani, nganangu wurti ngajirta manya ngampurrmanantarla. Wali purlka wangki manya pinayungani Jesusju.

35 Nyanartijangka karuwarrajarrinya. Piyirnwarnti mapirrikarrajiwarnti palunyanta yani Jesuskarti. Marni palurla Jesusku, “Minyarti ngurra pa walmarta, miyi ngajirta parlipangu nguna. Purangu pa kutajarrinya.

36 Manyjanyanangu minyartiwarntiwu piyirnwarntiwu. Mayarukarti palu yanku. Warntawu palurlanyanu ngurrujarra ngurrujarra miyi pamarrjawurlu.”

37 Wali jangkumani manyanangurla Jesusju mapirrikarrajiwarntiwu, “Kayan ngarnanya marri yipanyja, nyurrawarntirlu mantanya yungku miyi ngarnupurru marnpajangka.”

Marni palurla Jesusku, “Nyapartukarrala marnalunyanangu miyi warntawu nyanartiwarntiwu piyirnwarntiwu. Ngajirta marnalu marta pamarr purlka yangka $200 miyiwu warntarnupurru.”

38 Japirlyinya manya Jesusju, “Yanungurla nyakulurla, nyarrjangu manta miyi martalany kanarlanywarntiwu yungupurru.”

Nyangungurla palurla jularni Jesusku, “Miyi kurriny kurriny kayanjaa kapijarra kurriny marnalu nyanya.”

39 Nyanartijangka piyirnwarnti nukarnini manya jinjinyinya Jesusju, “Yutantilu yukanga wurrkalla tukuwarlany tukuwarlany.”

40 Kajalurnijaa wartangurni palu yutantinya kirri, nganimpirriwarlany nganimpirriwarlany palu kirrarnani.

41 Miyiwarntijaa kapijarra manya warntarni Jesusju. Millu kankarral nyanya, Ngarpuwula parla ngarntikanya Jesusju, miyila manya jungani Jesusju. Yinya manya mapirrikarrajiwarnti. Marni manyanangu, “Yungkalunya.” Yarntarni kapi manyanangu jungani.

42 Ngarni palu nukarnirlurni, kinkijartijarrinyala palu.

43 Nyanartijangka miyijaa kapi jakarrngarnujangka palu warntarni mapirrikarrajiwarntirlu, ngurtiwarntirla purlkawarntirla 12ja palu takurrpinya.

44 Yangka piyirn palu nguja nyanartikarra paja 5 jawujun.

Jesus kankarninyirra yani ngapangal

45 Nyanartijangka piyirnwarntiwu mapirrikarrajiwarntiwu
manyanangu marni Jesusju, “Kajalu manta yanku ngapanga purlkanga
ngurtijarti ngapakarrajijarti. Ngurrakarti Pijayirtakarti kakanikakani
manta yanku.” Yarntarni kanarlanywarnti piyirnwarnti nukarnini
manya yiparni. Pujurni palu tikitikiyani pulparral ngapangajirtarlal
ngurrawarntikarti.
46 Yiparnurlakanungurla pamarrkartila yani nyantu Jesus.
Nyanayirla parla purayimarnani Ngarpuwu, Ngarpuwu parla
japirryungani.
47 Wali mungajarrinyala manyanangurla mapirrikarrajiwarntiwu.
Kaparn muntanga palu karrinyani ngurtijarti, Jesuspala pamarra
warrarni kirrarnani.
48 Pamarrngurni manya nyanya Jesusju wampalmarnanujangka.
Kayan ngartalu tirrinyyantarla ngurtijarti. Walypangu manya lamaku-
jirni.
Nyanartijangka munganga jamurn yangka rarrpajarrinyani kakarra,
Jesuspala manyanangurla pirriyanani mapirrikarrajiwarntirla. Waan-
gani manya wartangurni. Kankarninyirra yanani ngapangal, kula
nguwangalparni.
49 Nyanya palu ngapangal yananujangka. “Warawu,” marni palu.
Kula palu pirlarni nyanya.
50 Nyangungurla palu rayinjarrinya. Partalurnila manyanangu
marni Jesusju, “Ngajirta nganta rayinjarri. Ngaju marna Jesus.
Purnkujarrilu.”
51 Nyanartijangka Jesus manyanangurla takurryani ngurtinga
mapirrikarrajiwarntirla, lamajarrinyala walypa, purrpurrmarnila
palurla.
53a Nyanartijangka juturni palu yanani ngapangal, pirriyanila palu
rirringki.

7

Nganpayi pina rukjarti jalany kuta

31 Jesus yani tawunjangka yini parla Tayiya. Tayiyajangka yani pa
kayirrara Jayitankarti. Jayitanjangka yani Jesus wamarn kakarrangu.
Tikapalijjangka pirriyani ngapanga purlkanga yininga Kalalirla.
32 Nganpayi palu kanya piyirnwarntirlu Jesuskarti pina rukjarti
jalany kuta. Ngajirta pa wangki manyjarla, ngajirta pa wangki
pinakarrinyantarla. Yapajangkarni pa ngunangani pina rukjarti jalany
kuta. Wali ngarntimarnanila palunyanta Jesusja piyirnwarntirlu nur-
rururlu, ngarntimarnani palurlanyanta nganpayiwu palymanupurru.
33 Nyanartijangka Jesusju kanya piyirnwarntijangka palkakarti
nganpayi pina rukjarti jalany kuta. Kangungurla manyanta takurryani
Jesus kurrapajarra nganpayirla pinajarrarla. Juwajpanila manyanu
Jesusju jamarnta kurraparla, kurraparlurnila palymani piyirn jalany.
34 Nyanartijangka Jesus mil kankarraljarrinya, marnila parla Jesusju,
“Kirlingirrijarri pinajarra.”
35 Wali partalurni pinajartijarrinya nganpayi nyanarti, yarntala
larrakarnjarrinya, marnanila manyanangu larrakarn.
36 Nyanartijangka Jesusju manyanangu marni, “Ngajirta ngan-
tanyanangu piyirnku ngantuwurti jula.” Wali Jesusju nurrurrurlu

manyanangu jarrmarni. Nyantuwarntirlu ngajirta palurla mapunikar-
rarla Jesusku, jutungurni palunyanangu jakuljakuljularni wapalkar-
rarlu.
37 Purrpurrmarni palurla piyirnwarnti pinakarrinyujangka. Marni
palurlanyanu, “Nganpayi minyarti Jesus pa wulyukujirnujuwal.
Minyakatanya kirlingirrikujilany pina rukjartiwurti, yarnta piyirn-
warnti jalany kutajangka manya juwalkujilany.”

8

Nganpayi jankajarti

22 Jesusjaa piyirnwarnti mapirrikarrajiwarnti palu pirriyani
tawunta yininga Pijayirtarla. Kanarlanywarntirlu piyirnwarntirlu
palunyanta purpankanya Jesuskarti nganpayi jankajarti. Ngarnti-
marni palurla piyirnwarntirlu palymanurla wulyukujirnupurru.
23 Jesusju tawunngurni ngarrpirtimankanya pintirnikarti jankajarti.
Juwajpani manyanta milla jankajartirla jamarnta, palymanila Jesusju
kurraparlu. Palymanurla parla marni, “Wayila man nyangany
nganawurti.”
24 Ngalaramarni nyantu nganpayi jankajarti. Marni parla Jesusku,
“Piyirnwarnti marnanya nyangany kitpungujangka. Kula manawarn-
tirni purlkawarnti, minyakujala palu piyirnwarnti.”
25 Yarntarni pa palymani mil kurraparlu Jesusju, warrpunyanyala
jankajawurlu, milpala lirrjinjarrinya.
26 Nyanartijangka Jesusju nganpayi yiparni ngurrakarti nyantuku-
rakarti. Marni parla, “Ngajirta ngan tikiyanta tawunkarti.”

9

Jesus kanarlanyparnijarrinya

2 Jesusjaa murrkurn piyirnwarnti mapirrikarrajiwarnti kankarral
pamarra palu parayani jintanga Pita Jayimjijaa Jun. Jesus karrkin
kurnakwantinya, kanarlanyparnijarrinyala.
3 Mana wirrimpurru nyantukura palypalymanani parpjartijinyangu.
Kayan ngarta ngantunguwurti lukurrpungka nyanartijilinywurra
parpjartiwurra.
4 Nyanartijangkarlu nyanya palupinya mapirrikarrajiwarntirlu kar-
rinyujangka Mujijjaa Yilayija. Wangkijarti palupinya nyanya, wangki
pilanyanta marnani Jesusja. Nyangungurla palu rayinjarrinya mapir-
rikarrajiwarnti.
5-6 Pita ngajirta parla pinarri ngunarla wangkiwu marnupurru,
yangkala parla paparrmarni Jesusku, “Purlka.” Turtuk par-
lipa nguniny minyayirla. Yutukarrku marnanyirrangulu wurriny
minyayirla kayan nyuntuwu, kayan Mujijku, kayanwarlany Yilayi-
jawu.”
7 Nyanartijangka pirriyanila yurnturr, kutantinyala manyanangurla
wangarr. Kaninykaninyngurni yurnturrngurni palu pinakarrinya lin
Ngarpukura marnujangka. Marni manyanangu Ngarpungu, “Minyarti
paji walaku ngajuwu, wulyu marna kangany muntanga. Pinakarrilun-
yanta nyantunga.”
8 Jamurn palu pinakarrinya lin, warrpkarra nyanyala palurla
mapirrikarrajiwarntirlu, jartila palupilangulu nyanya. Jesusmipala

palu nyanya, wirlmarni pila kurrinywarlany nganpayijarra yinijarra
Yilayijajaa Mujij nyanayirlarni.
9 Nyanartijangka jupantinyanila palu Jesusjaa mapirrikarrajiwarnti
kanimpal tikirr. Marnila manyanangu Jesusju, “Ngajirta ngan-
tanyanangu jula piyirnku ngantuwurti wangki nyangujangka. Mu-
larnpungku mantanyanangu kajirna pirlajangka wanjijarriwu. Nya-
nartijarra mantanyanangu julawu piyirnku walimpa.” Jarrmarni
manyanangu Jesusju.
10 Wali mularnpunganila palunyanangu nyanarti wangki kanarlany-
warntiwu pamarra nyangujangka, yangkala japirlyungani palunyanu
mapirrikarrajiwarntirlu, “Nyapartukarra wangki minyarti manyanu
jularnani pirlajangka pa wanjijarriwu. Ngurrpa marnalurla.”

Mapirrikarrajiwarntirlu palunyanta jarti jurramani pirla

14 Wali nyanartijangka palu turtuyani piyirnwarnti yiniwarnti Pita-
jaa Jayimjijaa Junjaa Jesus pamarrngurni kaninyparral. Pirriyani
palunyanangurla kanarlanywarntirla mapirrikarrajiwarntiwarlanyja.
Kajalu palu karrinyani mungkurr mapirrikarrajiwarntijaa piyirn-
warnti kurayipwarnti. Piyirnwarntiwarlany paja mapirri palu kar-
rinyani. Wali nyanya palunya Jesus mapirrirlu. Kurayipwarntirlu
palunya japirlyungani mapirrikarrajiwarntiwarlany yapapurru wu-
lyukujirnupurru.
15 Nyanartijangka Jesus palu nyanya piyirnwarntirlu. Wali ngar-
rurtajarrinyala palu Jesus nyangujangka, pupurula palanta laparni
Jesuskarti, jamurn palu nyanya. Marni palurla, “Ngurt marnangulurla
nguniny nyuntunga.”
16 Jesusju manya pinakarrinyani marnujangka yangka kurayipwarn-
tirlu palunya japirlyungani mapirrikarrajiwarnti mayangu kajaluwar-
lany wangki. Nyanartila manya japirlyinya Jesusju nukarnini, “Ngana
wangki mantarlanyanu marnana. Julajilu.”
17 Nganpayirlu layingu manyanta jangkumani, “Yu, julawu mar-
nangu. Pirrikanya marnangu nyuntuwu minyarti parri walaku nga-
jukura. Nyakarla man nyuntungu, minyakujala man yap yani, yangka
marnangurla wartapuran pirriyani. Minyarti parri ngajirta wangki
manyja, lirra pa nguniny numjarti. Pirlangu pa patanyjakujilany.
18 Pirlangu pa tartpartalany, palypungany manyanta nguwanga,
nyanayirla manyanu nartwarntalany. Pirlangu pa rukukarralany
ngayila. Kayan ngarta ranganyja parri nyanarti. Lirra manyanu
kinyirrkarra pajarralany. Jamarntala manyanta pirriyanany par-
ringa. Kayanmirri kayanmirri pa kujartijarrilany, nyanartijangka
marnanyanangurla kanya parri mapirrikarrajiwarntikarti nyuntuku-
rawarntikarti. Jarti marnanya japirlyinya pirla jurramanupurru.
Jarti palu ngunyipinya pirla parringajangka.” Kujarti parla marni
nganpayirlu nyanawurlu ngarpunyankurarlu Jesusku.
19 Nyanartijangka Jesusju manyanangu marni piyirnwarntiwu
nukarniwu, “Nyurrawarnti manta Ngarpu mapunjingajirtawarnti.
Kayan nganta mapunikarra mapunjinyangu. Warrarni manta ma-
punikarralany kaparnwarlanyparni. Jarlujangka kartarna ngunan-
gani marnanyirrangurla. Larrkikanani marnanyirrangurla wangki
Ngarpukura. Nyapartujangkarlu pajantarla nganga pinakarrinyani.”
Nyanartijangka manyanangu marni Jesusju, “Kaj. Parri warntajilu.”

20 Kanyala palanta Jesuskarti parri nyanarti.

Wali pirlangu parlipinya Jesus. Jamurn nyanya Jesus pirlangu palytarrapinyala parri nguwangkurra kanimpal. Wantinyala parri yangkala witawitakarninyirra nguwanga kaniny, jamarntala manyanta pirriyani lirrangurni.

21 Jesusju pa japirlyinya ngarpunyankura parrikura. “Nyangurlakarrajangka kujartijarrinyani parri.”

Ngarpungu nyantukurarlula manyanta jangkumani, “Yarr pa lamparnjangkarni kujartijarrinyani.

22 Yangka paji tarrapungani yapa ngajukura, warlunga pulukkujirni pirlangu. Yarntarni ngapanga pulukkujirnani. Kunyungurla pajarla kulmanku pirlangu.” Yarntarni parla marni piyirntu, “Kunyungurla man pirla jurramanujuwal, kunyungurla ngajirtaparta. Puju man nyunturni pirla jurramanujuwal, wali nyanarti. Puju manpangu yawiyijarrilany, wali pirla jurramantanyanta ngajukurarlajangka parringajangka.”

23 Nyanartijangka Jesusju parla marni, “Nganajangkarlu pajan japirlyungany kujarti, kunyungurla marna pirla jurramanujuwal. Mapunparni marnanyirrangu kujarti nguniny ngaju. Puju manta mapunikarrku nganangurwurti, wali nyanarti, ngajungu marnanya marlamanku. Marlamanujuwal marna ngaju puju piyirntu mapunikarralany.”

24 Wali partalurnila manyanta jangkumani piyirntu, “Yu. Mapunikarralanyjal marnanta. Pinayungku pajan, mapunikarrkujinyangu marnangurla nyuntunga.”

25 Nyanartijangka warriyanani palunyanangurla yalartiwarntingurni, jarlula palu pajajarrinyani piyirn. Jesusjula manya nyanya. Nyanartijangka pa warntajpani pirla. “Jarntakpanyjanyanta parringajangka nyuntu pirla. Nyuntuwu marnangu marnana pirlawu. Nyuntu man wangkingajirtakujirnujuwaljaa wangartakujirnujuwal. Ngajirta ngan yarntarni tikiyanta minyartikarti parrikarti. Ngunyipungany marnanta parringajangka minyartijangka pirla.”

26 Nyanartijangka pirla pa papajani mayajinyangu. Parrila pilpilmarni pawujangkala. Nyanartijangka jarntakparnila manyanta pirla parringajangka. Wali wawuljarrinyala pa nyanarti parri yangkala palurla marni kanarlanywarntirlu, “Wali pa pujujarrinya nyanarti parri.”

27 Nyanartijangka ngarrpirtimani parri Jesusju, karrinyukujirnila. Parrila karrinyangurra.

28 Nyanartijangka palu yani ngurrakarti mayarurla kaninykaniny. Japirlyinyala palurlanyanta parriwu ranyjingurni, “Nyapartujangkarlu marnalu pirla jarti jurramani. Ngajirta manpangurla mapunikarrarla pirlangu.”

29 Jesusju manyanangu marni, “Puju mantanyanta ngarntimanyjarlangurra jutungu, wali nyanarti. Ngarpungu manya pinakarriwujaa marlamanku. Nyanartila manta jurramanku pirla minyartijiliny parringajangkajiliny.”

10

Yapawarnti palu yani Jesuskarti

13 Walimpa kanarlanywarnti piyirnwarnti palunyanta pirriyani
Jesuskarti. Yapawarnti palunya kanya Jesuspurru palymanupurru.
Wali mapirrikarrajiwarntirlu palunyanangu jarrmarni piyirnwarn-
tiwu nyanartiwarntiwu. “Ngajirta ngantanyanta kanganta yapawarnti
Jesuskarti.”

14 Jesusju manya pinakarrinya mapirrikarrajiwarnti. Kulijarrinyala
manyanangurla mapirrikarrajiwarntiwu tumaj palunya lamakujir-
nani yapawarnti. Nyantungula manyanangu marni Jesusju, “Ngajirta.
Yara pajilurla yankurni ngajukarti yapawarnti. Ngajirta ngantanya
lamakuji. Yankurnijalurla ngajungawu yapawarnti. Pinakarrilany
pajalu wangki ngajukura yapawarntirlu. Mapunikarralanypala palun-
yanta Kutta, yangkala manyanangu Kut kajalkajal nguniny yapawarn-
tiwu.

15 Kujartikarra pajanta pinakarriwu nyurrawarntirlu wangki nga-
jukura mapunikanupurru. Mapunikarrkula mantanyanta Kutta yapa-
jilinyju. Nyanartijangkala kajalkajalparni manyirrangu ngunawu Kut
nukarniwu,” marni manyanangu kujarti Jesusju.

16 Nyanartijangka Jesusju manyanangu warrpajparni yapawarntiwu
kirrarnungurni. Nyanartijangka palunyanta pirripirriyani. Jat-
panurla manya kirrarnukujirnani nyantukurarla jinkarrirla kayan-
ngurla kayanngurla. Nyanartijangkala manya palymanani kurraparlu
jurluwarnti kayanngurla kayanngurla ngarntimanukarrarlu. Paly-
manukarrarlurni parla Ngarpu japirlyungani ngarrurtakujirnupurru
yapawarntiwu.

Jesusju pa wulyukujirni nganpayi jankajarti

46 Nyanartijangka karlarrara palu yanani Jesusjaa piyirnwarnti
mapirrikarrajiwarnti, kanarlanywarnti piyirnwarnti paja mapirrirni.
Mayarukarti palu yanani Jurujulumkarti, yangka layi mayaru kaparn
karrinyani yini parla Jariku. Wurnarni palu tirrinyyanani mayarurla
nyanayirla. Ngajirta palu lamajarrirla. Karlarrara lanirni palu yani.

Wali kajalurni pa kirrarnani mayarungurni pakul layi jankajarti.
Kakarrangu palunyanta jamurnparni yanani Jesusngurra warntarrirla
rirringkirla. Wali kirrarnani nganpayi nyanarti yini Parramayaj.
Ngarpu parla nyanartiwu yini parla Timayaj. Ngajirta parla war-
rkammarnantarla pamarrku jankajawurlu, yarr pa kirrarnani. Kir-
rarnungurni manyanangurla ngarntimarnani piyirnwarntirla pamarr
yungupurru. Pamarr palurla yungani piyirntu tirrinytirrinyyanu-
jangkarlu.

47 Wali jularni palurla nyanartiwarntirlu piyirnwarntirlu yangka
palunyanta Jesusju mapirri yanani. Marni palurla, “Kangana marna-
panya Jesusju Najuritkarrajirlu.”

Nyanartijangka wangki nyanarti takijularnujangka pa jankajawurlu
nginyjirrikani. Papajanila parla Jesusku, “Jesus, Tayipitkura, yawiy-
ijarriji yarrwurti.” Minyarti nganpayi Tayipit parla kilakinyankura
Jesuskura jarluwarlanyjangka.

48 Jarti palu kanarlanywarntirlu marrkukani. Jarti palurla jarrmarni
jankajartiwu. Ngajirta manyanangurla mapunikarrarla jankajawurlu.
Juturni parla pawumarnani Jesusku. Marni parla jankajawurlu,
“Jesus, Tayipitkura, yawiyijarriji yarrwurti.”

49 Wali Jesuspala lamajarrinya, nyanartijangka ngalaramarnila. Parlipinyala Jesusju jankajarti kirrarnujangka. Marnila manyanangu Jesusju piyirnwarntiwu, “Purpantajilu nganpayi nyanarti.”

Nyanartijangka yani palunyanta, marni palurla. “Pa. Turtapungka. Purnkujarri. Ngajirta ngan rayinjarri. Jesusju mangu malany. Nyaku manta.”

50 Jamurn palurla marni piyirnwarntirlu jankajartiwu, tarrapungurlakani parlanyanu pirlangkirr nyantukura. Partalurnila piwu turtapinya. Turtapungurla yani manyanta Jesuskarti.

51 Jesusju pa japirlyinya jankajarti, “Nyapartukujiwu marnangurla.”

Jankajawurlu parla marni Jesusku purlkawu, “Ngajirta. Mil pajan wulyukujiwu.”

52 Jesusjula parla marni jankajartiwu, “Kaj, yanta. Nyuntu man wulyujarrinya. Mapunikani pajan ngaju yangkala man wulyujarrinya.” Nyanartijangkala partalurni manya nyanya piyirnwarnti pujurni nganpayirlu. Nguwa mapirri nyanya. Nyanartijangkala Jesuspala wajilpinya wurnarni.

11

Jesus manyanangurla yani tangkijarti

1 Wali mayarungurni Jurujulumngurni kakarrara pila ngunangani kurrinywarlany mayarujarra lamparnjarra yinijarra Pipayijijaa Pijani. Pamarra pila ngunangani kakarrangukakarrangujarti rirringkirla. Pamarr nyanarti yini parla Yalapjarti. Pirriyani palu ngurrajarrarla Jesusjaa mapirrikarrajiwarntijaa kanarlanywarnti piyirnwarnti. Yanani palu Jurujulumkarti. Kaparn palu jatparamarni warntarrirla mayarujarrarla.

Nyanayirla pilangu marni nganpayijarrawu mapirrikarrajijarrawu Jesusju wangki takurryanupurru mayarurla.

2 Marni pilangu Jesusju, “Yantapila nyanawurlurra mayarurlurra warntarrirlalparni. Yanungurla manpila parlipungku tangki. Karrpirnujangka karrinyana. Nyanarti pa ngurrpangurrpa, ngajirta parla pinarri jarnakangupurru. Wali kurtajpankula manpila. Tikirrkangku pajinpila mirnu.”

3 Kujarti pilangu marnani Jesusju, “Puju manpilangulu malku nganangguwurti, ‘Nganapurru manpila kurtajpanany nyanarti tangki,’ wali julawu manpilanyanangu, ‘Ngajirta. Kangku pajarrarla majawu nyantukurawu. Warrkamjangkarlu pa partalurni tikirryipawu.’ ” Kujarti pilangu marnani Jesusju mapirrikarrajijarrawu wangki pikawurra.

4 Wali nyanartijangka jakarni pila wangkijarti Jesuskurajarti warntarrirlal, pirriyanila pila ngurranga. Parlipinyala pila tangki nyanarti. Jarlu palu karrpirni mananga. Karrinyani pa warntarrirla marnparni mayarurla kiyitta. Wali jamurn pila kurtajpani tangki,

5 japirlyinya palupinya piyirnwarntirlu karrinyujangkawarntirlu, “Nganapurru manpila kurtajpanany tangki nyanarti.”

6 Jangkumanila pilanya, “Ngajirta. Kangku pajarrarla majawu nyantukurawu. Warrkamjangkarlu pa tikirryipawu partalurni.”

Marnila pilangulu karrinyujangkawarntirlu, “Kaj, kangkapila.”

7 Nyanartijangka tikiyanila pila, kanya pilanyanta tangki Jesuskarti.
Jamurn pila pirriyani tangkijarti, wurnarni palu kurtajkurtajpani kar-
rkintajangka mana pirlangkirrjilinyparni mapirrikarrajiwarntirlujaa
kanarlanywarntirlu. Palpungala palunyanta pulpulpinya tangkinga
pikawurra Jesus kirrarnupurru. Jesuspala parayani, kirrarnanila
jarnaka tangkinga.
8 Nyanartijangka kanarlanywarntirlu piyirnwarntirlu palu kurta-
jpanani pulpungupurru nguwangal warntarrirlal, yangkala tangki
yanani puwullal pulpungujangkarlal. Kanarlanywarntirlu palu jun-
ganani manajangka jaljarr yangkala palu warntarrirlal tarrapungani
jaljarr. Tangki manyanta yanku puwullal warntarrirlal. Kujarti
palu ngunangani piyirnwarnti Juwujwarnti yangka palunya piyirn
kajalkajalkujirnani. Kujarti palunyanangu pulpungani.
9 Wali kajalurni palu yanani warntarrirlal piyirnwarntiwarlany.
Jesus pa yanani kaparnwarlany, kanarlanywarnti wartangurni palu
yanani. Piyirnwarnti pujurni palu pawupawukarra yanani ngar-
rurta. Parrayiparrayi jularnani palurla, “Nyuntu man purlka Ngarpu.
Wirriya marnalu nguniny. Minyarti Jesus manpanya yinya takingu,
yangkala marnalunyanta nyantunga ngurtnguniny.”

12

Marnin kalkarra

41 Wali nyanartijangka layimirri Jesus pa kirrarnani mayarurla
Timpulla, tirrinyyanani palu nganpayiwarntijaa marninwarnti. Yu-
tukanani palurla pamarr Ngarpuwu, ngurtinga palu pamarrpurrurla
takurrpungani wurnangu. Nyanganila manya Jesusju kirrarnungurni.
Wali kanarlanywarntirlu purlkajartiwarntirlu pamarrjartiwarntirlu
palu takurrpungani pamarr purlka.
42 Nyanartijangka layingu kalkarrarlu takurrpinya pamarrjarra
kurriny kurnkurnjarra. Ngajirta pamarr purlka martarla kalkarrarlu
nyanawurlu.
43 Jesusjula manya nganpayiwarnti mapirrikarrajiwarnti marur-
rpinya. Marnila manyanangu Jesusju, “Mapunparni kalkarrarlu
minyawurlu purlka takurrpinya. Kanarlanywarntirlu nukarnirlu palu
lamparn takurrpinya.
44 Yangkartiwarntirlu pamarrjartiwarntirlu palu yutukani purlka-
jawurlu, pamarr purlka palu kirli martarnani. Marnintu minyawurlu
yutukani lamparnjawurlu, pujurni pa yutukani pamarr nyantukura.
Yungungurla pa pamarrngajirta nguniny, pamarr ngajirta pa martarla
miyiwu warntarnupurru.”

14

Jutajju manyanangurla pirtinyikarrku Jesus pungupurru

1 Wali pinalkarrapurru pinyalu ngarnani miyijaa kuyi piyirnwarn-
tirlu pujungurni Juwujwarntirlu. Minyarti kuyi pa kukunja lamparn
yarnta miyi pa pulawa yiyijngajirta. Kujarti palu pinapinakar-
rinyani nyapartukarra jarlu Ngarpungu manya kanya Yijipjangka.
Kumantawarlanyja pa ngarnuwu miyijaa kuyi pinalkarrapurru.

Wali nganpayiwarnti kurayipwarntijaa puriswarnti palunyanta mulkarra ngunangani Jesusja warntarnurla pungupurru, ranyjingu palu warntarla Jesus.
2 Marnani palu, “Kayan ngarlipa Jesus warnta tampi miyingajaa kuyinga pinalkarrapurrurla. Piyirnwarnti ngarlipangulu kulijarri, pungka ngarlipanyalu.”

10 Walimpa yani Jutaj Yijkarriyat yangkartiwarntikarti piyirnwarntikarti puriswarntikarti. Yani pa Jutaj. Jesus manyanangurla pirtinyikarrku pungupurru. Jutaj minyarti pa nganpayi Jesuskurajangka mapirrikarrajiwarntijangka. Wangki manyanangu jularni piyirnwarntiwu puriswarntiwu, yangkala wirriyajarrinya palu Jutajkurajangka wangkijangka.
11 Wangki manyanangu jularni. Jurrmartakani palu. Marni palurla Jutajku, “Puju marnanpangu Jesus pirtinyikarrku, pamarr marnantalu yungku.” Nyanartijangka kujalarnipurru pirtinyikanupurru Jesus pa jarranyangani Jutajju.

Pikakujirni pila kuyijaa miyi

12 Wali jamurnjamurnjarrinyani parla kuyiwujaa miyiwu. Kukunjawarnti lamparnwarnti palunya pungani. Jesuspala palu japirlyinya mapirrikarrajiwarntirlu, “Wanyjurla marnalu pikakujiwu kuyijaa miyi.”
13 Jesusjula pilangu jularni nganpayijarrawu, “Yantapila tawunkarti. Pirriyankula manpilarla layiwu nganpayiwu, ngapa pa kangana pikala. Puju manpila parlipungku, mapirrirnila manta yanku kirninyja.
14 Puju yangka mayarurla takurr yanku pikalajarti, wali japirlyungku manpila nganpayiwarlany nyanartikarraji mayarukarraji. Kujarti manpila japirlyungku, ‘Minyarti wangki pa pinayungujuwalkura. Malany mangu, wanyjarrarla marnalu ngalku kuyijaa miyi pinalkarrapurru ngajungujaa mapirrikarrajiwarntirlu.’ ”
15 Jesusju pilangu juturni marni, “Minyartijangka wangkijangka manypinya kangku mayarurlurra kaninykaniny. Nyanayirlajal manpila parlipungku pikakujirnujangka. Wali nyanayirla marnanpangupila kuyijaa miyi pikakujiwu.” Kujarti pinya jinjinyinya Jesusju nganpayijarra mapirrikarrajijarra, yiparnila pinya Jesusju wangkijarti.
16 Wali nyanartijangka jakarni pila nganpayijarra. Yani pila tawunkarti. Jirrkirljinyangu pilangu jarlu marni Jesusju. Kujartirnila pila parlipinya jirrkirlparni. Pikakujirnila pila kuyijaa miyi.

17 Karuwarrarla rarrpangarni palu yani Jesusjaa mapirrikarrajiwarnti ngarnupurru.
18 Yangka palu kirrarnungurni ngarnani, wali Jesusju manyanangu marni, “Layingujal paja pirtinyikarrku pungupurru minyayirlajangkarlu ngarnujangkarlu.”
19 Yawiyijarrinyala palu. Layingu parla marni, “Kayan ngarnanta ngajungu pirtinyikarra. Kanarlanywarntirlu mantalu pirtinyikarrku.” Nyanartijangka palurla kujarti marni nukarnirlu. Kayanngurla kayanngurla palurla marni.

20 Wali marnila manyanangu Jesusju, “Layingu paja pirtinyikarrku,
minyayirla parlipangurla kirralany mapirri kayanta. Ngurtinga pu-
layitta pajarla jurrpkujilany miyi.”

Miyijaa wuru manya yinya

22 Yangka palu warrarni miyi ngarnani, Jesusju miyi warntarni
pulawa yiyijngajirta. Warntarnurla parla marni Ngarpuwu. Miyi jun-
ganujangka manya yinya piyirnwarnti, marnila manyanangu Jesusju,
“Warnta. Minyarti miyi paji karrkin ngajuwu.”
23 Yarntarni Jesusju pakirti warntarni. Yarntarni parla Ngarpuwu
marni wurupurru.
Nyanartijangka manya yinya, ngarnila palu pakirtijangka
nukarnirlu.
24 Jesusju manyanangu marni, “Minyarti wuru paji nungu ngajuwu
jurrmartajangka Ngarpukurajangka. Purtantiwu manyirrangu pajawu
piyirnku ngajukurajangka nungu.
25 Mapunparni. Kayan ngarna wuru linyngurru kujartijiliny yarnta
nganyja minyayirla. Yarntawarlanyja marna ngalku kanarlanyparni
Ngarpungajangka.”
26 Wali yinparni palu juju. Turtangurla yanila palu kakarrara
pamarrkarti. Pamarr nyanarti parla yini Yalapjarti.
27 Jesusju manyanangu marni wurnangu, “Wanyjarrkujal pa-
janta. Laparnkarrakangku manta.” Yarntarni manyanangu marni
kurrumparlajangka Jesusju, “Kujartila pa nguniny kurrumparla
Ngarpukurarla. Ngarpungu pa pungku ngampurrji, kukunjawarntila
palu lurrplurrp yanku.
28 Yangka paja wanjikujiwu pirlajangka, yankula marnanyirrangu
kajalurni Kalalikarti. Wartangurni pajinta pirriyanku Kalalirla.”
29 Pitangu parla marni Jesusku, “Kayan ngarnanta wanyjarra
ngajungu. Kunyungurla mantalu kanarlanywarntirlu wanyjarrku
nukarnirlu, kayan ngarnanta ngajungu wanyjarra.”
30 Jesusju parla marni Pitawu, “Mapunjinyangu marnangu julalany.
Wali pajan nginyjirrikarrku pukanyja jalarra, yangkala pajan ray-
intu murrkurnmirri kanginypungku. Nyanartijangkarlu pawul man
pinakarrku kurrinymirri.”
31 Pitangu manyanta nurrurrurlu jangkumani, “Pujuwurti
manyanangurla pirlajarriwu nyuntungarni, wali kayan ngarnanta
rayintu kanginypungka. Nginyjirrikanurla kayan ngarnanta
kanginypungka ngajungu.” Kujarti Pitajilinyju palurla Jesusku marni
piyirnwarntirlu nukarnirlu.
32 Nyanartijangka pirriyani palunyanta wurrkalkarti yinikarti Kiji-
minikarti mapirrikarrajiwarntijaa Jesus. Marni manyanangu Jesusju,
“Kirranyjalu minyayirla. Purayimalku marna. Wangki marnarla
malku Ngarpuwu.”
33 Wanyjanila manya wartangurni kanarlanywarnti. Minyarti
murrkurn manya kanya Pitajaa Jayimjijaa Jun. Jesuspala yawiyi-
jinyangujarrinyajaa karrartajarrinya.
34 Marni manyanangu, “Munta marna yakurrjarrinya. Jamurn
marna pirlajarrirla yawiyijangka. Minyayirla jurumantajilu, warrpun-
yangantalu.”

35-36 Jesus yanila manyanangurla nganpayiwarntingurni,
parntawantinyala nguwanga, purayimarnanila. Ngarntimanani
manyanta Jesusju Ngarpunga, “Ngarpu. Ngungkupungana
marnanyanu munta kaninykaniny, wirriyangajirta marna yanupurru.
Ngajirta mangu nganawurti nyuntuwu tanyji, nganawurti
ngajirta mangu majajarri. Warntawu pajanurla minyarti yawiyi
ngajungajangka, puju man nyunturni wulyumalany.”
37 Nyanartijangka Jesus manyanangurla tikiyani nganpayiwarn-
tikarti murrkurnkarti. Nyantuwarnti manyan palu yukarnani ka-
jaluwarlany. Marni parla Pitawu, “Jayimin. Manyanjarrinya ngan.
Ngajirta pajin warrpunyangantarla parnkingu. Partalurni ngan
manyanjarrinya.”
39 Yarntarni Jesus yani purayimarnukarti. Purayimarni pa wangki
kirlirni.
40 Yarntarni manyanangurla tikiyani murrkurnkarti. Yarntarni
manya parlipinya manyanjangka. Mil purtuly palu ngunangani
manyanjartijinyangu. Kurntayijarrinyala palu, ngajirtala palu Jesus
jangkumantarla.
41 Yarntarni manyanangurla pirriyani yangkartiwarntirlarni puray-
imarnujangka. Yarntarni manya manyanjinyangu nyangurramarni.
Marni manyanangu, “Warrarni manta manyan yukarnana. Wali
manta yukarnani rawa. Jamurnparni paji kutajarrinya, pirtinyikarrku
paja. Yakurrwarntirlu piyirnwarntirlu pajalu tartpartawu.
42 Pa. Turtangkalu. Yankurlipa. Nganpayi yangkarti paji pirriyani,
pirtinyikarrkula paja.”

Jesus palu tarrpartarni

43 Nyanartijangka Jutaj manyanta pirriyani Jesusja wangkingarni.
Jutaj yangkarti mapirri manyanangurla nguja miyinga mapirrikar-
rajiwarntirla. Purlkawarntirlu palunyanta Jutajja yiparni ka-
narlanywarnti piyirnwarnti kuturujartiwarntijaa nayipjartiwarnti
purpanupurru. Minyartiwarnti purlkawarnti palu nguja puriswarn-
tijaa kurayipwarntijaa piyirnku majawarnti.
44 Wali jarlu manya lirrkarnpinya Jutajju. Marni manyanangu, “Puju
marna ngukupajarrku nganpayi yangkarti, wali nyanarti nyantu.
Wartangurni manta tarrpartawu. Ngajirta nganta yartajpanta, nurrur-
rurlu manta tarrpartawu.” Wali Jutajju manyanangurla jarlu wangki
pikakujirni.
45 Partalurni manyanta Jutaj yanungurla pirriyani Jesusja, marnila
parla Jutajju, “Purlka.” Jutajjula ngukupajani.
46 Nyanartijangka palu Jesus warntarnurla tarrpartarni.
47 Karrinyujangkarlurnila layingu piyirntu manyanu ruwarramani
nayip juwal, junganila marnparni nganpayi karrinyujangkawarlany.
Pina rulany jungani. Nyanarti piyirn pina junganujangka parlanyanu
martarnani warrkampurru purlkangu Purisju.
48 Jesusju manyanangu marni, “Nayipjartiwarnti juwaljartiwarnti
pajantarla pirriyani ngajunga kuturujartiwarnti. Pirriyani pajantarla
warntarnupurrujaa tarrpartarnupurru. Ngaju marna ngajirta ngur-
riji. Nyapartujangkarlu pajanta warntawu nayipjawurlujaa kuturu-
jawurlu.

49 Nira marna ngunangani Timpulla. Pinayungani marnanya kumantawarlany kumantawarlany, yangkala pajanta ngajirta warntarla. Nyanartikarra marna palkangarni nguja. Wali wangki nguniny ngirrpirirla kurrumparla, nyanayirlalparni kirlingal wangkijilinyjal pajanta warntalany. Jamulu marnanyanu pikayungku wangkijangkarlaljal.”
50 Nyanartijangka palu murtarni laparnkarranya maya nukarnini mapirrikarrajiwarnti yap nyangurla. Wanyjani palu Jesusmipa karrinyujangka.
51 Pingkayirlu nganpayirlu layingu Jesus jartamani. Piyirnwarntirlu palu tarrpartarni nyantu kangupurru. Pingkayi nyanarti pa palyajarti. Palyamipa pa kangani ngilykinga karrpirnujangka, palyajartirnila palu tarrpartarni.
52 Yulajpani palunyanta palya piyirnwarntirlu, laparnkarranyala pupuru pingkayi kurtangarri rayin.

Jesus palu kanya purlkawarntikarti

53 Nyanartijangka Jesus palunyanta kanya nganpayikarti purlkakarti Puriskarti. Yijingkanya palunyanta. Nyantuwarnti palu kirninyjajarrinya Juwujwarntiwarlany. Puriswarntijaa piyirnku majawarntijaa kurayipwarnti palu kirninyjajarrinya.
54 Wartangurni yanani juturni marringurni Pita. Purlkakurakarti mayarukarti manya wajilpungani wartangurni, kitangarni manyanangurla pirriyani wartangurni mayarurla purlkakurarla. Warlunga manyanangurla kirniny yani. Makurru kirrarnani.
55 Wali jarti palu muwupunganijaa karlayilanani wangkiwu piyirnwarntirlu purlkawarntirlu. Ngajirta palu wangki parlipungkarla ngirtilykarra jularnupurrujaa ngirtilykarra jularnujuwal. Jesus ngulikanurla pungupurru palu parlipungkarla. Ngajirta palu parlipungkarla, jarti palunyanu japirlyinya purlkawarntirlu.
56 Ngajirtala palu yirrijiwarntirlu jirrkirlikarrarla. Ngangamarnila palu wangki.
Wali ngurrujarra ngurrujarra palunyanangu marni purlkawarntiwu.
57 Wangkiwarlany palu yirrijiwarntirluwarlany warntarnkanya. Turtapungurla palu marni.
58 “Nganpayi minyarti marnalu pinakarrinya. Kujarti pa marni, ‘Mayaru minyarti Timpul marna wajapungku yangka piyirntu palu ngartakpani. Nyanartijangkarlu kumantawarlanyja marna mayaruwarlany ngartakpanku yangka piyirntu ngajirta ngartakpanta, wali nyanarti.” ’ Kujartirni palunyanangu minyartiwarntirlu yirrijirlu marni.
59 Wali minyartiwarntirluwurti palunyanangu ngurrujarra ngurrujarrarni marni.
60 Nyanartijangka manyanangurla purlka nganpayi Puris turtapinya, japirlyinyala Jesus purlkangu nyanawurlu, “Pinakarrilany nganunya nyuntungu nyapartukarra mantalu ngirtilykarra jularnana. Wayila. Jangkumanku nganunya. Nyapartukarra mantalu ngirtilykarra jularnana.”
61 Nyantu kulkururni karrinyani Jesus. Yarntarni parla japirlyinya purlkangu nganpayirlu, “Nyuntu ngan nganpayi Kurayij. Kutkura walaku ngartan nyuntu.”

62 “Yuwayi,” marni parla Jesusju. “Nyaku pajanta kirrarnujangka.
Kirralku marnanyanta mayajartirla Ngarpunga mayakarti. Yurnturra
pajanta nyaku. Yurnturra marna pirriyanku kankarnumarrangu.”
63 Wali kuluwuj manyanu larrmani purlkangu nyanawurlu kuli-
jawurlu. Marnila manyanangu piyirnwarntiwu, “Wali pawu. Kayan
ngarlipanyanangu yarnta muwupungka jakuljularnupurruwarntiwu
piyirnwarntiwu.
64 Wanyjarrkurlipanya. Pinakarrinya nganta wangki Jesuskura
yakurr. Wayila. Nyapartukarra manta pinakarrilany.” Wali ngulikani
palu pirla pungupurru piyirnwarntirlu Jesus.
65 Wali nyanartijangkala palu tarrpartarni. Juwajpanani palunyanta
karrkinwarntirla. Kutikani palunyanta janginyja, pinyala palu kur-
raparlu ngangangapururla. Japirlyinyala palurla, “Nganangu manta
pinya kurraparlu piyirntu. Manyjarnanypangu. Nganangu manta
pinya.” Tarrpartarnujuwalwarntirlula palu kanya, pinyawarlanyparni
palu kanarlanywarntirlu.

Pitangu Jesus kanginypungani

66 Pita warrarni kirrarnani warlunga. Mangala pirriyani warlukarti,
parlipinyala Pita. Manga nyanarti pa warrkammayin nyanartikarraji.
Warrkammarnani parla purlkawu. Purlka yangkarti palu jularnani
nganpayi Puris purlka.
67 Nginyjirringinyjirrikanani mangangu warlunga kirrarnujangka
Pita. Marni parla Pitawu, “Nyuntu man mapirrikarrajijangka Je-
suskurajangka. Nyuntu mapirri manunyanta ngunangani nganpayirla
Najuritkarrajirla.”
68 “Ngajirta,” marni parla mangawu. “Ngajirta marnarla pinarri
ngaju. Ngurrpa marnarla. Ngana partajin jularnana.” Kujarti Pitangu
Jesus kanginypinya, pakulyanila pa warlungurni kiyitkarti. Wali
pawulpala papajani.
69 Yarntarni pa Pita nyanya, marnila manyanangu mangangu
karrinyujangkawarntiwu. “Jesusku parla nyantu mapirri.” Ju-
larnani manyanangu mangangu pajawarlanyku. Yarntarni Jesus
kanginypinya Pitangu.
70 Nyanartijangka piyirnwarntirlu karrinyujangkawarntirlu palurla
Pitawu marni, “Nyuntujal man Jesusjangka mapirrikarrajijangka,
tumaj man nyuntu Kalalijangka Jesusjiliny,” marni palurla.
71 Jularnila manyanu mapunjilinyparni. Marni manyanangu,
“Ngarpungu paji pinarri ngajuwu. Mapunparni marna malany.
Ngurrpa marnarla nyanartiwu nganpayiwu.”
72 Jamurn Pita wangki marni, nyanartikarrarnila papajani pawul.
Jarlurni pa papajani layimirri. Wali Pitangu pinapinakarrinya
wangki Jesuskurajangka jarlujangka. Jesusju parla jarlu marni
Pitawu, “Nginyjirrikarrku pajan, yangkala pajan rayintu murrkurn-
mirri kanginypungku. Nyanartijangkarlu pawul man pinakarrku
kurrinymirri.” Pinapinakarrinyurla pa luyurrjarrinya, lunganila Pita.

15

Jesus palu kanya nganpayikarti Payilitkarti

1 Jamurn purangu turtapinya, purlkawarnti palu kirrarnani piyirn-
warnti. Puriswarnti kajalkajalwarnti, kurayipwarnti, purlkawarnti
Juwujkurajangkawarntijaa wangki yirrikanujuwalwarnti palu kayan-
tajarrinyurla yirrikanani. Nyapartukujiwu palu Jesus. Nyanartijangka
karrpirnila palu Jesus, kanyala palu purlkawarlanykarti yinikarti
Payilitkarti. Payilit yangkarti manyanangu maja ngunangani piyirn-
warntiwu Jurujulumjangkawarntiwu.
2 Wali Payilittu parla Jesus japirlyinya, “Nyuntu nganunyanangu
maja Juwujwarntikurajangka.”
Jangkumanila parla Jesusju, “Yuwayi, kujarti man malany nyun-
tungu.”
3 Nyanartijangka ngirtilykarra palurla marnani Jesusku piyirnwarn-
tirlu puriswarntirlu. Wangkiwarnti yakurrwarnti palurla pirripir-
rikangani.
4 Yarntarni parla Payilittu japirlyinya, “Jangkumanumulu ngan kar-
rinyana. Pinakarrilany manunya nyapartukarra mantalu ngirtilykarra
jularnana.”
5 Ngajirta pa Jesusju yarnta jangkumantarla, kulkuru pa ngunangani.
Payilit parla wampalmarnila kulkurujangkawu Jesusku.

Jesus palu ngulikani pungupurru

6-10 Nyanartijangka Juwujwarntirlu palu japirlyinya nganpayi Payilit.
“Yulajpanku marnanypangu nganpayi nurtungajangka jayillajangka.”
Japirlyinyala manya Payilittu, “Yulajpanku ngarnanyirrangu ngan-
payi Juwujwarntikurajangka maja, nyantu ngantarla ngurtpalany.”
Wali Payilit pinarri manyanangu ngunangani Juwujwarntiwu yurrul-
jangkawu. Yurruljangkarlu palu Jesus tarrpartarni.
Wali minyarti pa nyantuwarntikurarlal palu ngunangani Juwu-
jwarnti. Miyi palu ngarnani pinalkarrapurru. Juwujwarntirlu palu
japirlyungani miyikarramipa kapuman, “Nyangurla man yulajpanku
nganpayi layi jayillajangka.” Nirawarlany nirawarlany miyikarra
palu japirlyungani nganpayi Payilit. Yulajpanurlapala yiparnani
nganpayi layi jayillajangka. Nyanartiwarnti nganpayiwarnti Juwu-
jwarnti murrkurn palurla jarlu kulijarrinya kapumanku, yangkala
pinya palunya piyirnwarnti pirlawurra. Nyanartijangkala palunya
takurrpinya jayilla. Nganpayi yini Purapij mapirri palu takurrpinya
jayilla kulipariwarntirlu.
11 Wali puriswarntirlu purlkawarntirlu palunyanangu piyirnwarn-
tiwu wangki jirrkirlkujirnani. Lirrkarnpungani palunya, “Kujarti
mantarla malku. Kujarti manta japirlyungku Payilit. Layiwu mantarla
japirlyungku Purapijku, yulajpankula jayillajangka Payilittu,” marni
palunyanangu.
12 Yarntarni manya japirlyinya Payilittu, “Nyapartukarra manta
malany. Nyapartukujiwu marna yangkarti yangka manta julalany
Juwujwarntikurajangka maja. Nyapartukarra manta malany nyur-
rawarnti.”
13 Pawupawumarnanila palurla Juwujwarntirlu, “Mananga
tarnikarralu. Pirlajarriwu pa manangarni.”
14 Marnila manyanangu Payilittu, “Ngana parla yakurr minyartiwu
nganpayiwu. Nganangurni manta pungku.”

Yarntarni palu maya papajanani. Pawupawumarnani palu, “Mananga tarnikarralu. Pirlajarriwu pa manangarni kankarni.”
15 Yulajpanila nganpayi Purapij Payilittu jayillajangka piyirnwarnti wirriyakujirnupurru. Wirriyakujirla manya nyanartiwarnti. Nyanartijangka manya yinya Jesus wipjawurlu pungupurru. Wijkarra pinya palu Jesus. Nyanartijangka manya yiparni mananga tarnikanupurru Payilittu.

Marnani palurla jingkirrkarra Jesusku

16 Wali kulipariwarntirlu palu kanya Jesus mayarukarti kaninykaniny kanarlanywarntikarti. Kanarlanywarntiwarlany kulipariwarntiwarlany palu ngunangani mayarurla.
17 Kurtajpani palunyanta kuluwuj ngilykingajangka, yutukanila palunyanta kuluwujwarlany pirljijiliny. Yarntarni janngujiliny palu ngartakpani mana jirijarti jirijarti pampilyijiliny. Jatkajatka palunyanta tarrjakkujirni jurlunga jirijirijarti.
18 Marnani palurla majajilinyku, yangkala palurla warralpungani jingkirrkarra. Kujarti palurla marnani jingkirrkarra, “Nyuntu manunyanangu maja Juwujwarntikurajangka.”
19 Yarntarni manajawurlu palu pungani jurlu, yarntarni palunyanta mirtijurrurnjurrurn wantinyani jingkirrkarra purlkanga, yarntarni palunyanta juwajpungani.
20 Wali jingkirrkangurla palu pujujarrinya. Nyanartijangka palunyanta kurtajpani kuluwuj mana pirljijiliny ngilykingajangka, yarntarni palunyanta yutukani kuluwuj nyantukura. Nyanartijangkarlu palu wurnakujirni tarnikanupurru mananga kankarni.

Jesus palu tarnikani mananga

21 Wali nganpayi layi pirriyani marrijangka Jayimin Jarinikarraji. Wali jinjinyinyala palurla nyanartiwarntirlu kulipariwarntirlu. Marni palurla, “Kangkarla mana Jesusku tarnikanupurru.” Walirnila parla kanya Jayimintu.
22 Kanyala palunyanta pamarrkarti yinikarti Kulkutakarti.
23 Pamarr nyanarti pa kujijiliny jurlujiliny. Wuru mirrijinjarti palurla kanarlanywarntirlu kanya. Yijingkanya palunyanta Jesusja. Ngajirtala nganyjarla Jesusju.
24-25 Tarnikanila palu mananga. Mana jirijarti palunyanta parrpurupinya. Yangka purangu kankarnijarrinya, nyanartikarra palu tarnikani.
Wali mana nyanarti kuluwuj nyanarti palurla rijimanani ngilykingajangka kulipariwarntirlu. Rijimanani palurla wanyjarrarlu nganpayirlu kangku. Manajawurlu kartjilinyjawurlu palurla rijimanani.
26 Kujarti palu lani kurrumparla wangki Jesus ngulikanupurru.
“Juwujwarntikurajangka manyanangu maja.”
27 Jesus palu yutukani kaparn mananga. Kanarlany palu yutukani mayakarti ngurriji. Kanarlany palu yutukani jampukarti ngurrijiwarlany. Tarnikani palunya murrkurn.
29 Nyanartiwarntirlu kanarlanywarntirlu palurla jingkirti warralpungani. Marnani palurla, “Nyuntu man yangkarti Timpul wajapungujuwaljaa kumantawarlanyja ngartakpanujuwal.
30 Tikirrkujinyanu pirlajangka, yulajpantanyanu manangajangka.”

31 Yarntarni kanarlanywarntirlu kurayipwarntirlujaa puriswarntirlu palurla jingkirti warralpungani Jesusku. Nyantuwarntirlu rantangangurni palurlanyanu marnani jingkirtikarrarlu, “Walirni pirlajangka manya wanjikujirni piyirnwarntiwarlany, kayan nganyanu nyantungu wanjikuji.”
32 Nyanartijangkarlu marnila palurla Jesusku, “Yangkajal manunyanu yulajpantarlangurra purlkangu. Nyuntungurni manunyanu julalany maja Juwujwarntikurajangka yini Kurayij. Puju manunyanu yulajpanku, nyanarti marnangulu mapunikarrku nyangungurla.” Wali ngurrijijarrarlu mapirrirni pilarla manajarrangurni jingkirti warralpungani.

Jesus pirlajarrinya

33 Jamurn purangu kankarnimarrangujarrinya, ruklaparnila munga, nukarni mungajarrinya. Wali pa pukanyjajilinyjarrinya. Wali karuwarrarlurrala pa purangu tikirr parralani.
34 Yangka karuwarrajarrinya, Jesuspala maya papajani, “Kut ngajukura. Nganajangkarlu pajan wanyjani.”
35 Karrinyujangkawarntirlu palu pinakarrinya. “Pinakarrilu,” marni palu, “Papajanana parla Yilayijawu.”
36 Nyanartijangka nganpayi yani, warntarni mana karrpirnujangka palya, yangkala jurrpkujirni ngapanga yininga pinikarla. Palya manyanta karrpirni mananga juwalla. Wali kangungurla manyanta yijingkanya Jesusja lirranga. Marni manyanangu jingkirrkarra, “Warra. Jarranyakurlipa. Kunyungurla Yilayija pirriyanku, yulajpankula manyanta manangajangka.”
37 Jesus pa papajani maya, papajanungurlala pa pirlajarrinya.
38 Wali mana karrpirnujangka pa ngunangani palyajiliny mayarurla Timpulla. Rukjarti pa ngunangani. Wali yangka Jesus pirlajarrinya, larrlaparnila mana nyanarti kankarnimarrangungurni kanimparral.
39 Layi nganpayi purlka manyanangu kulipariwarntiwu maja. Langkarnijarti pa karrinyani. Nyangani Jesus kitangarni pirlajarrinya. Pirlajarrinyujangkarla marni, “Mapunparni pa minyarti nganpayi ngunangani Kutkura walaku.”
40 Marninwarnti palu marri karrinyani. Marringurni palunya nyangani. Yinijartiwarnti minyartiwarnti palu karrinyani Mayiri Miktilinjaa Jalayimijaa Mayiri Jayimjiwu parla ngamaji.
41 Marninwarntirlu kanarlanywarntirlu mapirri palunya nyangani.

Jesus palu najikarti kanya pirla

42-43 Nira palu Juwujwarnti ngunangani, kamparnani palu karuwarrarla pikawurra. Kumantawarlanyja Jarritirla palu ngarnani miyi. Warrkamngajirta palu ngunangani. Wali karuwarrarla yangkartirla pa yani Payilitkarti Jawujap Yaramatiyakarraji. Nganpayi Jawujap pa purlka Juwujwarntikurajangka. Purnkujarrinya pa. Yanungurla purnkungu japirlyinya Jawujapju Payilit. Marni parla, “Jesus ngarna kangku pirla najikarti.”
44 Payilittu pa pinapinakarrinya, “Kala jarlu ngarta pirlajarrinya.”
Nyanartijangkarlu Payilittu parla yiparni wangki purlkawu kulipariwu, pirriyanila manyanta Payilitta kulipari nyanarti. Payilittu parla japirlyinya purlka. “Wayila pirlajarrinya ngarta.”

45 “Yu,” marni parla purlkangu kuliparirlu.
Payilittula parla marni Jawujapku, “Yuwayi. Warnta.”
46-47 Nyanartijangka yani, warntarnila parla Jawujapju japalyarr parpjarti wulyu. Nyanartijangka manakartila yani, manangajangkala kurtajpani Jesus. Japalyarrjawurlu pa karrpirni. Karrpirnurla kanya parla najikarti, yutukanila kaninykaniny. Pamarr manyanta rukukani. Kurrinyju marninjarrarlu pila yanungurla nyanya naji. Minyartijarrarlu yinijarrarlu pila nyanya Mayiri Miktilintujaa Mayirirlu Jayimjikurarlu ngamajirlu. Najinga pa yutukani Jesus. Kaninyjarti rukukani. Jarlurni pikakujirni pamarr pirlapurru naji.

16

Jesus pa turtapinya pirlajangkarni

2 Nyanartijangka kumantala palu turtapinya wiyikja. Jamurn purangu pirmarnani, marninwarnti palu rakarrarlarni yani najikarti pirlapurrukarti.
3 Wurnanga wurnanga palurlanyanu marnani marninwarntirlu, “Nganangu parlipangu pamarr rirripkangku. Pamarr manyanta rukngunin kirlingirrirla najinga.”
4 Pamarr nyanarti pa purlkajinyangu. Warrpunyanya palurla najiwu. Nyanya palu pamarrngajirta, kirlingirrila palu nyanya. Karrinyani pa pamarr nyanarti marnparni rirripkangujangka.
5 Wali tartayani palu najinga marninwarnti, parlipinyala palu nganpayi layi kirrarnujangka, nganpayi pingkayi parpjartijarti mana juwaljarti kuluwuj kirrarninyirra. Karrartajarrinyala palu marninwarnti.
6 Marni manyanangu pingkayirlu, “Ngajirta nganta karrartajarri. Jesusku mantarla muwupungana Najuritkarrajiwu. Yangkarti palu jarlu mananga tarnikani. Yangka pa turtapinya, ngajirta nguna minyayirla. Nyakalu. Minyayirla palu yutukani.”
7 Yarntarni manyanangu marni pingkayirlu, “Tikiyanku manta, malku mantanyanangu mapirrikarrajiwarntiwujaa Pitawu mapirrirni. Kujarti mantanyanangu malku, ‘Yanku manta Kalalikarti wartangurni, kajalurni pa yanana Jesus, nyakula manta Jesus Kalalirla. Minyarti wangki manyirrangu jarlu marni Jesusju.’ ”
8 Wali jamurn palu marninwarnti tirrinyyani najijangka, nyanartijangkala palu laparnkarranya pupuru rayin karrarta. Rayin palu laparni, ngajirta palunyanangu julalarla piyirnwarntiwu kanarlanywarntiwu.

Nganpayi Jesus

Yinjillu parla Jakarayiwu marni yapa martarnupurru

5 Jarlu pa ngunangani nganpayi Yarrit. Nyantu manyanangu purlka
ngunangani king Jutiyajangkawarntiwu. Nyanartikarrarnila ngunan-
gani nganpayi Jakarayi. Nyantu pa puris Ngarpukura. Kanarlany-
warnti palu ngunangani puriswarntiwarlany. Nyantuwarntikura
warrkam pa ngunangani Ngarpukura ngirrpiri. Warrkammarnani
palu mayarurla Timpulla. Minyarti Jakarayi pa ngunangani Payijajarti
wangarr. Kujarti palunyanu jularnani kilakiwarntikurajaa jamirti-
warntikura jarlujangka wangarr.

Wali Jakarayirlu parlanyanu martarnani kartu yini parla Lijipit.
Kurntal parla yinya puriswarlanyjurni lamparrnyankurarlu nganpayi
Jakarayi.

6 Nyanartijarra jamirlangu pila wulyujinyangu ngunangani.
Ngarpungu pinya nyangani wulyu jirrkirl. Nyantujarrarlu pila
pinakarrinyani Mujijkura luwu jarlujangka jutungurni. Ngajirta
pilanyanta rukanyjarla. Nyanartijangkala pila mapunikanani.

7 Lijipittu ngajirta yapa martarla. Yarr pila kirrarnani yapangajirta-
jarti. Purrkujaa parnanyjarrinyala pila.

8 Layimirri Jakarayijaa puriswarntiwarlany palu warrkammarnani
mayarurla Timpulla Payijakarrajartiwarnti. Kumantawarlany ku-
mantawarlany palu warrkammarnani.

9 Puriswarntirlu palurlanyanu yirrikanungurla kurajpinya nganpayi
Jakarayi. Marni palurla, “Nyuntu manurla takurryanku Timpulla
Ngarpuwu. Pirninpaljiliny manurla warlunga yutukarrku.” Wali nira
palurlanyanu puriswarntirlu layi kurajpungani kujarti yitilalwarlany
yitilalwarlany warrkampurru.

Wali takurryanila mayarurla kaninykaniny Jakarayi. Kanya parla
pirninpaljiliny warlunga yutukanupurru pamarra paljarra. Lurnturu-
marnankula parla Ngarpuwu ngunyjurr. Purayijilinyparni manyanta
tirrinyyanku Ngarpukarti kankarral.

10 Nyanartikarrarni palu piyirnwarntirlu pajangu japirlyungani
Ngarpu karrinyungurni palkangurni. Kujartikarra palu nira purayi-
marnani ngunyjurrjawurlujaa lirrangu. Nukarnirlurrarnila kayanta-
jarrinyurla manyanangurla tirrinyyanku wangki Ngarpukarti ngun-
yjurrjilinyparni Jakarayikurajangkajaa karrinyujangkawarntikura.

11 Jamurn parla Jakarayirlu pirninpaljiliny yutukarrarla
kaninykaniny, yinjilpala nyanya Ngarpukura kurlilanyjarti
karrinyujangka.

12 Pilpilmarnila karrarta Jakarayi nyangujangka.

13 Marni parla yinjillu, “Jakarayi. Ngajirta ngan karrartajarri.
Wangkijarti marnangu pirriyani. Ngarpukura marnangu julawu.
Pinakarrinya manta japirlyungujangka Ngarpungu, nyanartijangka
mangu yawiyijarrinya. Kartungu nyuntukurarlu mangu martawu
Lijipittu walaku. Yinila man julawu Jun.

14 Wirriyajarriwula manurla nyanartingurni. Yarnta kanarlanywarnti mapirri palurla wirriyajarriwu yangka pa yapa palkangawantiwu.
15 Nyanartijangka yinjillu parla marnani Jakarayiwu wangki pika, nyapartukarra pa ngunanganku nyantukura walaku. Marni parla Jakarayiwu, “Walimpa yangka yapa purlkajarriwu, nganpayi wulyu pa nyanganku Ngarpungu. Ngajirta ngan yungka ngapa wayinjaa kanarlanywurti ngapawarlany kulipari nyuntukura walaku. Muntangajangkarla manyanta Pirlurr Ngarpukurajangka takurryanungurla ngunanganku yapanga.
16 Yarntarni marnangu julawu walimpapurru pikawurra wangkiwarlany. Nyuntukurarlu walakurlu manyanangu jularnanku Ngarpukurajangka wangki piyirnwarntiwu pajawu Juwujwarntiwu. Tikirrkujiwula manya Ngarpukarti. Ngarpula manyanangu ngunanganku maja.
17 Nyuntukura walaku manyanangurla kajalurni yanku, wartangurnila manyanta kanarlany pirriyanku. Wali jarluwarlany nguja Ngarpukura puraput Yilayija. Nyantungu manyanangu jularnani piyirnwarntiwu purnkungu mayajawurlu Ngarpukurajawurlu. Wali narangalparni manyanangu jularnanku nyuntukurarlu walakurlu Yilayijajilinyju purnkungu.”
Yarntarni parla yinjillu marni, “Wali nyuntukurarlu walakurlu manya lirrkarnpunganku piyirnwarnti. Nyanartijangka palunyanta tikiyanku Ngarpukarti, yarnta palunyanangu nganpayiwarntirlu yawiyijarriwu walakuwarntiwu. Wulyuwulyula palu ngunawu.
Yarntarni marnangu julawu. Nyuntukurarlu walakurlu manyanangu jularnanku piyirnwarntiwu Ngarpu panypungujuwalwarntiwu. Kurnakkujiwu manya wangkijawurlu. Pinarrijartila palu ngunawu mapunjiwarntijiliny. Wali kujartikarra manyanangu nyuntukurarlu walakurlu pikakujiwu piyirnwarnti. Wartangurniwarlany manyanangurla pirriyanku purlka.” Wali lamajarrinyala yinjil wangkijangka.
18 Nyanartijangka Jakarayirlu parla marni, “Nyapartukarrarlu marnanta mapunikarrku. Ngurrpa marnarla wangkiwu nyuntukurawu. Kayan ngajarra yapa marta purrkungujaa parnanyju.”
19 Yinjillu parlanyanu jularni, “Ngaju marna yini Kayipil. Ngarpu paji maja. Nira marna nyantu mapunikarralany. Wali nyantungu paja yiparni nyuntukarti wangkijarti wulyujarti.
20 Wali wangki minyarti marnangu takijularni, ngajirta pajan mapunikarrarla. Wangkingajirtajartila man ngunawu. Walimpa man yarntarni malku, yapaliny palkangajarriwu.” Wali lamajarrinya yinjil wangkijangka.
21 Wali piyirnwarntirlu palurla palkanga jurumanani Jakarayiwu japirlyungujangkarlu. Marnani palurlanyanu, “Nyangurla parlipangurla nganpayi Jakarayi pirriyanku. Kaninykaniny pa rawajinyangu karrinyana.”
22 Wali Jakarayi manyanangurla pirriyani kaninykaninyngurni palkakarti. Jarti parlanyanu kurlpinya marnupurru wangkiwu. Kurraparlu manyanangu jirnapungani, “Kayan ngarna manyja, lirra ngajukura patanyjajarrinya.”

Nyanartiwarntirlu palurlanyanu marni, “Nganaparta nyanya kaninykaniny minyajal kulkuru pirriyani. Kunyungurla pa winkirrjangka.”

23 Wali nyanartijangka Jakarayi pa warrarni warrkammarnani mayarurla Ngarpukurarla kulkururlurni kumantawarlany kumantawarlany kitangarni pujumani. Nyanartijangka wurnala tikiyani ngurrakarti.
24 Kirrarnanila pila lama nyanayirla.

Walimpa muntajartijarrinyala Lijipit. Nyanartijangka kaninykaninymipala kirrarnani ngurranga yakarnwarntirla murrkurnta 5ja. Ngajirta kitpungantarla palkangal.

25 Lijipittu parlanyanu marnani, “Ngarpungu paji walimpawarlany yawiyijarrinya parnanyku, nyanartila paji yiparni yapa. Wali wulyula marna nguniny wirriya. Jarlu marna kurntayikarra kirrarnani yapangajirtajarti, jalarra ngajirta marna kurntayikarra kirranyja. Wirriya marna nguniny.” Wali kujartikarra palu marninwarnti ngunangani Juwujwarnti jarlu. Puju palu yapa ngajirta martarnantarla, wali kurntayijarrinyani palu.

Yinjillu parla Mayiriwu marni yapa martarnupurru

26-27 Walimpa yangka Lijipit warrarni kirrarnani muntajarti, Ngarpungu manyanta yinjil yiparni marninkarti wangkijarti Mayirikarti. Marnin nyanarti pa kirrarnani mayarurla Najuritta Kalalirla. Ngajirtarni palunyanta ngurrangakujirla ngumparnarla, warrarni parla purnta ngunangani nganpayiwu Jawujapku. Nganpayi Tayipit jarlujangka kilaki parla Jawujapkura jirnajangka. Wali Mayiri parla purnta ngunangani warrapurru Jawujapku.

28 Wali pirriyani parla Mayirikarti yinjil kankarnumarrangu. Ngarpungu parla yiparni Mayirikarti yinjil nyanarti yini parla Kayipil. Marnila parla Mayiriwu, “Yu, Ngarpu mangu wirriya nguniny. Nyantu mantarla purlka nguniny nyuntunga.”

29 Marnin nyanarti pa tuputupu ngunangani munta kaninykaniny wangkijangka. Pinapinakarrinya pa, “Nyapartukarra paji kujarti marni yinjillu.”

30 Yinjillu parla marni, “Ngajirta ngan karrartajarri Mayiri. Ngarpungu manta kurajpinya, tumaj mangu wirriya nguniny.
31 Nyuntungu man martawu yapa. Yapa pa nyanarti ngunawu parla Ngarpuwu, Kutkura walaku. Nyuntungu man martawu, yinila man julawu Jesus.
32 Nyantu pa purlka ngunawu. Julawu palu Ngarpukura walaku kajalkajalkura. Ngarpungu pa majakujiwu kingkujiwu Tayipitjiliny nyantukurajiliny kilakijiliny yangka manyanangu Juwujwarntiwu ngunangani king jarluwarlany. Nyanartijilinywarlanyparnila Ngarpungu majakujiwu.
33 King manyanangu ngunanganku Juwujwarntiwu. Kujawurlurra manyanangu ngunangurla ngunawu purlka.”

34 Wali nyanartijangka nyantungula parla marnintu marni, “Ngajirta paja nganpayirlu kangkarla, nyapartukarra marna minyarti yapa martawu ngumparnangajirtajawurlu.”

35 Marnila parla yinjillu, “Ngajirta. Tartayanku mangurla Pirlurr
Ngarpukurajangka, yangkala man yapa nyanarti martawu ngirrpiri.
Yapa palu julawu Kutkura walaku.
36-37 Nyuntukura jarntujinyangu jalarra kirrarnana Lijipit munta-
jarti parnany. Walaku pa martarnana muntanga jarlujangka yakarn-
warntirla 6ja. Marnani palu kanarlanywarnti kayan ngarta yapa
marta. Wali pa Ngarpu wulyujinyangu yungujuwal. Waliwurti parla
yarr yinya yapa.”
38 Marnila parla Mayirirlu, “Yu. Ngarpuwu marnarla purlkawu ma-
punikarralany jalarra wangkingarni. Wali pirriyanku pajirla Pirlurr
Ngarpukurajangka, jamulu takurryankujirla jalarra.” Nyanartijangka
yinjillu wanyjani Mayiri.

Mayiri manyanta yani kurlirra Lijipitkarti

39 Nyanartijangka wurnala jakarni Mayiri wartangurni kurlirra.
Jarntukarti manyanta yani Lijipitkarti. Pamarrwarntirla Jutiyarla pa
kirrarnani kurlirra.
40 Lanirni pa yani kitangarni manyanta pirriyani ngurranga Li-
jipitkurarla. Takurryanila, marnila parla parnanyku, “Yu, pirriyani
marnangu najanu.”
41 Jamurn pa wangki pinakarrinya Lijipittu, yapa nyantukura jarn-
takparni kaninykaniny muntangajangka wirriya. Nyanartikarrarnila
manyanta Pirlurr Ngarpukurajangka takurryani Lijipitta.
42 Nyanartijangka parla Lijipittu marni Mayiriwu mayangu wirri-
yarlu, “Nyuntu manta Ngarpungu witparni kurajpinya kanarlany-
warntingurni marninwarntingurni layimipa. Nyanarti yapa yangka
man walimpa martawu Kuttu parla wulyumalku. Marulu parla Kutku
ngunawu parri nyanarti.”
43 Yarntarni parla marni Lijipittu, “Nyuntu man kurajpungujangka
wulyu marnin. Ngamaji manurla ngunawu purlkakurawu Kutkurawu.
Wali pirriyani pajin, wirriyakujirnila pajan ngaju.
44 Yangka pajin marni pirriyanujangkarlu, wali ngungkupinya mar-
nanyanu yapa jarntakparnujangka muntangajangka. Kunyungurla
pajirla wirriya jarntakparni.
45 Yangka yinjillu mangu marni Ngarpukurajangka wangki yapa
martarnupurru, wali murtarnila manurla mapunikani wangki-
jangkarla takijularnujangkarla. Nyanartijangka manta wirriyaku-
jirnila Ngarpungu.”

Mayirirlu parla juju yinparni Ngarpuwu

46 Nyanartijangka Mayirirlu parla parrayiparrayi jularnani. Kujarti
parla marni,
“Ngajungu marna Ngarpu kajalkajalkujilany.
47 Wirriya marna nguniny Ngarpungurni wanjikujirnujuwalngurni.
48 Nyangungurla paja jarluwarlany junpinya, ngajirta purlka, yarr
warrkammayin.
Wali julawu pajalu piyirnwarntirlu wirriya,
nyanartijangka jirnanyunguwarntirlu pajangu mapirrirni pajalu jular-
nanku wirriya,
49 nyapartukarra paja nyantungu kurajpinya minyartipurru lamparn-
purru martarnupurru.
Nyantu pa mapun ngirrpiri Kut.”

50 Yarntarni parla jularni Mayirirlu,
"Ngarpu manyanangu yawiyi nguniny piyirnwarntiwu yangka palurla Ngarpuwu mapunikarralany, yarnta manyanangu jirnanyunguwarntiwu yawiyi nguniny.
51 Ngarpu pa mayapari purlka.
Kajalkajaljuwalwarntirlu piyirnwarntirlu palu jarti kurlpungani, nyantu pa marrirni mayapari.
52 Purlkawarnti manya kaninykujirnani, warrkammayinkujirnani manya.
Yarnta warrkammayinwarnti manya kankarnikujirnani, kajalkajalkujirnani manya Ngarpungu."
53 Yarntarni parla jularni Mayirirlu,
"Yangka palu ngunangani marranyanjarti marlaljarti, Ngarpungu manya yinya wulyuwarnti, wali kinkijartila palu nguniny ngurt.
Yangka palu kanarlanywarnti ngunangani pajajarti, Ngarpungu manyanangurla warntarni, wali marlaljartila manya wanyjani.
54 Jarlu parlipangu kilakiwarntiwu ngalimpakurawarntiwu kajalunypawarntiwu takijularni marlamanupurru Ngarpungu, walimpawarlany manya mapunparni marlamani Juwujwarnti.
55 Ayiparan pa ngampurrikanani, yawiyijarrinyani parla.
Yarnta yapa jirnanyunguwarnti Ayiparankarrajangkawarnti manya marlamanani yawiyirlu.
Kujawurlurrarni manya marlamananku, kayan ngarta pujujarri."
56 Wali Mayiri lamajarrinya wangkijangka. Nyanartijangka manyanta Mayiri kirrarnani Lijipitta yakarnwarnti murrkurn. Nyanartijangka walimpa kayili tikiyani ngurrakarti nyantukurakarti.
57 Wali Lijipittu nyanartikarrarni martarni parri wartangurni.

Yapa pa martarni Lijipittu

58 Nyanartijangka piyirnwarnti marnpajangkawarnti jarntuwarnti Lijipitkurawarnti mapirrirni palurla wirriyajarrinya, tumaj palu pinakarrinya wangki nyapartukarra Ngarpungu parla yawiyijinyangujarrinya Lijipitku parnanyku.
59 Jamurn palkangajarrinya nyanarti yapa, wali ngarrjarni nguja ngurrawarnti 8. Wali nyanartikarra palu jarntuwarntirlu pirriyani piyirnkujirnupurru. Juwujwarntikura yurru manyanangu nguja kujarti. Yarnta palunya nira yini jularnani nyanartikarrarni. Minyarti parri Lijipitkura palu piyirnwarntirlu jularla yini Jakarayi yangka parla ngarpunyankura ngunangani yinijarti kayanparni. Yini palu jularla ngarpunyankurajiliny.
60 Yarnta ngamajinyankurarlu manyanangu jarrmarni. "Ngajirta," marni manyanangu, "Yini manta julawu Jun."
61 Nyanartiwarntirlu palurla marni, "Ngajirta manpila jarntu martarla yini Junjarti. Kanarlanyparni parlipa yiniwarnti nguniny."
62 Nyanartijangka purrku palurla japirryinya Jakarayi. Warrarni pa ngunangani wangkingajirtajarti. Marni palurla kurraparlu, "Ngana yini marnalu julawu parri nyuntukura."
63 Jakarayirlula manyanangu marni kurraparlu, "Mana partanpartan kangkajilu, yini marnanyirrangu lanku." Wali lanila mananga kujartikarra, "Yini pa ngunawu Jun."

Jartijinyangula palu pinapinakarrinya, “Nganajangkarlu pa yini kujarti kurajpinya.”
64 Nyanartikarrarni wangkijartijarrinya Jakarayi kulkuru ngunangujangka. Ngarpula kajalkajalkujirni wurnarni.
65 Wali nyanartijangka karrartajarrinya palu piyirnwarnti nyanartikarrajiwarnti marnpajangkawarnti. Jakuljakuljularnanila palunyanangu wangki kanarlanywarntiwu Jutiyajangkawarntiwu.
66 Nyanartiwarntirlu pinakarrinyujangkawarntirlu palunyanu japirryungani, “Nganajiliny parta ngunawu minyarti parri Jakarayikura.” Tumaj palu nyanya nyanarti yapa mayajarti Ngarpukurajarti.

2

Jesus pa palkangawantinya

1 Nyanartijangka manyanangu kapumantu purlkangu Jija Wukajajju manyanangu marni pajawu piyirnku, “Wurna manta yanku nyurrawarntikurakarti ngurrara. Yini mantanyanu yutukarrku pajangu piyirntu. Yini manya nyaku kapumantu.”
3 Marni manyanangu nukarniwu piyirnwarntiwu wapalkarrawu. Wali ngurrarawarntirlurra palu yanani kujangkurrajarra.
4 Wali Najuritjangka Kalalijangka pila yani Pajilimkarti Jutiyakarti ngurrara nyantukura Jawujapkura. Pajilim pa Tayipitkura ngurrara jarlujangka kajaluwarlanyjangka. Yarntarni Jawujap pa nyanartikarrajiwarlanyparni Tayipitjiliny wartangurniwarlany kirlingalparni ngunangani, yanila Jawujap Pajilimkarti.
5 Purpankanya parlanyanu marnin purntajangka yini parla Mayiri, muntajartirni kanya Jawujapju. Yani pila, yini pilanyanu yutukarrku kapumanta.
6 Pirriyani pilanyanta Pajilimja.
Wali kutajarrinya parla yapa martarnupurru. Nyanayirlala manyanu tarlkujirni yapangu purlumankurarla yartta.
7 Nyanartikarra pa tipani piyirntu pajangu mayaru purlka piyirnpurru yukarnupurru wurnakartirlu, yangkala pila yukarnani purlumankurarla.
Wali nyanartijangka Mayirirlu martarni yapa walunyungu. Lamparntu manyanu tarlkujirni Pajilimja. Wali ngamajirlu Mayirirlu parla pulpinya palya, yutukani lamparn Jesus, nyanayirla mirurrumanurla pajkarrpirni palyajawurlu. Kujarti palunya ngamajirlu nira yapa karrpirnani. Takurrpinyala ngurtinga, kaninykaninypala ngunangani ngurtinga nurlunga. Yangka palu ngarnani kuyiwarntirlu jarntuwarntirlu miyi, nyanayirla pa yutukani lamparn Jesus Mayirirlu.

Piyirnwarnti ngampurrjiwarnti

8 Wali nyanartijangkarla kukunjawarnti palurlanyanu ngampurrikanani marnparni palkanga piyirnwarntirlu pukanyja.
9 Pirriyani manyanangurla yinjil purlkakurajangka Ngarpukurajangka. Parralani manya tilingu purlkakurarlu Ngarpukurarlu mayangu. Karrartajarrinyala palu. Rayin purlka palu ngujangurra.
10 Nyanartijangka marni manyanangu nyanawurlu yinjillu nyanartiwarntiwu piyirnwarntiwu, “Ngajirta nganta karrartajarri. Wulyu

wangki marnanyirrangu pirrikangany. Minyarti wangki marnanyirrangu julawu. Piyirnwarnti paja palu wirriyajarriwu wangkijangka minyartijangka."

11-12 Marnila manyanangu, "Jalarra pa yapa palkangawantinya Pajilimja Tayipitkurarla ngurrararla. Piyirn manya tikirrkujiwu yakurrjangka. Nyanarti yapa pa purlka Kurayij. Nginyjirrikarrkula manta yapa nyanarti. Parlipungku manta yukarnana pa ngurtinga. Yangka palu kuyiwarntirlu jarntuwarntirlu miyi ngalany, nyanayirla pa jalarra yukarnana palyajarti pajpajkarrpirnujangka."

13 Wali pirriyanila palu partalurni pajajinyangu yinjilwarnti kankarnimarrangu. Nyanartijangkarlu palu yinparni juju, kajalkajalkujirni palu Ngarpu Kut.

14 Marni palu, "Mapunparni pa wulyu Ngarpu kankarnijangka kajalkajalkujirnupurru, nyantu yini Kut. Yangka manyanangu piyirnwarntiwu ngurtnguniny, wali nyanarti, kirtilypala palu nguniny nyantuwarnti."

15 Tikiyanila palu yinjilwarnti kankarral. Jamurn palunya wanyjani, kankarral palu tikiyani.

Marnila palurlanyanu piyirnwarntirlu ngampurrjiwarntirlu wartangurni. "Pa. Yankurlipa Pajilimkarti. Nyaku parlipa yapa. Ngarpungu purlkangu parla marni yinjilku, nyanartijangka wangkijarti parlipangu pirriyani. Pinajularni parlipangu yapa."

16 Nyanartijangka partalurni palu yani, pirriyani pilangulurla Mayirirlajaa Jawujapja jampirlangurla. Nyanganila palu yapa yukarnujangka. Kuyiwarntikurarla jarntuwarntikurarla ngurtinga yukarnani, nira palunya yungani miyi, nyanayirlarnila yukarnani.

17 Yapa palu nyanya ngampurrjiwarntirlu.

Nyanartijangkala palunyanangu piyirnwarntiwu jakuljularnani nyangungurla, nyapartukarra manyanangu jarlu jularnani nyangungurla, nyapartukarra manyanangu jarlu jularni yinjillu yapa nyanarti.

18 Kanarlanywarntirlu palunyanangu purrpurrmarni ngampurrjiwarntikurawu wangkiwu. Jularnani palunyanangu ngampurrjiwarntirlu yinjilkura wangki.

19 Yangkala Mayirirlu pa pinapinakarrinyani wutangu. Wangki ngampurrjiwarntikura pa muntanga tarrpartarnani jutungu. Ngajirta manyanta rukanyjarla.

20 Wali nyanartijangka ngampurrjiwarnti palu tikiyani kukunjawarntikarti. Ngarrurtajarrinya palu. Yinparni palu juju, ngarrurtawurra palu yinparni. Kajalkajalkujirnani palu Ngarpu. Takingu manyanangu marni yinjillu, nyanartijangkala palu ngarrurtarlula yinparnanijaa jularnani.

Jesus pila kanya Timpulkarti

41 Yitilalwarlany yitilalwarlany palu Juwujwarnti yanani Jurujulumkarti kuyijaa miyi yiyijngajirta ngarnupurru pinalkarrapurru. Jarluwarlany manya Ngarpungu wanji yinya Mujijngurra Yijipja. Kakarrala manya kanya Kayinankarti. Nyanartipurru palu Juwujwarnti yanani Jurujulumkarti pinalkarrapurru. Mayirijaa Jawujap mapirrirni pila yanani.

42 Yangka Jesus purlkajarrinya yitilalwarnti 12 ngarrja, nyanartikarra pilarla kanya Jurujulumkarti miyiwujaa kuyiwu ngarnupurru Ngarpuwu pinalkarrapurru.

43-44 Wali kirrarnanila palu Jurujulumja. Yangka palu pujujarrinya miyi ngarnujangkajaa kuyi ngarnujangka, wali piyirnwarnti palu tikiyani kayili Mayirijaa Jawujap mapirrirni. Kula manyanangurla Jesus mapirrirni yani. Nyantu pila wanyjani nyanayirlarni lama mayarurla Jurujulumja. Wali nyantujarramipala pila yanani kayiliwarlany.

Yananyjangkala pilangurla karuwarrajarrinya. Nyanartijangka kaparnpala pilarla jartijarti nyanyangurra yapawu Jesusku. Wali jarntuwarntirla wurnajartiwarntirla pilarla jarti wamarn muwupungani. Murlanyanangurla nyanartiwarntirlarni yanani.

45-46 Nyantuwarntirlu pilangulu jirnapinya.

Wali yarntarni pila tikiyani kurlirra Jurujulumkarti tikirrparni. Wamarn muwupunganila pilarla mayaruwarntirlal puranguwarnti murrkurn.

Walimpawarlany pila parlipinya mayarurla Timpulla. Kirrarnani manyanangurla wangkikarra Juwujwarntirla purlkawarntirla pinangurruwarntirla. Nyanartiwarntirlu palurlanyanu jularnani, Jesusju manya pinakarrinyani. Nyanartijangkarlu japirrjapirryungani manya tikirrparni tikirrparni Jesusju.

47 Wali pinakarrinyurla palurlanyanu marni piyirnwarntirlu, “Minyarti parri pa pinarrijartijinyangu. Wangkiwarntiwu parla nukarniwurni pinarrijarrilany.”

48 Mayirijaa Jawujap pilarla karrpirlmarni. Purrkuwarntirlaliny manyanangurla kirrarnani Jesus. Mayirirlu parla Jesusku marni, “Nganajangka mantarrangurla yap yanungurla kirrarni. Minya pajarrarnangu wamarn muwupungani karrartarlu mayaruwarlany mayaruwarlany. Nyuntu man lamajarrinya minyayirla. Marringurni pajarrarnangu nyirrwiri tikiyani.”

49 Wali parringu pilangu marni, “Nganajangkarlu pajinpila wamarnwamarn muwupungani. Pinarri nganpilarla minyayirla Timpulla marna kirrarnana. Wangki ngajukurajangka Ngarpukurajangka marnarla pinarrijarrinyana.”

50 Nyantujarrarlu ngajirta pilarla nginyjirrikanantarla nyapartukarra pilangu jularnani.

51 Wali nyanartijangka pilangurla Jesus yani kayili. Pirriyanila palu mayarurla Najuritta, nyanartijangka palu kirrarnani. Nganawurti pilarla jinjinyungani, nyantungu pilangurla mapunikanani walakurlu Jesusju.

Wali Mayirirlu pinapinakarrinya yangkartijangka wangkijangka yangka pilarla Jurujulumja marni Jesusju.

52 Wali Jesus karrkin purlkajarrinya. Milyilyirlu mapirri jirrkirl pinakarrinyani. Kuttu parla wirriyajarrinya, yarnta kanarlanywarnti piyirnwarnti palurla wirriyajarrinya nyangujangka.

3

Jun pa yutukani jayilla

18 Marnani manyanangu Juntu wulyu wangki piyirnwarntiwu warriyanujangkawarntiwu, yarnta kanarlany mapirrirni wangkiwarntiwarlany manyanangu jularnani. Lirrkarnpungani manya kurnakwantinyupurru.
19 Wali layimirri nganpayiwu parla jirrkirl marni Juntu purlkawu Yarritku. Marni parla, “Nyuntu man ngurriji. Ngurru manurla kartu warntarni papajikurajangka nyuntukurajangka. Yarnta man yakurrjinyangu ngunangani.”
20 Nyanartijangka kulijarrinya parla Yarrittu, jayilla yutukani Jun.

Kilakiwarnti Jawujapkurawarnti

23 Jesusju manya mimijartiwarnti wulyukujirnani, jankajartiwarntijaa kirrarnumartajangkawarnti. Yarnta manyanangu jularnani Ngarpukura wangki purnkungu. Wali yitilalwarnti nguja 30, nyanartikarra manyanangurla warrkammarnani purnkungu.
Wali piyirnwarntirlu palu ngurrpangu jularnani Jawujapkura walaku Jesus. Kilakiwarnti palurla kujarti kajalurnijangkawarnti.
Jawujapkura ngarpu parla yini Yilayi,
24 Yilayikura ngarpu parla yini Matat,
Matatkura ngarpu parla yini Lipayi,
Lipayikura ngarpu parla yini Milki,
Milkikura ngarpu parla yini Janayi,
Janayikura ngarpu parla Jawujapwarlany,
25 Jawujapkura ngarpu parla yini Matatayij,
Matatayijkura ngarpu parla yini Ramas,
Ramaskura ngarpu parla yini Niyam,
Niyamkura ngarpu parla yini Yijili,
Yijilikura ngarpu parla yini Nakayi,
26 Nakayikura ngarpu parla yini Mayat,
Mayatkura ngarpu parla Matatayijwarlany,
Matatayijkura ngarpu parla yini Jimiyan,
Jimiyankura ngarpu parla yini Jawujik,
Jawujikkura ngarpu parla yini Jawuta,
27 Jawutakura ngarpu parla yini Juwanan,
Juwanankura ngarpu parla yini Rija,
Rijakura ngarpu parla yini Jarapapil,
Jarapapilkura ngarpu parla yini Jiyaljiyal,
Jiyaljiyalkura ngarpu parla yini Niri,
28 Nirikura ngarpu parla Milkiwarlany,
Milkikura ngarpu parla yini Ratiyi,
Ratiyikura ngarpu parla yini Kujam,
Kujamkura ngarpu parla yini Yilmatam,
Yilmatamkura ngarpu parla yini Yiya,
29 Yiyakura ngarpu parla yini Jajuwa,
Jajuwakura ngarpu parla yini Yaliyija,
Yaliyijakura ngarpu parla yini Jaram,
Jaramkura ngarpu parla Matatwarlany,
Matatkura ngarpu parla Lipayiwarlany,
30 Lipayikura ngarpu parla yini Jimiyin,
Jimiyinkura ngarpu parla yini Juta,
Jutakura ngarpu parla Jawujapwarlany,

Jawujapkura ngarpu parla yini Janam,
Janamkura ngarpu parla yini Yilayakim,
31 Yilayakimkura ngarpu parla yini Miliya,
Miliyakura ngarpu parla yini Mina,
Minakura ngarpu parla yini Mataja,
Matajakura ngarpu parla yini Nayijin,
Nayijinkura ngarpu parla yini Tayipit,
32 Tayipitkura ngarpu parla yini Jisi,
Jisikura ngarpu parla yini Wupit,
Wupitkura ngarpu parla yini Puwaj,
Puwajkura ngarpu parla yini Jala,
Jalakura ngarpu parla yini Najan,
33 Najankura ngarpu parla yini Minatap,
Minatapkura ngarpu parla yini Yatmin,
Yatminkura ngarpu parla yini Yaniyi,
Yaniyikura ngarpu parla yini Yajuran,
Yajurankura ngarpu parla yini Parij,
Parijkura ngarpu parla Jutawarlany,
34 Jutakura ngarpu parla yini Jayikap,
Jayikapkura ngarpu parla yini Asik,
Asikkura ngarpu parla yini Ayiparan,
Ayiparankura ngarpu parla yini Tira,
Tirakura ngarpu parla yini Niyuwu,
35 Niyuwukura ngarpu parla yini Jaruk,
Jarukkura ngarpu parla yini Riyiwu,
Riyiwukura ngarpu parla yini Pilik,
Pilikkura ngarpu parla yini Yipa,
Yipakura ngarpu parla yini Jiyila,
36 Jiyilakura ngarpu parla yini Kayinan,
Kayinankura ngarpu parla yini Pajkit,
Pajkitkura ngarpu parla yini Jiyim,
Jiyimkura ngarpu parla yini Nawa,
Nawakura ngarpu parla yini Lamik,
37 Lamikkura ngarpu parla yini Tujala,
Tujalakura ngarpu parla yini Yinak,
Yinakkura ngarpu parla yini Jarat,
Jaratkura ngarpu parla yini Malaliyal,
Malaliyalkura ngarpu parla Kayinanwarlany,
38 Kayinankura ngarpu parla yini Yinaj,
Yinajkura ngarpu parla yini Jaaj,
Jaajkura ngarpu parla yini Ratam,
Ratamkura ngarpu parla Kut.

5

Nganpayi mimijarti putajarti

12 Nyanartijangka Jesus pa ngunangani mayarurla tawunta. Nganpayi layi pa ngunangani mimijarti putajilinyjarti. Wali Jesus nyanya nganpayirlu mimijawurlu, yanila manyanta Jesuskarti.

Nyanayirla manyanta parntawantinya jinanga Jesusja ngarntimarnupurru. Nira palu kujartikarra ngunangani nyanartiwarnti Juwujwarnti parntawantinyani palunyanangurla piyirnwarntirla purlkawarntirla ngarntimarnupurru nurrurrurlu.

Wali nurrurrurlu parla ngarntimarnani Jesus nganpayirlu mimijawurlu. Marnani parla, “Purlka. Puju man wirriya nguniny wulyukujirnupurru, wali wulyukujija nyuntungu.”

13 Nyanartijangkala palymani nganpayi mimijarti kurraparlu jutinyngurni. Marnila parla Jesusju, “Wirriyajal marna nguniny wulyukujirnupurru. Wulyukujiwujal marnanta.” Partalurni wulyujarrinya, mimingajirtajartijarrinya.

14a Jesusju parla jarrmarni, “Ngajirta nganyanangu ngantuwurti jakuljula.”

15 Walirni palunyanangu jakuljakuljularnani wangki Jesus wulyukujirnujuwal mimijangka. Nyanartijangka palunyanta pirriyanani piyirnwarnti pajajinyangu, Yanani palunyanta Jesuskarti pinakarrinyupurrujaa wulyukujirnupurru mimijangka, yangkala pajajinyangu palanta pirriyanani. Ngajirta parla Jesusju Ngarpuwu marnantarla, tumaj piyirnwarntirlu pajangu palurla japirlyungani nira wulyukujirnupurru, yarnta nyantukura wangki pinakarrinyupurru.

16 Wali piyirnwarntingurni manyanangurla turtangkarrakangani Jesus jintangarlurra pintirnikarti. Japirlyunganila parla Ngarpuwu pintirningurni Jesusju.

7

Kalkarrakura walaku wanjikujirni Jesusju

11 Nyanartijangka Jesus yani kayilungu tawunwarlanykarti yinikarti Nayinkarti. Nyantukura mapirrikarrajiwarntijaa piyirnwarnti paja mapirrirni palunyanta yani.

12 Jamurn palu takurryantarla kiyitta, pirriyanila palu kanarlanywarnti. Piyirn palu layi pirla kangani kalukurla. Nyanarti nganpayi pirla parla layikura marninkura kalkarrakura walaku layirni. Nayinkarrajiwarnti paja palunyanta yanani mapirri.

13 Wali Jesusju nyanya, yawiyijarrinyala parla nyanartiwu marninku. Marni parla, “Ngajirta ngan lungka.”

14 Nyanartijangka Jesusju yanungurla tarrpartarni nyanarti kaluku, lamajarrinyala palu nganpayiwarnti kangujangkawarnti. Jesusjula parla marni piyirnku nyanartiwu pirlawu, “Nganpayi turtangka. Malany marnangu ngajungu.”

15 Nyanartijangka nganpayi nyanarti turtapinya. Kirrarnungurnila wangki marninyirra. Jesusjula parla marni nganpayikurawu nyanartikurawu, “Wanjikujirni marnangu. Tikirrkangku man.”

16 Rayinjarrinya palu nukarni nyanartijangka. Wirriyajarrinyala palu. Ngarpula palu jamalkanya. Marnani palurlanyanu, “Purlka parlipangurla pirriyani Ngarpukura puraput. Ngarpu parlipangu pirriyani wanjikujirnupurru.”

17 Wali wangki parla nyanarti jalyyani Jesusku wamarn mayaruwarlany mayaruwarlany Jutiyapurtarra.

15

Ngangayanujangkawarnti

1 Piyirnwarntirlu kanarlanywarntirlu palurla pamarr warntarnani
kapumanku piyirnwarntiwarlanyjangka. Kapumantu manya jin-
jinyungani pamarr warntarnupurru piyirnwarntiwarlanyjangka, nya-
nartila palurla pamarr warntarnani piyirnwarntiwarlanyjangka yini
manyanangu ngunangani takkirlaka.
Yarntarni kanarlanywarnti nira palu ngunangani kujartikarra
ngarlangalparni Ngarpungajirtajarti, yangkala Juwujwarntirlu palun-
yanangurla yakurrmarnani. Nyanartiwarnti piyirnwarnti palunyanta
yanani Jesuskarti pinakarrinyupurru.
2 Nyanartijangka palu Jesus ngirtilykarra jularnani kurayipwarn-
tirlujaa Parajiwarntirlu. Marnani palurlanyanu, "Jesus manyanan-
gurla wirriya kirralany pamarr warntarnujuwalwarntirlajaa piyirnta
ngarlangarlarla. Yarntarni manyanangurla miyi ngalany nyantuwarn-
tirla."
3 Nyanartijangka wangkila manyanangu marni Jesusju wangki
ranyjikarraji kujarti.

Kukunja ngangayani

4 "Kinyin yangka piyirntu manya martalany kukunja paja 100,
puju layi yap yanany, wali piyirntu kukunja ngampurrjirlu manya
wanyjarralany kukunjawarntiwarlany yukanga palkanga. Nyanarti-
warnti 99 palu yukanga karrilany. Nyanartijangka kayanku parla
muwupungany yap yanujangkawu, kitangarni parlipungany.
5 Parlipungurla ngarrurtajarrilany parla. Ngamurlamanungurla
wanturala kangany tikirr kukunja nyanarti.
6 Kangujangkarlu manyanangu pawumalany jarntuwarntiwu.
Malany manyanangu, 'Pawu. Nyaku mantawu. Parlipinyajal marna
minyarti ngangayanujangka.' "
7 Nyanartijangka Jesusju manyanangurla larrkkujirnani. Wangki
manyanangu marni, "Kujartikarrarni manyirrangu nguniny nyanar-
tijilinyparni kirlingalparni. Puju piyirn kayan yakurrngurni kur-
nakwantilany, wali nyanarti, Ngarpu parla wirriyajarriwujinyangu.
Wulyuwarnti piyirnwarnti manya 99 nyangany wulyu Ngarpungu.
Yarnta kaji piyirn yakurrngurni kurnakwantilany, nyanarti parla
Ngarpu ngarrurtajarrilany purlkajinyangu wirriya parla nguniny."

Pamarr wilantinya

8 Yarntarni manyanangu marnani Jesusju, "Puju marnintu manya
martalany pamarrwarnti murrkurn yangka parlanyanu marulu mar-
talany 10 jilpa, wali nyanarti. Puju manyanta wilantilany, wali marulu
parla muwupungany. Turlkujilanypala tili, tilijawurlu rarrpalany
ngurra nyantukura. Wamarn warrilany parla maruluwu kitangarni
parlipungany.
9 Parlipungurla manyanangu papajarralany jarntuwarntiwu, 'Pawu.
Nyaku mantawu. Parlipinyajal marna yangkarti marulu wilantinyu-
jangka.' "
10 Larrkkujirnanila manyanangurla Jesusju. Marni manyanangu,
"Kujartikarrarni manyirrangu nguniny nyanartijilinyparni kirlingal-
parni. Nyanartiwu kayanku palurla wirriyajarrilany yinjilwarnti

Ngarpu mapirrirni, puju palu nyangany piyirn kayan yakurrngurni kurnakwantinyujangka.”

Nganpayi ngangayani

11 Yarntarni manyanangu marnani Jesusju, “Kayan ngarpungu pinya martarnani kurriny walakujarra.
12 Jirnajangkarlu manyanta ngarntimarni ngarpunga. “Ngarpu, jalarra pajan yungku nyuntukura pamarrjaa manawarnti munyaljangka, yangka pajin yutukani walimpapurru munyal.” Wali ngurrujarrakujirni pilangu walakunyankurajarrawu munyaljangka pamarrwarntijaa manawarnti. Jarlu pilangu yutukani munyal ngarpunyankurarlu. Warntarla pila manawarntijaa pamarrwarnti munyaljangkawarnti, yangka pilangu ngarpunyankura pirlajarrirla. Walirni wanjingarni manyanta japirlyinya ngarpunyankurarla.
13 Nyanawurlu nganpayirlu jirnajangkarlu manya marurrpinya pamarrwarntijaa manawarnti munyaljangkawarnti, wurnapurru parlanyanu.

Nyanartijangkarla murrkurn ngurrawarnti kumantawarlanyja jakarnkarrakanyala wurna ngarpukurangurni ngurrangurni. Yap yani pa nyanarti nganpayi marri. Marrijinyangu yap yani, ngajirta marnpa. Nyanayirla ngurranga marriwarlany manyanangurla pirriyani purlkanga tawunta. Nyanayirla warntarnani parlanyanu pamarrjawurlu wulywulyuwarntijaa yakurrwarnti. Nyanartijangkala yarnta manya yungani piyirnwarnti pamarr pinakarrinyumulu. Ngarlangaljinyangu ngunangani.
14 Pujumani parlanyanu nyantukura pamarr. Warpinykujirni parlanyanu kitangarni parlanyanu pujumani pamarr nyantukura. Marlalpala nguja pamarrngajirta.

Ngajirta manyanangu ngapa pirriyantarla piyirnku nyanartiwu pajawu. Ngajirta manyanangu turtapungkarla miyi. Piyirn nyanarti palu paja kirrarnani miyingajirtajarti. Ngapa ngajirta manyanangu pirriyantarla yitilal. Marlal nguja nyanarti nganpayi miyingajirtajarti marranyanjarti. Munyal ngajirta parlanyanu jarlu yutukarrarla pamarr nyanawurlu nganpayirlu. Pujumani palunyanu pamarr nyantukura munyaljangka.
15 Nyanartijangka nganpayi walimpa marranyanjarti manyanta yani purlkakarti nyanartikarrajikarti linti. Warrkampurru parla japirlyinya. Wali yinyala parla warrkam pikipikiwarnti. Ngampurrikanani manya pikipikiwarnti nyanawurlu nganpayirlu.
16 Nyanartijangka miyi ngarla manyanangurla ngarnantarla marranyanjawurlu pikipikiwarntirla jamurn. Ngajirta parla ngananguwurti yungkarla miyi piyirntu.
17 Wali nyanarti nganpayi pinarrijartijarrinya. Pinapinakarrinyani. Marni parlanyanu marranyantu, “Paja palunyanta warrkammayin nguniny ngajukurarla ngarpunga. Martalany palu miyi pajajinyangu. Ngaju marna minyayirla nguniny purlka marranyan. Yangkartiwarntirlu palu ngalany miyi kinkiwurra, yangkajal manyanangu paja miyi nguniny.
18 Yanku marnanyanta ngajukurakarti ngarpukarti. Tikiyanku marnanyanta, malkula marnarla, ‘Ngarpu, yawiyijarrilany marnangu.

Mapunparni marnanta wanyjani. Yarnta marnarla yawiyijarrilany Kutku.
19 Ngajirta marnangu turtuk nguna walaku nyuntukura jularnupurru. Yarr marnangu ngunawu warrkammayin. Nyuntuwu marnangu warrkammalkula tikiyanungurla.’ ” Kujartikarra parlanyanu wangki pikakujirnani nganpayirlu nyanawurlu. Pinapinakarrinya parlanyanu kujartirni nyantukura ngarpu wartangurni. Warrarni pa marrirni kirrarnani.
20 Nyanartijangka tikiyanila manyanta nyantukurakarti ngarpukarti. Marringurnila pa nginyjirrikani ngarpunyankurarlu walaku nyantukura. Luyurrmarni parla ngarpunyankurarlu, marringurniliny nginyjirrikani.

Nyanartijangkala parla laparni langkarni ngarpunyankura, ngamurlamanila. Linyala manyanta ngarpunyankura.
21 Marnila parla ngarpuwu walakurlu, “Ngarpu, yawiyijarrilany marnangu. Mapunparni marnanta wanyjani. Yarnta marnarla yawiyijarrilany Kutku. Ngajirta marnangu turtuk nguna walaku nyuntukura jularnupurru.”
22 Ngajirtala mapunikarrarla ngarpunyankurarlu. Jinjinyinya manya warrkammayinwarnti nyantungu. Marnila manyanangu warrkammayinwarntiwu, “Partalu pirrikangkalurla kuluwujjaa ringjaa yakapiri, yangka marnanya munyal martalany. Yungku marnarla kuluwuj wulyu, yutukarrku manyanu ngajukurarlu piyirntu. Kurraparla manyanu tarrjakkujiwu ring. Yakapiri marnarla yungku, jinanga manyanu karrpiwu.”
23 Yarntarni manyanangu marni, “Warntalu kuyi nyanarti purlumanu ngajukura jirajartijinyangu. Pungkalu. Kuyijaa miyi purlka parlipa ngalku nukarnirlu. Wirriyajarriwu parliparla ngajukurawu walakuwu.
24 Kula pirlajarrinyani walaku ngajukura, minyakujala wanji tikirrwantinya. Jarlu pa ngangayaniliny jalarra marna parlipinya tikiyanujangka.” Nyanartijangkarlu palu ngarnani kuyijaa miyi, nyanartila palu wirriyajarrinyani.
25 Wali nyanawurlu nganpayirlu papanyankurarlu wartangurni warrkammarnani yanungurla mayarungurni ruwangu.

Nyanartijangkarlu warrkamjangkarlu tikirrwantinya nyanarti nganpayi, pinakarrinyala manya wangki marnujangka. Paja palu marnani wirriya.
26 Papajani parla warrkammayinku. Marni parla, “Nyapartujangka palu wirriya marnana nyanartiwarnti piyirnwarnti.”
27 Jangkumanila manyanta nyanawurlu warrkammayintu. Marni parla, “Ngajirta. Nyuntukura ngajajipurru pirriyani, yangka jarluwarlany yap yani. Wanjila wulyu pirriyani. Kula ngangayanirni, minyakujala wanjirni tikirrwantinya yara. Ngarpujipurrula parla wirriya nguniny walakuwu nyantukurawu. Nyanartijangkala ngarpujipurrurlu parla pinya kuyi nyanarti jirajartijinyangu purlumanu.”
28 Nyanartijangka nyantu pa kulijarrinya nganpayi kajalurnijangka. Jutparnila karrinyani. Ngajirta manyanangurla kirninyyantarla piyirnwarntikarti. Ngarpunyankura parla langkarni yani. Jarti pa purpani nyanartikarti piyirnwarntikarti.

29 Marnila parla ngarpunyankurawu, “Ngajirta. Nira marnangu
warrkammarnani nyuntuwu. Ngajirta marnangurla panypungantarla.
Mapunikanani marnangu. Wulyuwulyu marnangu warrkammar-
nani nira. Ngajirta pajan kujarti yungantarla kuyi nanikutwurti
lamparnwurti wirriyakujirnupurru kujartijilinypurru. Puju mar-
nanyanangurla ngajungu nganyjarla jirajarti kuyi, nyanartila marna
wirriyajarrirla, nyanarti wali.
30 Minyarti mankurla jalarra pinya nyanarti jirajarti purlumanu
nyuntukurawu walakuwu tikirrwantinyujangkawu. Yangka man-
tarrangu yutukani munyal, nyanartila manya nyantungu warn-
tarnkarrakanya munyaljangka pamarrwarntijaa manawarnti. Wany-
janurlakani manta wurnangu. Nyanartijangkarlu nyuntukurarlu
walakurlu mangu tarrapungurlakani pamarrwarntijaa manawarnti.
Nyuntukura walaku pa marninjuwal ngunangani. Nyanartijangka
marlalpala mangurla tikirrwantinya nyuntukarti ngarpukarti, nyanar-
tila manurla pinya kuyi nyanarti purlumanu jirajarti nyantuwumipa,
ngajirta ngajuwu, nyantuwumipa.”
31 Ngarpungula parla marni walakuwu nyantukurawu, “Ngaja-
jipurru pa yani, kanyala parlanyanu pamarrwarntijaa manawarnti
pujurni munyaljangka. Nyuntungu ngajirta pajan wanyjarrarla. Nira
pajanurla nguniny ngajunga, yangkala pamarrwarntijaa manawarnti
pujurni mangu warrarni nguniny minyayirla ngurranga.”
32 Yarntarni parla marni walakuwu nyantukurawu, “Minyarti mar-
nalurla ngajajipurruwu pinya purlumanu jirajarti. Kula walirni
pirlajarrinya, minyakujala yararni pirriyani wanjirni. Kula walirni
ngangayani, parlipinyala marna tikirrwantinyujangka. Nyanartila
marnalurla purlumanu pinya ngajajipurruwu, ngajula marna wirriya-
jarrinya.”

21

Jesus manyanangu jularni Timpul palu tarrapungku

5 Yangka palu Timpulla karrinyani Jesuskurawarnti mapirrikarra-
jiwarnti, wali marnani palurlanyanu, “Wulyujinyangu pa minyarti
mayaru, yarnta pamarrwarnti wulyuwarnti nganapartu nganapartu,
yangka palurla jarlu Ngarpu yinya yiji.”
Jesus manyanangu marni,
6 “Wali manta nyangany jalarra. Walimpa palunya tarrapungku
pamarrwarntijaa mayaru minyarti mapirri. Minyartiwarnti pamar-
rwarnti palu ngunanganku wantinyujangka.”

Piyirnwarnti pungujuwalwarntijaa yakurrwarnti

7 Wali japirlyinya palurla Jesus, “Pinarriyungujuwal. Nyangurla pa
kujartijarriwu. Nyapartukarra marnalu nyaku kutajarrinyujangka,
yangka parla kutajarriwu mayaruwu tarrapungupurru.”
8 Wali Jesusju manyanangu marni, “Ngajirta ngantanya wajilpungka
kajiyungujuwalwarnti yirrijiwarnti.” Yarntarni manyanangu takiju-
larni Jesusju, “Pirriyanku palu kanarlanywarnti yirrijiwarnti. Julawu
palunyanu, ‘Yangkarti marna ngaju yangka pajinta jurumanani.’ Yarn-
tarni manyirrangulu julawu kutajanyupurru. Wali ngajirta ngantanya
wajilpungka yangkartiwarnti.”

9 Yarntarni manyanangu Jesusju takijularni, “Kanarlanywarntirlu palunyanu kajalkajalkujiwu wartangurnijangkarlu, yarnta palunyanu piyirnwarntirlu punganku. Wali pinakarrinyanku manta kujarti. Ngajirta nganta rayinkarri. Ngajirta paji kutajarri ngajupurru tikiyanupurru, walimpa pa ngunawu kujartikarra.”
10 Yarntarni manyanangu Jesusju marni, “Piyirnwarntirlu pajangu palunyanu punganku kuli marriwarntijangkarlu mapirrirni, ngajirta murrkurntumipa.
11 Yarnta ririmarnanku nguwa langkirrlaparnupurru, yarnta ngapawu mapirrirni palurla kanarlanywarntirlu jarti jurumanku miyiwu mapirrirni turtapungupurru. Marranyanjarti palu ngunanganku. Yakurrwarnti manyanangurla pirriyanku nganapartu nganapartu. Yarnta yalkirijangka palu nyaku nguwukarrikanupurru karrartakujirnujuwal.”
12 Wali yarntarni manyanangu takijularni Jesusju mapirrikarrajiwarntiwu, “Wali tarrpartawu manyalu pungupurru, yarnta kangku manyalu purlkakarti kuwutkarti. Kuwutjangkarlu manyalu kangku jayilkarti. Nyanartijangka manyalu kangku purlkawarntikarti kingwarntikarti, tumaj pajinta ngajukurawarnti mapunjiwarnti.
13 Wali nyanayirla purlkawarntirla mantanyanangu julawu ngajukurajangka wangki wulyu.
14-15 Wali ngajirta nganta rayinkarri. Ngajungu marnanya purnkukujiwujaa tanyjikujiwu. Nyanartikarra marnanyirrangu julawu ngajukurajangka wangki nyapartukarra mantanyanangu tikirrjulawu. Ngajirta nganta kajaluwarlany rayin pinakarri. Wali marnanyirrangu julawu wangki, nyanartijangka kayan nganyalu jangkumanta nyanartijangka ngajukurajangka wangki.”
16 Yarntarni manyanangu marni Jesusju, “Kangku manyalu jarntuwarntirlu pungupurru ngamajirlujaa ngarpungu, yarnta papajirlujaa ngajangu mapirrirlu. Pungku manyalu kanarlanywarnti pirlawurra.
17 Yarnta manyirrangulu yakurrmarnanku nukarnirlu piyirnwarntirlu ngajungurni, nyurrawarnti pajinta ngajukurawarnti.
18 Wali ngajungu marnanya martarnanku kurraparla.
19 Lani manta ngunawu ngajukurarlal, yangkala manta pirlurr ngunawu wanji.”

Jesusju manyanangu jularni tarrapungku palu Jurujulum

20 Wali yarntarni manyanangu Jesusju takijularni mayaru tarrapungupurru, “Yangka mantanya nyaku marrijangkawarnti palu marnpa pirriyanku kulipariwarnti Juwujngajirtawarnti, mapunparni palu minyarti mayaru tarrapungku Jurujulum timpul mapirrirni.
21 Wali nyanartikarra palu lapalku pamarrwarntikarti marri pungungamarra, mayarujangkawarnti palu lapalku. Ngajirta ngartalu rantangajangkawarnti lapanyja mayarukarti takurr.
22 Puraputwarntirlu palu jarlu lani kujartikarra, puju ngajirta palu mapunikarrarla, pungkula manya Ngarpungu. Jalarra marnanyirrangu jularnana, mapunparni manya pungku Juwujwarntijaa mayaru mapirri.
23 Yangka marninwarnti muntajartiwarntijaa lamparnjartiwarnti, wali yawiyi palurlanyanu ngunawu.

24 Wali kanarlanywarnti Juwujwarnti palunya marrijangkawarntirlu lanku pirlawurra, kanarlanywarnti palunya kangku ngurrujarra ngurrujarra. Jarntuwarntingurni palunya wirrpakangku. Warrkammayinkujiwula palunya Juwujwarnti marrijangkawarntirlu. Mayaru minyarti Jurujulum palu tartalykanyjiwu Juwujngajirtawarntirlu kitangarni manya Ngarpungu lamakujiwu."

Yarntarni Jesus pirriyanku

25 Jesusju manyanangu marni mapirrikarrajiwarntiwu yangkartiwarntiwu, "Purangujaa yakarn, wilwarnti palu kanarlanyparnijarriwu. Nginyjirrikarrkula manta. Kaniny nguwanga jawurlata purlkajarriwu, yangka manya takulanku manawarntijaa mayaruwarnti, kaparnpala palu karrinyanku. Pinakarrinyanku palu, rangkurrmarnanku pa jawurlata nyanarti. Purrpurrmalkula palu piyirnwarnti nukarnini wapalkarra, yangka palu nyaku nyanarti ngapa parayanujangka.

26 Yarntarni yalkirikarrajiwarnti purangujaa yakarnjaa wilwarnti palu turtapungku kanarlanykartingurni wapalngurni. Wali nyanartijangka palu piyirnwarnti yalyyanurla wantiwu karrarta purrpurrmarnujangka. Ngurrpangurrparlu palunya nyaku yangkartiwarnti yalkirikarrajiwarnti piyirnwarntirlu."

27 Wali yarntarni manyanangu Jesusju marni, "Nyanartikarra marna ngajula pirriyanku. Yurnturra marnanyanta kirrarnanku. Wulyu pajalu nyaku pajangu piyirntu mayajarti.

28 Yangkartiwarnti mantanya nyaku yalkirirlajaa jawurlatarla, wali manta nginyjirrikarrku. Mil manta kankarraljarti karriwu purnku. Kurraparla marnanya martawu. Partalurnila marnanyirrangurla rayin pujukujiwu."

Nyapartukarra parlipa nginyjirrikarrku Ngarpu majajarrinyupurru

29-30 Nyanartijangka Jesusju manyanangu warraja marni, "Yangka manta pinakarrilany jiriki kirtirr marnujangka, nginyjirrikarrkula manta ngapa partalurni pirriyanupurru.

31 Nyanartijiliny manta nyaku yalkirijaa jawurlata kanarlanyparnijarriwu pila, nginyjirrikarrkula manta Ngarpu manyirrangu partalurni majajarriwu."

32 Wali yarntarni manyanangu marni Jesusju, "Mapunparni marnanyirrangu jularnana, yangka manta jalarra wanji nguniny, kujartikarra marnanyirrangu marnani yangkarti jarlu. Kunyungurla manta yirrawarlany kajalurni pirlajarriwu, yirrawarlany manta wanji ngunawu, nyaku manta minyarti.

33 Yalkirijaa nguwa pila pujujarriwu, wali nyanarti jamulu. Kayan ngarta ngajukura wangki pujujarri."

Marni manyanangu marrki ngunangupurru

34 Yarntarni manya lirrkarnpinya, "Kujarti marnanyirrangu marnani, pinalkarra mantarla ngunawu. Ngajirta nganta pinapinakarri jutungu kanarlanywarnti miyijaa ngapa ngarla, pamarrjaa warrkam, yarnta kanarlanywarnti nganapartu nganapartu. Yarr manta ngunawu lani. Puju manta yarr kirrarnanku nganganganga, wali murtarni manyirrangu kanarlanyparnijarriwu yalkirijaa jawurlata, yangka kunyarrjiliny kitpananany manangu kitpanjuwallu.

35 Yangka kunyarrwurti jakalany, wali murtarnila manyanta pajarralany manangu kitpanjuwallu.”

Yarntarni Jesusju marni, “Kujartikarra manyanangurla murtarni pirriyanku piyirnwarntirla nukarnirla wapalkarrarla yangka kunyarrjiliny warntalany, yangka marnanyirrangu jarlu jularni.

36 Wali marrki manta ngunawu pika, japirlyunganku mantarla Ngarpu nira yangkartirlamarra. Purnkula manta ngunanganku. Yangka marnanyirrangu pirriyanku, marnpa pajantarla karriwu ngajunga kurntayingajirta, tumaj manta pikajarti kirralany.”

37 Wali nyanartijangka Jesusju manya kumantawarlany kumantawarlany pinarriyungani nyanayirla Timpulla. Yarnta karuwarrawarlany karuwarrawarlany pa jintanga yapyanani pamarrkarti yinikarti Yalipjartikarti.

38 Wali piyirnwarnti nukarnini palurla pirripirriyanani Timpulkarti kumantawarlany kumantawarlany purangu kankarraljarrinyjangkarla pinakarrinyupurru.

23

Jesusju parla marni ngurrijiwu

39 Wali layiwarlanyju ngurrijirlu parla Jesusku nginarrmarni. Marni parla kujartikarra, “Julalany manyanu Ngarpukurajinyangu yini Kurayij. Nganajangkarlu manyanu tikirrwanjikujirla. Ngajarra mapirrirni mantarranya tikirrwanjikujiwu.”

40 Nyanartijangka ngurrijiwarlanyju parla jarrmarni, “Nganajangka man. Ngarpuwu ngajirta manurla rayinkarri.” Yarntarni parla marni, “Nukarnini parlipanyalu mananga tarnikani nyantu mapirrirni.

41 Ngalijarramipa parli yakurr, pirlakujilanypala parlipanyalu tumaj parli ngurrijijarra. Yurru parli jungani ngalijarrarlu. Nyanarti nganpayi kaparnjangka yakurrngajirta. Ngajirta pa yurru jungantarla nyantungu.”

42 Nyanartijangka Jesusku parla marni jarrmarnujuwallu, “Yangka man purlka pirriyanku maja, wali ngajula pajan pinapinakarriwu.”

43 Wali Jesusju parla marni, “Mapunparni pajinurla ngunawu ngajunga kankarni wungkurra jalungurrurla jalarrarni.”

24

Ngarpungu kanya Jesus kankarral yapinkarti

50 Jesusju manya kanya mapirrikarrajiwarnti kurlila mayarukarti Pijanikarti. Nyanayirlarni palu jatparamarni. Nyanartijangka Jesusju kurrapajarra kankarnikujirnurla japirryungani parla Ngarpu, mapirrikarrajiwarntiwu manyanangurla jutujikujirnupurru.

51 Nyanartikarrarnila japirryungujangkarlu manya wanyjani wartangurni. Kankarralpala kanya Ngarpungu yapinkarti.

52 Nyanartijangka mapirrikarrajiwarntirlu palu Jesus kajalkajalkujirni wartangurni kankarralyanujangka. Wali tikiyanila palu kayili Jurujulumkarti wirriyajinyangu.

53 Nyanartijangka nira palu Ngarpu kajalkajalkujirnani mapirrikarrajiwarntirlu mayarurla Timpulla.

John

8

Marnin palu kanya Jesuskarti

2 Jamurn yangka purangu kankarnijarrinyani kumantajarti, Jesuspala yani mayarukarti Timpulkarti. Piyirnwarntila palunyanta paja yani Jesuskarti. Jesuspala manyanangurla yutantinya nyantuwarntirla, pinayinya manya kirrarnungurni.

3 Nyanartijangka marnin palunyanta Jesuskarti kanya piyirnwarntirlu. Minyartiwarnti piyirnwarnti palu kanarlanywarnti tarrukuwu nyantukurawu pinangurru, yini manyanangu kurayip. Kanarlanywarntiwarlany palu tarruku nyantukura tartpartarnujuwal, yini manyanangu Paraji.

Wali yangkarti marnin palu warntarni yukarnujangka, kanarlanykurarla ngumparnarla manyanta yukarni. Wali kaparnpala palu marnin karrinyukujirni. Piyirn palunyanta marnparni wamarn karrinya.

4 Marni palurla Jesusku kurayipwarntirlujaa Parajiwarntirlu, “Minyarti marnin marnalu parlipinya kanarlanyjarti ngumparna yukarnani.

5 Ngarpukurajangka Mujijju parlipanya jinjinyinya nyantukurarlu tarrukurlu jarlujangkarlal kujartijilinyku pamarrjawurlu pajanuwu pirlawurra. Nyapartu mankurla malku nyuntungu.”

6 Wangki palurla Jesusku kuja marni kajiyungupurru, kajiyungkarla palu Jesus. Jesuspala palu ngirtilykarra julara.

Nyanartijangka mirtijurrurnjurrurn wantinyurla Jesus kulkururlurni wirntipungani nguwanga.

7 Jutungurni palu Jesus japirlyungani kurayipwarntirlujaa Parajiwarntirlu, yangkala manya nyanya kankarral. Marnila manyanangu, “Pamarrjawurlu pa luwawu kajalurni nyanawurlu piyirntu jurnanykarrarlu. Yangka yakurrwurti ngajirta manyanta nguna.”

8 Wali Jesus warrarnila kirrarnani. Kurraparlu wirntipungani nguwanga kulkururlurni.

9 Jamurn palu pinakarrinya nyanarti Jesuskura wangki, wurnarnila palu kurntayikarra tirrinytirrinyyani nukarnini kurayipwarntijaa Parajiwarnti. Kayanngurla kayanngurla palu tirrinytirrinyyani purrkuwarntiliny pingkayiwarnti wartangurni. Jesuspala palu wanyjani kirrarnujangka wartangurni. Kuja manyanta marnin karrinyani linyja. Nyanartiwarnti paja piyirn palu yap yani.

10 Jesus ngalaramarnila parla. Kankarral nyanya karrinyujangka. Marni parla marninku, “Marnin. Wanyjurla palu yani yangkartiwarnti, ngananguwurti manta ngulikani kuliparirlu.”

11 Jangkumanila manyanta marnintu, “Ngajirta, marlal.”

Jesusju parla marni, “Ngajungu lakarra, ngajirta marnanta ngulikarra. Yanta. Ngajirta ngan yarnta yakurrjarri.”

11

Nganpayi Lajuras

1 Layi nganpayi yini parla Lajurasjaa rimpinyankurajarra mapirrirni
palu ngunangani mayarurla yininga Pijanirla marninjarra yinijarra
Mayirijaa Maaja. Nyanartijangka Lajuras wantinya purlka mimi.
2 Layirni Mayiri yamparrajarti yangkarti manyanta Jesusja jina-
jarrarla purtkujirni wulyu parntimanupurru, yangkala murupinya
nyantukurajawurlu purturnjawurlu yamparrajawurlu. Murupinya
manyanta jinanga Jesusja jurlungajangkajawurlu rallu. Nyantukurala
Mayirikura parla papaji mimi nguja Lajuras.

3 Nyanartijangka pilarla wangki yiparni Jesusku ngapurlunyankura-
jarrarlu purlkawu, “Nyuntukura mangu mirt mimijarrinya.”

4 Jamurn pinakarrinya Jesusju marringurni, marnila manyanangu
mapirrikarrajiwarntiwu, “Nganajangka pa yukarnana. Ngajirta pirla-
jarrinyupurru. Yarr pa yukalany, mimijangka palu nyaku kanarlany-
warntirlu pajangu Ngarpukura maya. Nyaku pajalu, ngajungu marna
maya martalany, ngaju marna Kutkura walaku. Minyarti nganpayi
mimijangka palu wulyula nyaku kanarlanywarntirlu.”

5 Jesusju manya tapungmanani nyanartiwarnti rimpirlangujarti
mapunjinyangu Maajajaa ngajanyankura yarnta Lajuras mapirrirni.
6 Jamulurni manya pinakarrinyurlakani, jularnani palurla Lajuras
mimijarrinyujangka, yalayirlarni Jesus kirrarnani lama, kurrinywar-
lany ngurra yukarni. Ngajirta manyanangurla wurnajarrirla partal.

7 Nyanartijangka kurriny ngurra yukarnkarrakanya. Marni
manyanangu Jesusju mapirrikarrajiwarntiwu, “Yankurlipa karla Pi-
janikarti tikirr Jutiyarlalparni Lajuraskurakarti ngurrakarti.”

8 Mapirrikarrajiwarntirlu palu marrkukani Jesus, “Ngajirta. Jarlurni
mantalu pamarrjawurlu luwarla pirlawurra Juwujwarntirlu Pijanirla
marnpa. Nyapartu man tikiyanany nyanayirlurra.”

9-10 Jesusju manyanangurla jangkumani, “Jininyara parlipangu
purlka kitpungupurru, kayan ngarlipa takurrkarra wanti pukany-
jajilinyparni. Jininyara parlipa kitpungany, purangurlu parlipanya
tili yungany. Pukanyja parlipa yanany, nyanarti wantilany parlipa
kurrkunga, tumaj tili ngajirta manyanta nguna.”
11 Yarntarni manyanangurla marni Jesusju, “Ngalimpakura piyirn
Lajuras parlipangu manyan yukalany. Yanungurla marna parnki-
manku ngajungu.”

12 Mapirrikarrajiwarntirlu palurla marni, “Purlka. Puju pa manyan
yukalany, nyanarti pa wulyu turtangku nyanturni.”
13 Nyanartiwarntirlu palurla marni, kula manyanparni yukarnani,
minyangurru manyanangu Jesusju kujawarlanyngurnu jularnani.
Ngajirta manyanangu pirlajarrinyujangka jularnantarla jirrkirl.

14 Nyanartijangka manyanangu kalara jularni jirrkirl Lajuras pa
pirlajarrinya.
15 Wali marni manyanangu Jesusju, “Lamajarrinya marna
minyayirla ngurranga takiwarlanyparni. Ngajirta marnanyanta
jarlurni yantarla Lajuraskarti. Jalarra parliparla yanku, yangkala
pajanta nyaku nyanayirla ngajukura maya, mapunikarrkula
pajintarla. Kujartikarrapurru marnanyirrangu ngarrurta nguniny.”

16 Marnila manyanangu nganpayirlu yiningu Tamijju mapirrikarra-
jiwarntiwarlanyku, “Yanku parlipanyanta Jesusja Pijanikarti mapir-
rirni. Puju palu Jesus pungku, wali ngalimpa mapirrirni parlipanyalu
pungku.”
17 Nyanartijangka palu yani, pirriyanila palu Pijanirla, jarlungurru
palu Lajuras yutukani pirlajarrinyujangka najinga ngurrawarntila
murrkurntajaa ngurra kayanta.
18-19 Wali nyanarti mayaru Pijani marnparni manyanta nguja Juru-
julumja karlarrara, yangkala palu Juwujwarntiwarlany Jurujulumkar-
rajiwarnti yani nyanartikarti mayarukarti Pijanikarti. Wali Mayirijaa
Maaja pila ngunangani nyanayirlarni Pijanirla lungujangka pinyalu
mapirrikujirnani. Papajiwu pilarla pirlajarrinyujangkawu lungani.
20 Jamurn palurla jularni Maajawu Jesus yanujangka nyantuku-
rakarti ngurrakarti, yanungurla parla japantinya Maajarlu. Mayiri pa
lamarni kirrarnani kaninykaniny mayarurla.
21-22 Maajarlu parla marni Jesusku, “Purlka. Puju man jarlu pirriyan-
tarla, wanjirni pa ngunarla warrarni papaji ngajukura. Wulyukujirlala
man nyuntungu, yangka man partalurni pirriyantarla. Yangka man-
nyanta ngarntikangany Ngarpunga nira, nyanarti wali pinakarrilany
mangu. Ngajungu marnarla mapunikarralany, mapunparni mangurla
jangkumanany.”
23 Jesusju parla marni, “Nyuntukura papaji mangu pirlajangka
wanjijarriwu.”
24 Maajarlu manyanta jangkumani, “Yuwayi. Ngaju marnarla
pinarri, walimpa turtangku. Yangka ngurra kutajarriwu, nya-
nartikarra palu wanjijarriwu walimpa pirlajangkawarnti jarlu-
jangkawarnti, mapirrirni manyanangurla turtangku papaji nga-
jukura.”
25-26 Jesusjula parla marni Maajawu, “Ngaju marna kayan wanji
yungujuwal pirlajangkawurti marnarla wanji yungany. Puju ngananan-
guwurti pajirla mapunikarralany piyirntu, nyanarti pa wanji ngu-
nawu. Puju yangka pirlajarriwu, pirlurr pa wanjirni ngunawu.
Puju ngananguwurti pajirla wanjingurni mapunikarralany, kayan
ngarta pirlurr nyantukura pujujarri.” Japirryinyala parla Jesusju,
“Mapunikarralany ngan Maaja.”
27 Marnila parla Maajarlu, “Yuwayi. Mapunikarralanyjal marnan-
gurla. Nyuntu man yangkarti Kurayij Kutkura walaku. Pirriyani man-
pangu Ngarpungurni kankarnimarrangungurni, yangka marnangulu
pinalkarra ngunangani jarluwarlanyjangka.”
28 Nyanartijangka wanyjanurlakani Jesus Maajarlu. Kajalkajal
pa yani Maaja mayarukarti. Parlipinyala ngajanyankura, yangkar-
tiwarntingurni manyanangurla ngarrpirtimankarranya. Nyantu
manyanangurla kirrarnani Jurujulumjangkawarntirla, jularnila parla
Jesus pirriyanujangka. Marni parla, “Purlka parlipangu pirriyani
pinayungujuwal. Japirlyinya mangu nyuntuwu. Nyaku manta.”
29-30 Wali partalurni pa Mayiri turtanya wangkingarni, yanila
manyanta Jesuskarti warntarrirlal. Jesus pa warrarni karrinyani
kirlingarni.
31 Jamurn palu nyanya Mayiri turtangujangka piyirnwarntirlu lun-
gujangkawarntirlu, wajilpinya palu. Kula Mayiri pa yantarla najikarti

jintanga. Najinga palunyanta lungkarla nyanayirla, minyangurru manyanta Jesuskarti yani.

32 Wali pirriyani manyanta Jesusja Mayiri. Lapart parntawantinya manyanta jinanga kajalurni. Marnila parla lungukarrarlu, “Purlka. Puju man jarlu pirriyantarla, wanjirni pa ngunarla warrarni papaji ngajukura. Wulyukujirlala man nyuntungu.”

33 Mayarujangkawarntirlu palu pirriwajilpinya wartangurni Mayiri, yangkala palu lungani, Jesusjula manya nyanya lungujangkawarnti. Munta yawiyijarrinyajaa luyurrmarni mapunjinyangu.

34 Japirlyinya manya Jesusju, “Wanyjurla manta yutukani pirla karrkin.”

Jangkumanila palunyanta, “Pa. Pinakangku marnangulu.”

35 Wali linyala Jesus.

36 Kanarlanywarntirlu palu Jesus nyanya lungujangka. Marnila palurlanyanu, “Mapunparni kujala tapungmanani nganpayi minyarti pirlajangka.”

37 Wali kanarlanywarntirlu palurlanyanu marni, “Nganpayiwarlany wulyukujirni mil jankajartijangka. Kula Lajuras nyanartijiliny wulyukujirla nganpayijiliny jankajartijiliny.”

38 Yarntarni pa luyurrmarni Jesus. Wali yanila najikarti. Jarlu palu yutukani najinga, pamarrpala palunyanta rukukani kirlingirrirla.

39 Jesusju manya jinjinyinya. “Pamarr nyanarti rirripkangkalunyanta.”

Maajarlu parla marni Jesusku Lajuraskurarlu rimpingu, “Jarnngu pa jungkujpalany. Jarlu pa pirlajarrinya ngurrawarnti kurrinykurriny.”

40 Jesusjula parla marni Maajawu, “Yangkakatarnangu jarlu jularni. Rukarni ngannyanta. Puju pajanurla mapunikarralany, nyaku man Ngarpukurajangka maya.”

41-42 Mapunparnila palu rirripkanya pamarr nganpayiwarntirlu, Jesusjula kankarral warrpunyanya, Ngarpula parla japirlyinya. Marni parla Ngarpuwu, “Mapunparni marnangurla mapunikarralany. Pinakarrilany pajan nyuntungu, jangkumanany pajanurla. Minyartingurni jalarra pajilurla mapunikarrku piyirntu, nyuntungu pajan yiparni minyartikarti.”

43 Nyanartijangka mayajinyangula papajani, “Lajuras turtangka. Palkangajarri.”

44 Wali mapunparnila pirriyani Lajuras. Warrarni pa pajpajkarrpirnujangka ngujangurra warpiny miljarrajaa jinajarrajaa kurrapajarra nukarnini. Jesusju manyanangu marni, “Yulajpantalanta, wurna pa yanku.”

45 Yangka palu Jesus nyanya wanjikujirnujangka Lajuras, wali pajangu palu mapunikani yangkartiwarntirlu Mayiri palu wajilpungani najikarti lungujangkarlu. Nyanartijangkawarntirlu palu mapunikani yangka Jesusju wulyukujirni nganpayi Lajuras. Nyanyala palu pajangu wanjikujirnujangka.

20

Jarti palurla nyanya Jesusku karrkinku

1 Rakarrarlarni wiyikja pa jakarni Mayiri Miktilin najikarti pirlapurrukarti. Parlipinyala kirlingirri ngaamarnujangka. Nyanarti paljarr purlka rirripkangujangka pa marnparni karrinyani.
2 Wali jamurn nyanya kirlingirri, mayarukartila tikirrlaparni Mayiri. Mapirrikarrajijarrarla pilangurla pirrilaparni. Kanarlany pa mapirrikarraji yini parla Pita, kanarlany pa mapirrikarrajiwarlany yangka Jesusju tapungmanani. Nyanartijarrarla pilangurla Mayiri pirrilaparni. Wali marnila pilangu, "Warawu. Yap kanya palu purlka ngalimpakura najingajangka. Ngurrpa parliparla, wanyjarrarla partalu yutukani."

3 Wali jamurn pilangu marni Mayiri Miktilintu, wurnarnila pila jakarni najikarti mapirrikarrajijarra.
4 Laparni pila pupuru. Wali nyanarti nganpayi mapirrikarrajiwarlany mayajinyangu manyanta tirrinylaparni Pitanga. Kajalurni wantinyala najinga. Pita pa warrarni laparnani.
5 Wali Jesusku parla kijinyanya mapirrikarrajirlu najingajangkawu. Parlipinyala palya karrkintajangka Jesuskura. Ngajirtarni takurryantarla kaninykaniny. Warrarni pa karrinyani palkanga.

6 Wali nganpayi Jayimin Pita pa wartangurni pirrilaparni. Ngajirta pa lamajarrirla kirlingirrirla. Murtarni manyanta takurryani najinga pirlapurrurla kaninykaniny. Parlipinyala palya karrkintajangka yukarnani.
7 Palyawarlany Jesuskura jurlungajangka parla yukarnani pakulwarlany. Rulumapkujirnurla parla jarlu wanyjani.

8 Wali takurryanila manyanta nganpayi mapirrikarraji wartangurni Pitanga kaninykaniny. Karrkin ngajirtarni parlipungkarla wartangurnijangkarlu. Wali jarti nyangungurla parla mapunikani Jesusku wanjijarrinyujangkawu. Minyajal parla palyamipa yukarnani.

9 Wali jarlu pa wangki lani kurrumparla nganpayirlu puraputtu Jesus tikirrwanjijarrinyupurru. Wali pila pinakarrinya wangki puraputkura. Yarnta ngajirta pila mapun nginyjirrikarrarla yangkarti wangki jarlujangka mapirrikarrajijarrarlu. Nyanartikarramiparni pilarla mapunikani kaji pila palyamipa nyanya.
10 Nyanartijangka tikiyanila pila ngurrakarti.

Mayiri Miktilintu Jesus nyanya

11 Wali nyanartijangka Mayiri pilangurla wartapuranjarrinya nganpayijarrarla. Karrinyani palkanga najinga marnpa. Lungani. Ngajirtarni takurryantarla kaninykaniny. Lungukarrarlurni parla kijinyangani najinga Jesusku.
12 Nyanyala pinya yinjiljarra kurriny. Kirrarnaninyirra pila kaninykaniny. Kuluwuj parpjarti pila wirrimmartarnani. Kirrarnani pilanyanta manginga nyapartukarra Jesus yukarni. Kanarlany kirrarnani jurlunga. Kanarlany pa jinanga kirrarnani.
13 Wali yinjiljarrarlu pilarla marni Mayiriwu, "Marnin, nganajangka man lungana."

Marnila pilangu Mayirirlu, "Yangka pajilu warntarnkarrakanya ngajukura purlka. Ngajirta marnarla pinarri. Wanyjurla partalu yutukani."

14 Wali tikirrkurnakwantinyala Mayiri. Parlipinyala Jesus. Wartangurni manyanta karrinyaninyirra. Ngajirtarni pa nginyjirrikarrarla Jesus. Warrarni pa kanginypungani.
15 Nyanartijangka Jesusjula parla marni Mayiriwu, “Marnin, nganajangka man lungana. Ngantuwu mankurla muwupungana.” Mayirirlu nganganyanya. Kularni yangkarti nganpayi warrkammayin nyanartikarraji. Ngajirtarni nginyjirrikarrarla Jesus.
Wali Mayirirlu parla marni, “Nyuntungu partan warntarnkanya. Julaji. Wanyjurla man yutukani. Wali nyanartijangka puju pajin julawu, yanungurla marna warntawu.” Kujartikarra parla marni Mayirirlu.
16 Wali Jesusju parla marni Mayiriwu, “Mayiri, nyakaja.” Mayirirlula manyanta warrpunyanya, nginyjirrikanila.
Marnila parla Mayirirlu, “Rapuni.” Nyanarti wangki Mayirirlu parla marni Juwujwarntikura. Kayanparni wangki parlipa julalany pinayungujuwal.
17 Nyanartijangka parntawantinya manyanta jinanga Jesusja, tarrpartarnila jina Mayirirlu. Marnila parla Jesusju, “Ngajirta ngajan tarrparta. Warrarni. Ngajirta marnanyanta tikirrwantirla kankarral Ngarpukarti. Yanku manyanangurla mapirrikarrajiwarntikarti ngajukurawarntikarti. Julawula mannyanangu minyarti wangki ngajukurajangka. Kankarral marnanyanta yanku Ngarpungkurra ngajukurarlurra, nyurrawarntiwupurrupurru manyirrangu mapirri.”
18 Wali Mayiri Miktilin mayarukarti yani. Mapirrikarrajiwarntiwu manyanangu jularni. “Ngalimpakura purlka marna nyanya.” Yarntarni Mayirirlu manyanangu marni nyapartukarra parla Jesusju wangki yinya.

Mapirrikarrajiwarntirlu palu Jesus nyanya

19 Karuwarrajarti wiyikja nyanartikarrarni manyanangurla pirriyani Jesus mapirrikarrajiwarntirla mayarurla kaninykaniny. Jarlu palurlanyanu rukukani kiyijawurlu tuwawarnti, yangkala ngartalu pirriyanta Juwujwarnti majawarnti pungujuwalwarnti. Rayinjarrinyani palunyanangurla mapirrikarrajiwarnti Juwujwarntirla. Wali takurryanila manyanangurla Jesus. Takurryanungurla manyanangurla jatparamarni kaparn. Marnila manyanangu, “Pirriyani marnanyirrangurla.”
20 Wali jirrimartarnila manyanangurla Jesusju kurrapajarrajaa ramarra. Nyanyala palu mapirrikarrajiwarntirlu limiwarnti kurrapajarrarlajaa ramarrarla. Nginyjirrikanila palu Jesus. Makijarrinyala palu yangka palu purlka nyanya.
21 Wali jularnila manyanangu Jesusju, “Wirriya nganta nguniny.”
“Yu,” marni palurla.
Jularnila manyanangu, “Ngajukurarlu Ngarpungu paja yiparni nyurrawarntikarti. Wali kirlingalparni marnanya nyurrawarnti yipalany ngurrawarlany ngurrawarlany. Wangki mantanyanangu takijulawu.”
22 Wali rangmarnungurla manya puwumarni Jesusju mapirrikarrajiwarnti. Marnila manyanangu, “Pirlurr Ngarpukurajangka marnanya yungany. Nyurrawarntirla manyirrangurla ngunawu.
23 Puju mantarla malku piyirnku nganawurti yakurryakurr wajapungupurru, kujartikarra mantarla malku, ‘Ngarpungu mantarla

wajapungurla rukarni yakurryakurr nyuntukura.’ Wali mapunparni manyanangurla wajapungurla rukarni Ngarpungu. Yarnta puju mantarla takingu malku piyirnku nganawuwurti, ‘Ngarpungu ngajirta mantarla wajapungurla rukanyjarla yakurryakurr nyuntukura.’ Wali mapunparni Ngarpungu ngajirta wajapungurla rukanyjarla.”

Nganpayi Tamij

24 Wali nyanartijangka Jesus manyanangurla yap yani mapirrikarrajiwarntingurni. Wartapuranjarrinyala manyanta Jesusja nganpayi mapirrikarraji Tamij. Yiniwarlany parla ngunangani Titimaj.
25 Jamurn pirriyani Tamij, marnila palurla mapirrikarrajiwarntirlu, “Purlka ngalimpakura marnalu nyanya.”
Wali Tamijju manyanangurla panypinya. Marni manyanangu, “Yangka kaji marna nyaku kurrapajarra limijarti parnpungujangka, yangka marna kurrapajarra palymanku, nyanartila marnarla mapunikarrku Jesusku wanjijarrinyujangkawu. Yarnta yangka marnanyanta kurrapa takurryanku ramarrarla liminga Jesusja nyanartikarrala marnarla mapunikarrku.”
26 Wali wiyikwarlanyja Jesus manyanangurla pirriyani mapirrikarrajiwarntirla, yangka kaji pujurni palu kirrarnani mayarurla. Rukjarti palurlanyanu martarnani. Tamij manyanangurla mapirri kirrarnani. Takurryanungurla manyanangurla Jesus jatparamarni. Marnila manyanangu, “Yu. Ngaju marnanyirrangurla pirriyani.”
Wali yijingkanya manyanu Jesusju.
27 Tamijku parla marni panypungujangkawu, “Palymantaja kurrapajarra. Palymanungurla nyakaja limi. Yarnta talmanungurla takurryantajarla kurrapa ramarrarla. Ngajirta ngajankurla panypunganta. Mapunikarrkuwurti pajankurla.”
28 Wali marni parla Tamijju Jesusku, “Yu. Nginyjirrikarralany marnanta. Purlkajal pajin. Kutjal pajin.”
29 Jesusjula parla marni Tamijku, “Mapunikani pajanurla nyangujangkarlamipa. Ngajirta pajan mapunikarrarla jarlu. Yangka pajan millu nyanya, wali nyanartila pajan mapunikarralany. Ngarrurtajarrinyala pajin. Karlpurrwarlanyju piyirnwarntirlu pajilu murtarni mapunikarrku nyangungajirtajangkarlu. Kayan ngajalu nyaka millumiparni, yangkala nyantuwarntirlu pajilu mapunikarralanywurti. Wali ngarrurtajinyangu pajilu nguniny.”
30 Wali mapirrikarrajiwarntirlu palu nyanya Jesus wulyukujirnanujuwaljaa jurramanujuwal. Millu palu nyanya warrkamjangka. Ngajirta marna pujurni lantarla minyayirla kurrumparla, nyapartukarra Jesusju wulyukujirnani mimijangkajaa pirla manyanangurla jurramanani. Nira pa warrkammarnani Ngarpukura, ngurrpa kujawurlurra.
31 Minyayirla kurrumparla nyangungurla manta mapunikarrku Jesus. Nginyjirrikarrkula manta Jesus yangkarti yiparnujangka Ngarpukura, yini palu julalany Kurayij. Yarntarni manta nginyjirrikarrku Kutkura walaku. Yangka manta mapunikarrku, wanjila manya yungku kujawurlurra Jesusju.

21

Kanarlanywarntirlu palu Jesus nyanya

1-4 Wali nyanartijangka palu kayirrara yani mapirrikarrajiwarnti Kalalikarti. Wali yiniwarlany parla ngapa nyanarti Tayipiriyij. Mapirrikarrajiwarnti palu yani yinijartiwarnti Jayimin Pitajaa Tamij Titimajjaa Nataniyal. Wali minyarti nganpayi Nataniyal pa tawunjangka Kayinakarrajijaa Kalalikarraji. Mapirrirni pila yani kurriny walakujarra, nganpayiwu Jipitiwu pilarla. Yarnta kurrinywarlany mapirrikarrajijarrawarlany. Wali warriyanungurla palu kirrarnani.

Wali nganpayirlu manyanangu marni Jayimin Pitangu mapirrikarrajiwarntiwu, "Kapikarti marna yanku."

Karlpurrwarlanyju palurla marni, "Yanku marnangulurla mapirri." Wali jakarnila palu pujurni. Yanungurla palu parayani ngurtinga ngapakarrajirla. Jamurn purangu karla takurryanani, nyanartikarra palu jakarni. Wali wamarn ruwarraruwarrakangani palu langkunawurra kapi warntarnupurru, nyanartikarrarni pukanyja purlka kakarrara. Ngajirtarni palu kapi warntarla. Marlalparni.

Nyanartijangka Jesusju manyanangurla kalarawantinya yarntarni mapirrikarrajiwarntirla. Jamurn purangu kakarra pirmarnani, nyanartikarra pa Jesus karrinyani ngapanga rirringki. Nyanartiwarntirlu mapirrikarrajiwarntirlu ngajirta palu nginykirrikarrarla. Kula nganpayiwarlanyparni.

5 Japirlyinya manya, "Wayila manta kapi warntarni piyirnwarnti."

Jangkumanila palu, "Marlal. Jarti marnalu ruwarraruwarrakangani."

6 Marnila manyanangu Jesusju, "Tarrapungkalurla langkunawurra kujangkurra. Nyanartijangka kapila manta warntawu." Wali tarrapinyala palurla. Kapila palu pajajinyangu warntarni. Nyanartijangka jartila palu jatpanani. Patkanyjirnani manyanangu kapingu pajangu langkunawurra.

7 Wali layingu parla marni Pitawu, "Nyaka. Nyanarti purlka parlipangu karrinyana." Wali kujarti parla marni yangkartirlu nganpayirlu yangka Jesusju tapungmanani. Wali wangki pinakarrinyurla Pitangu manyanu yutukani mana jaat partalpartal. Jarlu pa warrkammarnani jaatngajirtajawurlu. Nyanartijangka wurnarnila jarntakparni ngapakarti ngurtingurni.

8 Ngurti ngapakarraji ngajirta pa marri karrinyantarla. Rirringkirlarni yarr marnparni karrinyani. Kanarlanywarnti mapirrikarrajiwarnti palu wartangurni yani ngurtijartirni rirringkikarti. Langkunawurra palu ruwarrakangani kapiwarntijarti.

9 Nyanartijangka palu jupantinya mapirrikarrajiwarnti. Wurnala palu yani rirringkikarti pulparrkarti. Wali nyanyala palu warlu manyjirnaninyirra. Kapiwarnti palu nyanya pirrkinga, manyjirnani palu warrarni. Rapuwarnti mapirri palu warlunga rirringki yukarnani.

10 Wali Jesusju manya ngarntikanya, "Kapi kangarnilu mirnu ngajukarti yangka manta warntarni."

11 Wali ngurtikartila tikirrjakarni Jayimin Pita. Kurtajpanila langkunawurra, ruwarrakanyala rirringkikarti kapi pajajarti. Kapiwarnti purlkapurlka pajajinyangu palu ngunangani 153. Yangka kapiwarnti pajajinyangu palunya warntarni, langkunawurra ngajirtarni palu langkirrmantarla kapingu. Wulyuwulyurni pirrikanya.

12 Nyanartijangka Jesusjula manyanangu marni, “Yanarnilu. Jarlu
kuyi pukarrjarrinya. Ngalkurlipa.” Wali palu nginyjirrikani. Ngajirta
palu yarnta japirlyungkarla, “Ngana man nyuntu.” Mulkarra palanta
ngunangani japirlyungupurru tumaj manyanangu purlka.
13 Nyanartijangka rapuwarntila manya warntarni Jesusju, yinyala
manya. Yarntarni kapiwarnti manya yinya.
14 Wali nyanartikarra Jesusju manyanu wanjijarrinyujangkarlu
kalarakujirnani mapirrikarrajiwarntirla. Jarlu manyanu kalarakujirni
kurrinymirri.
15 Nyanartijangka jamurn palu kapi ngarni, wurnajarrinyala palu
Jesusjaa mapirrikarrajiwarnti. Wali Jesusju parla japirlyinya Jayimin
Pita wurnanga wurnangarni, “Jayimin, Junkura, ngurtpalany ngajin
ngajuwu. Kunyungurla ngajirtaparta. Kunyungurla manurla ngurt-
palany kapiwu, kapi man warrkammarnanku.”
Wali Pitangu jangkumani, “Ngajirta. Pinarri pajin ngajuwu. Wulyu-
malany marnangu.”
Wali Jesusju parla marni, “Ngampurrikarranya ngajukurawarnti
piyirnwarnti yangka pajanta waangany.”
16 Yarntarni Jesusju japirlyinya, “Jayimin, Junkura, ngurtpalany
ngajin ngajuwu.”
Marnila parla Pitangu, “Yu. Pinarri pajin ngajuwu, wulyumalany
marnangu.”
Wali Jesusjula parla marni, “Ngampurrikarranya ngajukurawarnti
piyirnwarnti yangka pajanta waangany.”
17 Yarntarni Jesusju parla marni Jayiminku, “Jayimin, Junkura,
wulyumalany ngajin.”
Wali Pita pa yawiyijarrinya kaji Jesusju parla japirlyinya yarntarni
kirlingalparni. Marnila parla Jesusku, “Yu, nyuntu man pinarri-
jinyangu. Wulyumalany marnangu.”
Wali Jesusju parla marni, “Ngampurrikarranya ngajukurawarnti
piyirnwarnti yangka pajanta waangany.”
18 Wali Jesusju parla takijularni Pitawu, “Minyarti wangki marnangu
mapun marnana. Yangka man jarlu ngunangani pingkayi, ku-
luwuj manyanu yutukanani wurnapurru, nyanartijangka man yanani
kujangkurrajarra yangka manurlanyanu kurajpungani nyuntungu.
Ngajirta manta nganangguwurti lamakujirnantarla. Yarr man yanani
nyuntukurarlal. Kaji yangka man walimpa purrkujarriwu, nyanar-
tikarra manyanu kurrapajarra jirrimartawu. Karrpiwula mantalu rup-
jawurlu. Wali ruwarra mantalu kangku ngurrakarti kanarlanykarti.
Ngajirta mankurla wirriya nguna. Parnkapunganku man nyanarti
ngurrara.”
19 Kujartikarra parla Jesusju marni Pitawu. Pinayungani wangki
nyapartukarra Pita walimpa pirlajarriwu. Piyirnwarntirlu palu tart-
partarnurla pungku pirlawurra. Wali Ngarpula palu kajalkajalkujir-
nanku piyirnwarntirlu kanarlanywarntirlu tumaj Pitangu Jesuskura
wangki mapunikanani yangka parla ngunangani jamurnku pun-
gupurru. Nyanartijangkarlu Jesusju parla Pitawu marni, “Nyuntungu
pajan jartamananku.”

Layi nganpayi mapirrikarraji

20 Wangkiwangkikarra pila yanani Jesusjarra Pita. Wali nyanartijangka ngalaramarnila Pita. Nyanyala nganpayi mapirrikarrajiwarlany wartangurni pilangurla yanani. Yangkarti nganpayi yangka Jesusju tapungmanani. Nyanarti manyanta marnparni kirrarnani Jesusja, yangkartikarra Jesusku parla jamurnjamurnjarrinyani tarrpartarnupurru. Japirlyinyala parla kujartikarra, “Purlka, nganangu piyirntu manta pirtinyikarrku.” Wali nyanartirni mapirrikarraji pilangurla wartangurni yanani.
21 Nyangungurla parla marni Pitangu, “Purlka. Yangkarti pajin jularni ngajuwu pirlajarrinyupurru. Nyapartujarriwu nyanarti yangka parlipangurla wartangurni yanana.”
22 Marnila parla Jesusju, “Kunyungurla nyanarti nganpayi ngunanganku wanji kaji yangka marna tikirrwantiwu. Kunyungurla marna pirriyanku wartangkarra. Wali nyanarti, nyantukura parla wanji, ngajirta nyuntukura. Nyuntungu pajin mapunikarrku ngajuwu.”
23 Yangka Jesusju parla minyarti wangki marni, mapirrikarrajiwarntirlu palurlanyanu marnani, “Nganpayi nyanarti kayan ngarta pirlajarri. Julalany palu, ‘Wanji pa kujawurlurra ngunawu.’ ” Minyarti wangki palunyanangu marnani piyirnwarlanyku kayanngurla kayanngurla Jesuskurawarntirlu. Wali makarn palunyanangu marnani. Ngajirta palu wangki Jesuskura taki pinakarrinyantarla. Jesusju ngajirta parla manyjarla wangki ngunangupurru kujawurlurra wanji. Marni parla nyantungu kujarti, “Puju marnarla wulyumalany nyanarti wanji ngunangupurru kitangarni marna tikirrwantiwu, wali nyanarti, ngajungu marna kurajpungku, ngajirta nyurrawarntirlu.”

Mapirrikarrajirlu lani kurrumparla wangki mapun

24 Wali nganpayirlu yangka palu marnani wangki wanji ngunangupurru, nyantungu marni minyarti wangki Jesuskurajangka. Yarnta kurrumparla lani. Wangki minyarti lanujangka mapunjinyangu nguniny, ngajirta wapal. Pinarri parliparla mapunku.

Jesusja wartangurni piyirnwarnti Ngarpukurawarnti

1-2 Jarlu marnangu lani mirlimirliwarlany ngajungu Lukju yiniwu Jiyapulijku, nyapartukarra Jesus kitpungani, Jesusju manyanangu jularnani wangki Ngarpukura. Wali marnangu jularni Jesus nyapartukarra pirlajarrinyajaa nyapartukarra wanjijarrinyajaa nyapartukarra kankarralkujirni Ngarpungu.

Wali kurajpinya manya nyanartiwarnti piyirnwarnti pajilwarnti pajajangka mapirrikarrajiwarntijangka. Larrkujirnani manyanangurla Jesusju takingu nyapartukarra palu ngunawu wartangurni. Pirlurru Ngarpukurajangkarlu mayakujirnani Jesus nyanartila manyanangu Jesusju jularnani wangki kurajpungujangkawarntiwu.

Yangka manyanangurla piyirnwarntirla larrkujirnani jarlurni Jesusju pikawurra, nyanartijangkala Ngarpungu kankarralkujirni.

Yarntarni marnangu tikirrjulawu wangkiwarlany, ngajungu Lukju yangka Jesus wanjijarrinya pirlajangka.

3 Pajangalmirri manyanangurla pirriyanani Jesus yangkarti pirlajangka. Mapunwurrajinyangu palu nyangani karrkin piyirnwarntirlu. Pirripirriyanani manyanangurla warraja mapunwurra, walila palurla mapunikanani. Ngajirta palanta panypungantarla. Pinarrijarrinyala palurla Jesusku, mapunjinyangu kujala wanji. Takijularnani manyanangurla Ngarpu parlipangu purlka nguniny.

Wali tikitikiyanani manyanangurla ngurrawarnti 40, kitangarni yapyani walimpawarlany.

4 Yangka manyanangurla Jesus warrarni ngunangani, lamakujirni manya piyirnwarnti nyanartiwarnti. Marni manyanangu Jesusju, “Kirranyjalu lama mayarurla Jurujulumja. Jurumantalurla, pirriyanku manyirrangu Pirlurr Ngarpukurajangka. Jarlu marnanyirrangu jularni, Ngarpungu manyirrangu yipawu Pirlurr nyantukurajangka. Jurumantalurla Jurujulumja.”

5 Yarntarni manyanangu marni Jesusju, “Ngapangakujirni manya nganpayirlu Juntu piyirnwarntijaa marninwarnti. Ngapapurula palu nguja piyirn, turtapinyala palu. Nyanartijilinyju manya rukukarrku ngapajilinyju Pirlurru Ngarpukurajangkarlu. Ngarpungu manyirrangu yipawu Pirlurr nyurrawarntiwu, takurryanku manyirrangurla. Ngurrawarntirla murrkurnta manyirrangurla pirriyanku.”

Jesus pa kankarralkujirni Ngarpungu

6 Wali nyanartijangka Jesus manyanangurla ngunangani kanarlanywarntirla piyirnwarntirla nyantukurawarntirla pajilwarntirla. Marni palurla Jesusku, “Japirlyungku marnantalu. Nyuntu marnanpangu purlka. Jarlu parlipangulu ngunangani kajalkajalwarnti kilakiwarnti ngalimpakurawarnti. Jalarra marnanpanya nyuntungu kajalkajalkujiwu nganampa jirnajangkawarnti, nyapartukarra parlipangulu ngunangani ngalimpakurawarnti kilakiwarnti jarlu kajaluwarlany.”

7 Wali marrkukani manya wangkijawurlu. Marni manyanangu, “Ngarpu parla pinarri nyantumipa. Kajalkajalkujirnupurru parla

nyantu pinarri Ngarpu, nyapartukarra nyantungu kajalkajalkujiwu piyirn. Pinarri parlipangu nyantumipa nyapartukarra parlipa ngunanganku. Kunyungurla parlipanya jalarra kajalkajalkujiwu, kunyungurla walimpa. Ngurrpa mantarla ngunanganku kajalkajalkujirnupurru."

8 Yarntarni manyanangu marni Jesusju, "Pirriyankujal manyirrangurla nyurrawarntirla Pirlurr Ngarpukurajangka. Takurryankula manyirrangurla, mayakujiwula manya. Nyanartijangka pajinta wangkijarti ngunawu. Jakuljulawu mantanyanangu piyirnwarntiwu kanarlanywarntiwu ngajukurajangka wangkijaa ngaju marnanyirrangurla ngunangani mapirri. Julawu mantanyanangu piyirnku Jurujulumkarrajiwarntiwujaa Jutiyakarrajiwarntiwujaa Jimariyakarrajiwarntiwu. Nyanartijangka wapalkarrawu mayaruwarlany mayaruwarlanyjangkawu marrijangkawarntiwu mapirrirni mantanyanangu julawu."

9 Wali Jesus lamajarrinya wangkijangka marnujangka, Ngarpungula pa kankarralkujirni nyantukurakarti ngurrakarti yini yapinkarti. Warrpunyangani palu kankarral piyirnwarntirlu Jesus manyanangurla turtangkanya tampirni kankarral. Jesus palu yayikanani, tuwumarnani Jesus kankarral. Ngarpungu kangani. Yurnturr manyanta ruklaparni Jesusja. Yarntawarlany jartila palurla nyanya, yurnturrula pa ranyjikujirni.

10 Wali warrarni palu warrpunyangani yalkirirlurra. Karrinyani palu kankarraljarti mil. Kurriny pila marnpa kalarawantinya murtarni piyirnjarra, parpjarti mana pila wirrimkangani kuluwuj nyanartijarra yinjiljarra.

11 Marnila pilanyanangu piyirnwarntiwu Kalalikarrajiwarntiwu, "Nganapurru manta warrpunyangana, kankarraljarti mil manta karrinyana. Jesus pa jatpanurlakanya Ngarpungu yapinkarti nyurrawarntijangka. Walimpa pirriyanku narangalparni, minyartijiliny yapyani kankarral, narangalparni tikiyanku."

12 Wali Jurujulumngurni kakarra palu karrinyani pamarra yininga Yalipjartirla. Ngajirta marri, yarr marnpa. Wali wurnajarrinyala palu karla Jurujulumkarti.

13 Pirriyani palu ngurranga Jurujulumja. Takurryananila palu mayarurla nyantuwarntikurarla. Kayanta palu pajilwarnti kirrarnani yinijartiwarnti minyartiwarnti nganpayiwarnti,

Pita
Jun
Jayimji
Yanturu
Pilip
Tamij
Paratalamiyu
Maju
Jayimjiwarlany juku parla Yalpiyajku
Jayimin, ngajirta Pita. Jayiminwarlany minyarti. Yinijarra kurriny palu jularni Jayiminjaa Jaluti.
Jutaj, ngajirta yangkarti Jutaj. Kanarlany pa Jutajwarlany. Ngarpu nyantukura yini parla Jayimji.

14 Wali japirlyungani palurla Ngarpu. Kayanta palu kirrarnani mayarurla mapirrikarrajiwarnti nganpayiwarnti, yarnta marninwarnti ngamaji Jesuskura mapirrirni yini parla Mayiri, yarnta Jesuskurawarnti ngajawarnti. Wali jutungu palurla japirlyungani Ngarpu.

Jutajju manya wanyjani, nganpayiwarlanypala palu warntarni

15 Wali nyanartijangka warryani palu piyirnwarntijaa marninwarnti mayarurlurra Jesuskurawarnti paja. Miyitingja palu kirrarnani paja piyirn 120. Nganpayi Pita pa turtapinya wangkijarti.

16-17 Marni manyanangu Pitangu, “Ngajukurawarnti jarntuwarnti Jesuskurawarnti, pinakarrilu. Yangkarti nganpayi Jutaj yangka Jesusju kurajpinya warrkampurru nyantukurapurru. Kula warrarni parlipangurla ngunangantarla ngalimparla, yarntala parlipanya wanyjani Jutajju. Nyanartijangkarlula pinakanya manyanangu Jesus tartpartarnupurru, yangkartila palu tartpartarni.”

18 Wali pamarr palurla Jutaj yinya Jesus pinakangupurru. Kanyala parlanyanu pamarr Jutajju, yinyala parla nganpayi. Payamkujirni manyanta ngurra nyanarti, nyantuwula parla nguja Jutajku. Wali nyanartijangkala Jutajju manyanu kurntayi parlipinya. Parayanungurla manyanu tarrjakkujirni rup kangkurlla karrartarlu. Nyanartijangkala pujujarrinya wanji. Wantinyala kaniny pirla. Murtarnila purljukkarni munta, jilpirti pa palkanga nguja.

19 Jurujulumkarrajiwarntirlu palurlanyanu jakulkangani, Jutaj pa pirlajarrinya yangkarti mapirrikarrajijangka. Yini palu jartikanila ngurra Jutajkura yini ngurra pirlajarrinyujangka.

20-22 Yarntarni manyanangu marni Pitangu, “Yangka parlipa nguja 12 jarlu, kanarlany pa ngangayani Ngarpungurni Jutaj. Kanarlany parlipa warntawu nganpayiwarlany, yarnta parlipa turtukjarriwu, yangka parlipa jarlu nguja. Kujartikarra parlipangu jarlu takijularni kurrumparla. Wali lani layingu nganpayirlu nyapartukarra layi pa pirlajarriwu, wali nyanartijangka palu kurajpungku layiwarlany. Yangka parlipa kurajpungku nganpayi layi nyanartijangka yangka Jesus nyanya wanji turtapungujangka.”

Yarntarni manyanangu marni Pitangu pinalkarrarlu warntarnupurru piyirnwarlany, “Ngalimpajiliny 12jiliny parlipa kurajpungku. Wali nganpayirlu Juntu manya ngapangakujirnani piyirnwarnti kajaluwarlany, nyanartijangkala pirriyani Jesus. Mapirrikujirnila parlipanya Jesusju. Jartamani parlipa Jesus ngalimpakura purlka. Nyanartikarra parlipanyanta lapantinya Jesusja, wali kitangarni parlipanya Jesusju wanyjani. Jesus kankarralkujirni Ngarpungu. Wali piyirn parlipa kurajpungku ngalimpajilinyparni yangka parlipangurla kirninyja ngunangani mapirrikarrajiwarntirla. Wali muwupungkurliparla nganpayiwu.”

23 Nyanartijangka kitangarni palupinya parlipinya kurriny nganpayijarra yinijarra Jawujapjaa Majayaj. Marnani palurlanyanu, “Kunyungurla parlipa Jawujap kurajpungku, kunyungurla Majayaj. Wali japirlyungku parliparla Ngarpu.

24-25 Nyantungu parlipangu takijulawu yinijartijarra. Layi parlipangu kurajpungku Ngarpungu, warrkampala parliparla yungku Jutajkura.”

Wali purayimarni palupilangulu. Marni palurla Ngarpuwu, “Nyuntu man pinarri, kayan marnanpangu. Nyuntungu marnanpanya nyangany. Kayan ngarnangulu ranyjiwanti. Minyarti marnantalu japirrmanany nyuntu jarntungurru. Nyuntungu marnanpanya yungku piyirn layi kurajpungurla. Kurrinyku marnantalurla japirlyungany minyartijarrawu nganpayijarrawu yinijarrawu Jawujapkujaa Majayajku. Wanyjarra marnanpanya yungku yinijarti layi nganpayi.”

Yarntarni palurla marni Ngarpuwu, “Jarlu pa ngangayani nganpayi Jutaj. Ngurrpa marnalurla wanyjurlaparta nguniny. Kunyungurla manyanu kujikani. Nganpayiwarlanyju kayantu parla kangku warrkam Jutajkura. Wayila marnanpanya yungku nganpayiwarlany warrkammayinwarlany.”

26 Wali nyanartijangka pamarrjarra yinijartijarra palupinya yutukani. Ngarpungu kurajpinya pamarr layi, nyanyala palu Majayajkura pamarr. Nyanartila Ngarpungu kurajpinya nganpayi Majayaj warrkampurru. Wali nganpayi nyanarti manyanangurla kirninyyani mapirrikarrajiwarntikarti pajilwarntikarti. Yarntarni palu ngunangani 12.

2

Pirlurr Ngarpukurajangka manyanangurla takurryani

1-2 Nyanartijangka palu Jesuskurawarnti nukarnini kirrarnani kayanta mayarurla kaninykaniny, yangkala manyanangurla kankarnimarrangu pirriyanani wangkirirrijarti walypajilinyparni purlkajilinyparni. Pinakarrinyala palu walypajiliny rangkurrmarnani.

3 Nyanganila palu tili ngalyukngalyukmarnani. Kula warlurni. Wali taawantinyala manyanangurla nukarnila tiliwarnti. Ngurrujarra ngurrujarra manyanangurla tili taawantinya.

4 Pirlurrula Ngarpukurajangkarlu manyanangurla takurryani mapunjinyangu, juntumanila manyanangurla, wangkijartikujirnila manya. Wangkila palu marnani kanarlanywarnti wangkiwarnti. Ngajirta palu wangki marnantarla jarlu yangkartiwarnti wangkiwarnti, jipinywarlany palu marnani wangki.

5-11 Wali nyanartijangka palunyanangurla warrlaparni, yalartingurni yalartingurni palu pirripirriyani pinakarrinyupurru. Karrartajarrinya palunyanangurla wangkiwarntirla yangka palu paja marnani kujangkurrajarra. Kanarlanywarntirlu palurlanyanu nginyjirrikanani wangkiwarnti marrijangkawarnti. Japirlyungani palurlanyanu nyantuwarntirlu karrartarlu, “Nyangurlajangka wangkiwarnti minyartiwarnti. Nganangu manya pinayinya. Yangkakatarlipa Kalalikarrajimipa. Marrijangkawarntirlu marnalurlanyanu nginyjirrikarralany ngalimpakurawarnti wangkiwarnti jarntuwarnti marnanpangulu marnana. Marnana palu, nyapartukarra Ngarpu nguniny mayapari. Nyanarti palu marnana wangkiwarntiwarlanyngurni.”

Nyanartiwarnti nganpayiwarnti palu Juwujwarnti marrijangkajinyangu ngurrawarlany ngurrawarlanyjangka kurlampaljangka kakarrampalkarraji kayirrampaljangka karlampalkarraji. Wali kajalurni palu pirriyani, jirnala palu pinakarrinya wangkiwarnti nyanartiwarnti marnujangkawarnti.

12 Purrpurrmarnila palu, nyanartila palunyanu japirlyungani, “Nya-
partujangka palu marnana. Nyapartukarra parlipanyalu pinayungana
minyartiwarntirlu piyirnwarntirlu. Minya palu marnana wangki-
warnti paja.”
13 Wali kanarlanywarntirlu palu jingkirti warralpungani, “Yarr palu
wangarta marnana ngapajangka.”

Pitangu manyanangu marni pajawu pinakarrinyanujangkawarntiwu

14 Wali nyanartijangka Pita turtapinya. Jesuskurawarnti pajil-
warnti kanarlanywarnti palu 11 mapirrirni ngunangani. Kar-
rinyungurni manyanangu marnaninyirra Pitangu mayajinyangu. Jir-
rkirlikanani manyanangu jarrakparnaninyirra. “Piyirnwarnti jarn-
tuwarnti, pinakarrilu. Kanarlanywarnti manta pirriyani marri-
jangkawarnti, kanarlanywarnti manta Jurujulumkarrajiwarnti.
15 Minyartiwarnti piyirnwarnti ngajirta palu wangarta marnana
ngapajangkawarnti. Nyurrawarntirlu mantanya nyangany kularni
palu wangartarni malany wangki nyanarti, minyartirni manpangu
pirriyani Pirlurr Ngarpukurajangka. Ngapa pa ngarnupurru wan-
gartawurra karuwarrajarti. Ngajirta kujarti. Jalarra parlipangu
kumantajarti.
16-17 Kujarti manta pinakarrilany marnujangka, yangka manyanangu
Ngarpungu jarluwarlany marni pikawurra ngalimpakurawarntiwu
kilakiwarntiwu, nyanartijangkala puraputtu parlipangu lani kur-
rumparla ngalimpawu pinalkarrapurru. Ngarpungu manyanangu
marni, ‘Yangka ngurra kutajarriwu, kujartikarra marnanyanangu
yipawu Pirlurr ngajukurajangka piyirnwarntiwu nukarniwu ngajungu
Kuttu. Julawu palunyanangu wangki ngajukura jirnajangkawarntirlu
piyirnwarntirlujaa marninwarntirlu. Pingkayiwarntirlu palu nyaku
winkirrjilinyparni. Purrkuwarntirlu palu winkirrmananku.’ ”
22-24 Yarntarni wangkiwarlany manyanangu marni Pitangu, “Ngan-
payi yangkarti Jesus Najuritkarraji Kuttu yiparni takingu. War-
rkammarnani minyayirla parlipangurla ngalimparla, nyanyala manta
nyurrawarntirlu. Nyanya manta yangka warrkammarnani Ngarpuku-
rajawurlu mayangu. Wali pirlakujirni manta nyurrawarntirlu, tu-
maj ngajirta mantanya lamakujirla nyanartiwarnti kulipariwarnti,
nyurrawarntirlu manta Jesus pirtinyikani pungupurru, ngajirta man-
tanyanangu jarrmarnantarla. Yijingu mantanya martarnani. Wali
tarnikanila palu kankarni mananga, wanji pujujarrinya manangarni,
yangkala Ngarpungu wanjikujirni. Jarti pa pirlangu tarrpartarni.
Yulajpani pa Ngarpungu. Ngarpu parla pinarri nguja jarluwarlany,
pungku palu Jesus nyanarti.
25-32 Mapunparnila yiparni kankarnumarrangu pirlajarrinyupurru.
Mapunparni wanjikujirni Jesus Ngarpungu, yangkala marnalu nyanya
mapirrikarrajiwarntirlu nganamparlu. Kujarti manyanangu jar-
luwarlany Kuttu jularni ngalimpakurawarntiwu kilakiwarntiwu, nya-
partukarra Jesus pa tikirr wanjikujiwu Ngarpungu.
33 “Nyanartijangka kajalkajalkujirni Jesus Ngarpungu. Jalarra
manyanta Ngarpunga kirralany yapinta mayakarti. Ngarpungu
purlkakujirni, kirrarnukujirnila mayakarti, purlkala nguniny Jesus.
Nyanartijangka Ngarpungu manyanta yiparni Jesusja Pirlurr nyan-
tukurajangka. Jesusjula manpangu yiparni Pirlurr Ngarpukurajangka.

Wali pirriyani manpanyarla Pirlurr Ngarpukurajangka, wangkijartikujirni manpanya. Nyanartijangka marnalu marnaninyirra. Wali nyanartirni wangki manta jalarra pinakarrinya kayanparni nyurrawarntirlu.
36 Jesusjal yangkarti purlka kajalkajal. Kajalkajalkujirni Ngarpungu, yiparni pa nyantukurajangka kajalkajalparnila manta pirlakujirni nyurrawarntirlu." Wali tarruru manyanangu marnani Pitangu.
37 Wali Pitakurajangka wangkijangka palu purrpurrmarni. Munta palu yakurrjarrinya. Marni palunyanangu Pitawujaa kanarlanywarntiwu pajilwarntiwu. Japirlyinya palunya, "Nyapartujarriwu marnalu."
38 Pitangu manyanangurla jangkumani, "Walijal. Kurnakwantiwujal manta jalarrarni. Ngapangakujiwula marnanyalu. Jesuskurawarnti manta ngunawu, ngapangakujiwu marnanyalu yininga Jesusja. Julawu marnanyalu Jesuskurawarnti. Wajapungkula manyirrangurla yakurryakurrjangka. Rukalkula manyirrangurla yakurra Ngarpungu. Nyanartijangka manya yungkula Pirlurr nyantukurajangka. Takurryankula manyirrangurla Pirlurr Ngarpukurajangka, juntumankula manyirrangurla. Yiji manya Pirlurr yungku, ngajirta purtayan.
39 Jularni parlipangu Ngarpungu jarlu. Yipawu parlipangu yangkarti Pirlurr Ngarpukurajangka Juwujwarntiwu nukarniwujaa yapajirnanyunguwarntiwujaa kanarlanywarntiwu marrijangkawarntiwu, yangka parlipangu kurajpungany Ngarpungu."
40 Wali ngajirta nyanartimipa wangki, kanarlany wangki mapirri manyanangu jularnani Pitangu, mapunwurrajinyangu pinakarrinyupurru. Lirrkarnpungani manya wangkijawurlu nyanartijawurlu, "Pinakarrilu. Kujikani mantanyanu Juwujwarntirlu Jesus pirlakujirnujangkarlu. Yangkarti manta pinakarriwu yangka mantanyanu kujikani. Wali partalurni manta Ngarpukarti kurnakwantiwu."
41 Nyanartijangkarlu palu minymani wangki Pitakura pajangujinyangu. Kurnakwantinyala palu Ngarpukarti, ngapangakujirnanila palunya pajilwarntirlu. Ngapangajarrinyala palu paja marninwarntijaa nganpayiwarnti 3 jawujun. Nyanartijangkala palu mapirrijarrinya palunyanangurla mapirrikarrajiwarntirla.
42 Ngunangani palu nukarnini, yangkala palunyanangu pinajularnani wangki pajilwarntirlu kanarlanywarntiwu Jesuskurawarntiwu. Pinakarrinyani palu nira. Miyi palu pinalkarrapurru ngarnani mapirrirlu nukarnirlu. Purayimarnani palu.

Jesuskurawarnti palu ngunangani mapirri

43 Warrkammarnani palu Ngarpukurajawurlu Pirlurrjawurlu, walila palunya wulyukujirnani mimijartiwarnti pajilwarntirlu. Nyangani palunya pajilwarnti kanarlanywarntirlu pajangu. Walila palu nyangungurla rayinjarrinyani yangka palunya wulyukujirnani mimijartiwarnti pajilwarntirlu.
44-45 Nyanartijangka nira palu ngunangani mapirri Jesuskurawarnti nukarnini. Wali kanarlanywarnti palu ngunangani pamarr pajajartiwarntijaa mana pajajartiwarnti, yarnta mayarujartiwarnti. Kanarlanywarnti palu lamparnjartiwarnti. Wali purlkajartiwarntirlu palunya jalimkujirnani manawarnti nganapartu nganapartu mayaruwurti. Pamarrpala palu warntarnani. Nyanartijangkala pamarr

palunya yungani mayarujangkawarnti lamparnjartiwarntijaa marlaljartiwarnti.

46 Wali warryanani palu mayarurlurra Timpullurra kumantawarlany kumantawarlany. Miyi palurlanyanu ngarnani mapirrirlu ngurrawarlany ngurrawarlany. Ngarrurtarlu palu ngarnani. Yungani palunyanu jangarrarlu miyijaa kuyi. Kujartikarra palu ngunangani.

47 Wirriyarlu palu nira parpayipungani Ngarpu nyantuwarntirlu. Wulyu palu jularnani, “Wulyujinyangu parlipangu ngalimpawu Ngarpu.” Jurujulumjangkawarntirlu palunyanangu wulyumarnani Jesuskurawarntiwu nukarnirlu.

Wali kanarlanywarntila manya kurnakkujirnani Ngarpungu, mapunikanurla palunyanangurla kirninyyanila Jesuskurawarntirla.

3

Nganpayi nyirnilya wurnajarrinya

1 Nyanartijangka Pitajaa Jun pila yani mayarukarti purlkakarti Ngarpukurakarti. Purayimarnukarti pila yani purangurla karlangurla. Nyanartikarra palu nira purayimarnani karuwarrarlurra purangu karlangurla Juwujwarnti.

2 Wali pirriyani pilanyanta nganpayirla kirrarnumartarla. Kirrarnani palkanga kirlingirrirla marnpa. Kirlingirri nyanarti palu Juwujwarntirlu jularnani yini jurnanykarra. Kumantawarlany kumantawarlany pa kirrarnani nganpayi nyanarti kirrarnumarta. Ngarntingarntimarnani manyanangurla pamarr piyirnwarntirla yangka palu tirrinyyanani nyanartipurtarra Ngarpukurakarti mayarukarti purlkakarti. Yawiyijarrinyanila palurla kanarlanywarnti, yunganila palurla pamarr. Wali nganpayi nyanarti pa kirrarnani lama kirrarnumarta warrkamngajirta. Yapajangkarni kirrarnumarta kujartirni ngunangani. Wali jatpankarra kangani palu wurna ngurrakarti tikirr. Yarnta kumantawarlany tikirrparni palu kangani nyanartikartirni mayarukarti jurnanykarrakarti. Ngurruwarlany pa kirrarnumarta. Kumantawarlany kumantawarlany palu jatpankarra kangani, kirrarnukujirnani palu kirlingirrirla ngarntimarnupurru.

3 Wali nyanartipurtarra pila yani nganpayijarra Pitajaa Jun. Ngarntimarni pilangurla, “Yarrwurti yungkajapila pamarr miyipurru.”

4 Wali jatparamani pila kankurnumarrangu. Karrinyungurnu pila nyanyangurra kirrarnujangka. Marnila parla Pitangu, “Kaj. Nyakajarranya.”

5 Wali pinakarrinya pinya nyanawurlu nyirnilyarlu. Marni parlanyanu, “Kunyungurla nganapartajapila yungku wulyu nyantujarrarlu.”

6 Nyanartijangka Pitangu parla marni, “Pamarr ngajirtajarti pajarra. Marlal. Ngajirta pajarra pamarr marta, yarrwurti pajarrarnanta yungku wulyujinyangu, yangkarti Jesuskura maya pajarrarnanta yungku. Yarrwurti turtapungka nyuntu, wurnala man yanku. Jesus Kurayijju manta tanyjikujiwu Najuritkarrajirlu.”

7 Wali Pitangu karrinyungurni ngarrpirtimani mayakartingurni. Ngarrpirtimanurla karrinyukujirni nganpayi nyanarti. Partalurnila jinajarra yarrpangkajarrinya, wali wulyujarrinyala.

8 Jamurn warlarrpirtijarra jina tanyjijarrinya, murtarni jarntakparni
kankarral. Karrinyangurrala, kitpinyangurra, wali tirrinyyanila pi-
langurla nganpayijarrarla mayarurlurra purlkangkurra Ngarpukurar-
lurra. Rijikarra pa tirrinyyani ngarrurtajarrinyangurra. Ngarpula
pa wulyujinyangu parpayipungani, “Ngarpu pa wulyujinyangu. Wu-
lyukujirni paja nyirnilyajangka.”
9 Nyanya palu piyirnwarntirlu nukarnirlu nganpayi nyanarti. Wur-
najarti palu nyanyangurra. Parpayipungani manyanangurlanyanu
Ngarpuwu.
10 Nginyjirringinyjirrikanani palu yangkarti ngarntimanujuwal.
Purrpurrmarni palu, mil palu purlkajarrinya, nyapartujangka
yangkakata nira kirrarnani kirrarnu palkanga kirlingirrimartaji jur-
nanykarrarla.

Pitangu manyanangu marni mayarurla Ngarpukurarla purlkanga

11 Pirripirriyanani palu purrpurrmarnujangkawarnti marnpangurni
yarntarni nyangupurru. Tarrpartarnani pinya nganpayirlu wulyujar-
rinyujangkarlu Pitajaa Jun. Karrinyani palu nyanayirlarni mayarurla
kirlingarni.

12-13 Yangka manya nyanyangurra Pitangu, kanarlanywarnti pir-
ripirriyanani palunyanangurla, marnila manyanangu Pitangu, “Nga-
jukurawarnti jarntuwarnti. Nganajangka manta kujarti mil purlka-
jarrilany. Ngurrpa ngantarla Ngarpukurawu mayawu. Jesusjujal
wulyukujirni minyarti. Nganajangkarlu marnanypanyalu nyangany
nganampa. Ngurrpangu ngarnanypanyalu nyangany. Ngurrpa
ngartantarla wulyukujirnupurru. Ngajirta pajarra ngajarrarlu wu-
lyukujirla yangka pa Jesusju wulyukujirni. Ngajirta pajarra maya
marta, yangka pa Jesusju maya martalany. Jesus yangkarti par-
lanyanu walaku nyantukura kajalkajalkujirni Ngarpungu ngalimpaku-
rarlu, yangkawurti manta pinakanya Jesus tarrpartarnupurrujaa ngu-
likanupurru. Wali pa Jesus yulajpantarla Payilittu, yangkala mantarla
jarrmarni.

14 “Nyurrawarntirlurni manta ngulikani parntakayanparni. Nya-
narti nganpayi Jesus mapunparni nguniny munta kayan parla
Ngarpuwu wulyujinyangu. Mapunikani parla Jesusju Kutku. Nyur-
rawarntirlu manta parnkapungurla ngulikani. Payilittu pa Jesus
yulajpantarla, nyurrawarntirlu mantarla japirlyinya nganpayiwarlany
yulajpanuwu. Purapij manta yulajpani yangkarti pungujuwal.
15 Ngulikani manta Jesus, nyanartila palu tarnikani mananga,
yangkala pirlajarrinya nyanarti wanji yungujuwal. Ngarpungula wan-
jikujirni. Nyanyala marnalu mapirrikarrajiwarntirlu nganamparlu.
Jalarrarni marnalu julalany nyanarti wanjikujirnujangka.

16 “Wali Jesus parlipangu mayapari mapunjinyangu. Nyantuku-
rarlu mayangu Jesuskurarlu pa wurnajartikujirni nganpayi minyarti
kirrarnujangka. Mapunikani parla nganpayirlu kirrarnumartarlurni,
nyanartijangkarlula karrinyukujirnila Jesusju. Wayila manta nyan-
gana nganpayi minyarti. Mapunikani parla Jesusku. Wali Jesusjula
wulyukujirni jalarrarni manta nyangana.”

17 Yarntarni manyanangu marni Pitangu, “Wali ngurrpangurrparlu palu Jesus ngulikani purlkawarntirlu Juwujwarntirlu. Nyurrawarntirlu mapirrirlu manta ngurrpangu ngulikani. Ngajirta mantarla pinarri ngunarla Jesusku.
18 Nyurrawarnti mantarla ngurrpa ngunangani, ngajirta Ngarpu. Nyantungu manyanangu jarluwarlany jularni puraputwarntiwu nyapartukarra manta nyurrawarntirlu Jesus Kurayij pirlakujiwu.
19 Puju manta nguniny kurntayi jalarra, kurntayikarra manta kurnakwantiwu Ngarpukarti. Ngarpungula manyirrangurla wajapungku kurntayijaa yakurryakurr.”

4

Tarrpartarni palupinya Pitajaa Jun

1-2 Wali kanarlanywarntirlu palurla yakurrmarnani wangkiwu nyanartiwu yinijartiwarntirlu Tajujiwarntirlu. Minyartiwarntirlu Tajujiwarntirlu palu nira pinapinakarrinyani piyirn nganawurti kayan ngarta turtangka pirlajangka marlaljinyangu. Nyanartijangka palupilangurla panypungani Pitangajaa Junta wangkingarni, jularnani pilanyanangu pirlajangka pa Jesus wanjijarrinya. Wali pilanya pinalkarra jularnani, “Mapunwurra marnalu nyanya Jesus turtangujangka, walimpa parlipa kirlingalparni turtangku nyantujiliny pirlajangkawarlanyparni.”
Nyanartijangka Pitangu warrarni manyanangu jularnani wangki Juntu mapirrirni, yangkala palu pirriyanani wangkingarni Tajujiwarntijaa puriswarntijaa nganpayi limpajiliny layi. Maja parla mayaruwu purlkawu Ngarpukurawu ngunangani limpajiliny. Wali pirriyani palupilangurla Pitangajaa Junta. Kulijarrinya palu. Yakurrmarnani palupilangu Pitajarrawu Junku marnujangkawu.
3 Tarrpartarnila palupinya piyirnwarntijangka. Karuwarrarla palupinya tarrpartarni, yangkala palupinya yutukani jayilla. Kangkarla palupinya partalurni majawarntikarti japirlyungupurru, yangkala jarlu karuwarrajarrinya. Walila palupinya yutukani jayilla kumantapurru.
4 Wali mapunikanila palu kanarlanywarntirlu pajangu wangki Pitakurajangka jularnujangka, yarnta Junkurajangka, yangkala palu kurnakwantinya Jesuskarti. Wali Jesuskurawarntila palu nyanartikarrarni pajajarrinyajinyangu, 5 jawujunjarrinya palu.

Pitajaa Jun palupinya kanya purlkawarntikarti

5 Nyanartijangka kumanta pila nyanayirlarni ngunangani jayilla. Martarnani pinya limpangu. Wali Juwujwarnti purlkawarnti majawarntijaa kurayipwarnti palupilangulu warryani japirlyungupurru Jurujulumja.
7 Marni palurla limpawu, “Purpantapinya nyanartijarra nganpayijarra.” Wali pirrikanya pinya Pitajaa Jun limpangu. Marnpa palupinya karrinyukujirni. Japirlyinya palupinya, “Nyapartukarra manpila wulyukujirni nganpayi kirrarnumartajangka. Wanyjarrajangka manpila maya martalany. Ngana yini manpilarla jularni wulyukujirnupurru.”
8 Wali nyanartijangka Pirlurrjawurlu Ngarpukurajangkajawurlu manyanangurla jangkumani Pitangu. Marni manyanangu,

9-10 “Jarntuwarnti ngajukurawarnti purlkawarnti. Wali japirlyungany mantarranyalu nyurrawarntirlu. Ngajirta marna ngajungu wulyukujirla, yangka pa Jesusju wulyukujirni. Julawu marnanyirrangu minyarti maya pa Jesuskura Najuritkarrajikura. Jesus yangkarti manta pirlakujirni nyurrawarntirlurni, Ngarpungula wanjikujirni. Nyantukura yini pajarra julalany Jesuskura yini wulyukujirnupurru. Jesusju pa wulyukujirni. Jalarrarni manta nyangany nganpayi minyarti karrinyujangka. Jesuskurarlu mayangu pa kirrarnumartajangka karrinyukujirni.

12 Yarnta nyantungurni parlipanya pirlurr wanji yungany kujawurlurra Jesusjumipa. Kayan ngarlipanya nganangnuwurti yungka, nyantungumipa kayantu Jesusju. Nyantu pa kayan.”

13 Wali purlkawarnti palu purrpurrmarni tumaj pila jularnani wangkiwarnti purrurtuwarnti. Ngurrpa pilarla kurrumpawu, ngajirta pila pinarrijarrirla kuwulla. Wali nginyjirrikani palupinya minyartijarra pila Jesuskurajarra mapirrikarrajijarra. Jesusju pinya pinarriyinya nukarnini.

14 Ngulikanupurru palu nguja. Ngulikarrarla palupinya nganpayijarra yinijarra Pitajaa Jun, yangkala palu nyanya wulyukujirnujangka kirrarnumarta pila wulyukujirni. Mapirri palu karrinyani. Kulkururlu palu pinakarrinyani, yangkala palurla jarti pinakarrinyani wangkiwu marnupurru.

15 Marni palupilangu, “Yantapila palkakarti. Wangki marnalu malku nganampamipa.” Wali tirrinyyani pila. Karrinyani pila palkanga.

16 Japirlyungani palunyanu, “Nyapartukujiwu parlipinya minyartijarra nganpayijarra. Minyajal palupinya nyanya pajangu Jurujulumkarrajiwarntirlu mapirri wulyukujirnujangka. Mapunparni pila wulyukujirni ngurruwarlany kanarlanyparni. Kayan ngarliparla jirnapungka yangka parlipinya tampi nyanya.

17 Jarrmalku parlipilangu minyartijarrawu nganpayijarrawu. Puju ngarlipa yarr kirranyja kulkuru, yangkala ngartapilanyanangu jularnanta Jesus, mapunikarrarla ngartalurla pajangu piyirntu. Minyarti parlipilangu malku, ngajirta ngartapila Jesus jularnanta yarnta. Ngajirta ngartapilanyanta Jesusja yarringarnanta mayanga.”

18 Nyanartijangka tikirrkujirni palupinya. Marni palupilangu, “Wayila manpila lamajarriwu jalarra. Kanarlanywarntiwu ngajirta nganpilanyanangu yarnta Jesus jularnanta. Ngajirta nganpilanya pinarriyunganta Jesuskurajangka wangki. Ngajirta nganpilanyanta Jesusja yarringarnanta mayanga. Wali manypilangurla ngaapalku.”

19-20 Marnila pilanyanangu, “Nyurrawarnti manta pinangurruwarnti. Kaj nganawu pajarrarla mapunikarrku. Kunyungurla Ngarpuwu, kunyungurla nyurrawarntiwu. Julalu. Wali mapunikarralany pajarrarla Ngarpuwu, tumaj pajarranyanta pinakarrinyani Jesusja wangki marnujangka. Yarnta mapirri pajarranyanta ngunangani Jesusjarni. Nyantungu pajarranya pinarriyungani. Yarnta pajarra nyanya Jesus turtapungujangkajaa mapunikani pajarranyanta. Kayan ngajarrarnanyirrangu mapunikarra nyurrawarnti piyirnwarnti. Ngarpumipa pajarra mapunikarrku.”

21-22 Jarrmarni pilangulu purlkawarntirlu. Kulikulijarrinya pilangulu purlkawarntirlu. Mapunikarrarla pilanya nyantuwarnti purlkawarnti. Jarrmarnurla palupinya yulajpani jayillajangka, palkangala pila ngujangurra. Kayan ngalupinya jayilla martarla, tumaj palupilangu piyirnwarntirlu pajangu wulyumarnani Jurujulumkarrajiwarntirlu. Ngarpula palu parpayipungani nukarnirlu nyantujarrangurni. Marnani palu, “Nganpayi nyanarti pa Jesusju wulyukujirni jamurnku purrkuwu yitilalwarnti 40 pa ngunangani.” Nyanartijangka jartila palu purlkawarntirlu pinakarrinya nganangurni palupinya yutukarrarla jayillajaa pungkarla pinyalu kuli.

Purayimarnani palurla Ngarpu purnkukujirnuwu

23 Nyanartijangka yani pilanyanangurla nyantujarrakurarlurra Jesuskurawarntirlurra. Jularnanila pilanyanangu wangki, nyapartukarra palupinya marrkukani.

24 Jamurn palu pinakarrinya nyanarti wangki nyapartukarra palupinya marrkukani, wali purayipurayimarnani palurla Ngarpuwu Jesuskurawarntirlu. Marnani palurla Ngarpuwu, “Nyuntu man purlka, nyuntu man kayan. Jarlu marnanpangu ngartakpani yalkirijaa nguwa, kuyiwarntijaa piyirnwarnti, miyiwarntijaa ngapa. Purlka marnanpangu nyuntu nguniny.

29 “Nyuntu marnantalu jalarra japirrmanana yangkarti marnapanyalu marrkukani piyirnwarntirlu. Nyuntukurangurni wangkingurni marnapanyalu marrkukani. Wali nyuntungu manyanangu pinarri nyapartukarra marnapangulu marni minyarti. Jarlujangka manurla pinarri ngunangani kuliwu minyartiwu. Jamulu marnapangulu jarrmarni, nganamparlu marnalunyanangu nyuntukura wangki jularnanku jutungurni. Purnkukujirnanpanya, nyuntula marnantalu jularnanku purnkungu.

30 Nyuntungu marnanpanya maya yungku, yangkala marnalunya wulyukujiwu mimijartiwarnti yini Jesus jularnurla. Piyirnwarntirlula palunya nyaku wulyukujirnujangka, malkula palu, ‘Minya kujala mapun Jesus Ngarpukura walaku mayakujirnujuwaljaa wulyukujirnujuwal.’ ”

31 Yangka palu karrkarni purayimarnujangka, ririmarni mayaru nyanarti. Ririmarninyirra. Yarntarni manyanangurla takurryani Pirlurr Ngarpukurajangka, yangkala manya tipani Pirlurru Ngarpukurajangkarlu. Nyanartijangka jularnani palunyanangu Ngarpukura wangki purnkungu. Ngajirta palu rayinkarrirla.

Yungani palunyanu Jesuskurawarntirlu

32 Wali kayanparni palu pinakarrinyani milyilyi kayantajarrinya palu. Kayanparni palu ngunangani. Ngajirta palu ngurrungurru ngunangantarla. Yungani palunyanu manawarnti jangarrarlu. Ngajirta palurlanyanu martarnantarla, ngajirta palurla mururrmarnantarla nyanartiwarntiwu manawarntiwu. Yungani palunyanu Jesuskurawarntirlu.

33 Pajilwarntirlu palunyanangu jularnani piyirnwarntiwu kanarlanywarntiwu nyapartukarra Jesus turtapinyajaa wanjijarrinya. Ngarpungu manya marlamanani Pirlurru Ngarpukurajangkarlu mayakujirnani manya. Ngajirta palunyanangu yakurrmarnantarla

Jurujulumkarrajiwarntirlu, wulyumarnani palunyanangu Jesuskurawarntiwu.

34-35 Wali kanarlanywarnti Jesuskurawarnti palu ngunangani pamarr pajajartiwarntijaa mana pajajartiwarnti, yarnta mayarujartiwarnti. Mayaruwarnti palunya martarnani. Jalimkujirnanila palunyanangurla mayaru, pamarrpala palu warntarnani. Nyanartijangka pamarr palunya yinya mayarujangka pajilwarnti kanarlanywarnti yungupurru marlaljartiwarnti, yungkula palunya pajilwarntirlu. Nyangani palunya marlaljartiwarnti. Parlipungani palunya pajilwarntirlu, "Yu. Minyarti kayan, yungku parliparla." Yunganila palunya marlaljartiwarnti. Nyanartijangka ngajirta layiwurti marlal ngunarla. Pujurnila palu nguja pamarrjartiwarnti Jesuskurawarnti piyirnjaa marninjaa yapa.

36-37 Layi nganpayi manyanangurla ngunangani Jesuskurawarntirla yinijarrajarti kurrinyjarti yini Panapajjaa Jawujap yinijarra kurriny pinya martarnani. Pajilwarntirlu palu jularnani Panapaj Wirriyakujirnujuwal. Martarnani pa mayaru Panapajju Wirriyakujirnujuwallu. Jalimkujirnila manyanangurla Panapajju kanarlanywarntirla, pamarrpala warntarni, yinyala manya pajilwarnti pamarr mayarujangka. Kanarlanywarntila palunya yungku pajilwarntirlu marlaljartiwarnti.

5

Yananayajjaa Jipayira

1 Nganpayiwarlany ngunangani Yananayaj kanarlanyparni ngajirta Panapajjiliny. Kartujarti pa nyantu yini Jipayira. Jamirlangurlu pila martarnani mayaru kurrinyju. Nyanartijangka jalimkujirnila Yananayajju mayaru manyanangurla kanarlanywarntirla, pamarrpala warntarni mayarujangka.

2 Pamarr nyanarti warntarni mayarujangka. Nyanartijangka kanarlanywarnti pamarr manya yinya pajilwarnti, kanarlanywarnti martarnani parlanyanu nyantungu. Marni manyanangu, "Minyarti marnannya yungana pamarr pujurni," marni manyanangu pajilwarntiwu Pitawu mapirri, yungkula manya marlaljartiwarnti. Yirri manyanangu marni. Kajiyinya manya pajilwarnti. Ranjikujirni pilarlanyanu kanarlanywarnti pamarr jamirlangurlu. Martarnanila pilarlanyanu pamarr. Ngajirta pa ranji martarla nganpayirlumipa Yananayajju. Kartunyankura mapirrirni parla pinarri nguja nyanartiwu pamarrku ranyjikujirnujangkawu.

3 Pitangu parla marni Yananayajku. Taj jularni parla yini. Marni parla, "Nyapartujangkarlu manpanya kajiyinya. Pirla mangurla takurryani, pinakarrinya manyanta pirlanga. Ngajirta man ngunyipungkarla pirla, wulyumarnani mankurla pamarrku nyuntungu. Nyanartijangka pamarr mankurlanyanu ranyjikujirni karlpurrwarlany nyuntungu. Nganajangka marnanpangu marni, 'Minyarti pamarr marnanya yungana pujurni.' Nyuntukura pamarr wali. Yangkala man murlanpinya. Ngajirta manpangu manyjarla karlpurrwarlany martarnupurru nyuntungu. Pirlurrku Ngarpukurajangkawu manurla yirri marni."

4 Yarntarni parla marni Pitangu, “Ngajirta marnantalu japir-
lyungka pujurni pamarr yungupurru. Minyarti mayaru mangu nyun-
tukura. Wali mankurlanyanu jalimkujirni. Pamarr mankurlanyanu
warntarni, wali nyanarti, martarla mankurlanyanu kalara pa-
marr kalpurrwarlany. Minya manpangu marni pujurni man-
panya yungkarla, kujartikarra manpangu marni kalpurrwarlany
mankurlanyanu ranyji martarni. Nganajangkarlu man pirla ma-
punikani. Mapunparni man kajiyinya Ngarpu. Ngajirta marnanpanya
kajiyungkarla piyirnwarnti nganampa. Kajiyinya mankurla Ngarpu.”
5-6 Jamurn pinakarrinya wangki nyanarti Pitakura, wantinyala mur-
tarni. Pirlajarrinyala. Wali pingkayiwarntirlula palunyanta kutikani,
kanyala palu nguwakarti turnmanila palu.
Wali jularni palunyanangu nganpayi nyanarti Yananayaj wantinyu-
jangka pirlajarrinyujangka. Pinakarrinyurla palu rayinjarrinyala.
7 Marnin parla kartunyankura ngurrpa ngunangani. Ngajirta yinki,
yarr partalurni pirriyanila manyanangurla kayantarni purangurla.
Ngurrpa manyanangurla pirriyani pajilwarntikarti.
8 Japirlyinyala Pitangu. Kujartikarra parla marni. “Japirlyungku
marnanta. Pujurni ngarnanpanyapila yinya pamarr mayarujangka
jalimkujirnujangka.”
“Yu,” marni parla marnintu. “Pujurni pajarrarnanya yinya.”
9 Yarntarni Pitangu parla marni, “Nganajangkarlu manpila Pir-
lurr Ngarpukurajangka kajiyinya. Kula walirni manpila ranyjiku-
jirla pamarr, minyangurru manpinya Pirlurru Ngarpukurajangkarlu
nyanya. Wali pirlajarrinya pa nyuntukura ngumparna, turnmani
palu pingkayiwarntirlu. Tikirryanana palu jalarra, pinakarrinyana
marnanya pingkayiwarnti, nyuntula mantalu warntawu pirlajarrinyu-
jangka jalarra.”
10 Wali murtarnila manyanta wantinya jinanga nganpayirla Pitanga,
pirlapalajirnila yukarnani. Pingkayiwarntila palu pirriyani, nyanyala
palu marnin. Warntarnkanyala palu pirlajarrinyujangka. Nguwakar-
tila palu kanya turnmanupurru ngumparnarlarni marnparni, turn-
manujangkajarrala pila nguja kurrinyparni.
11 Nyanartijangka rayinjarrinyala palu Jesuskurawarnti piyirnwarn-
tijaa kanarlanywarnti mapirri. Pinakarrinya palupinya jamirlangu
pirlajarrinyujangka, wali pujurnila palu rayinjarrinya.

Wulyukujirnani palunya paja pajilwarntirlu

12 Nyanartijangka pajilwarntirlu palunya wulyukujirnani mimijar-
tiwarnti piyirnwarnti, yangkala kanarlanywarntirlu palunya nyanya
Ngarpukurajartiwarnti mayajartiwarnti. Wangkikarra palu nira kir-
rarnani mayarurla Timpulla.
13 Kanarlanywarnti piyirnwarnti ngajirta palunyanangurla kirniny
yanantarla, tumaj palu karrartajarrinya. Ngajirta palunyanangurla
yanantarla kanarlanywarnti, walirni palunyanangu wulyumarnani.
14 Wali kanarlanywarntirlu pajangu palu Jesus mapunikani piyirn-
warntirlujaa marninwarntirlu, yarnta palunyanta mapunikanani ku-
jangkurrarni kujangkurrarni pajangu. Mapunikanujangkarlu palun-
yanangurla mapirrijarrinya Jesuskurawarntirla.
15 Jurujulumjangkawarntirlu palunya kanarlanywarntirlu nyangani
pajilwarnti, wulyukujirnani palunya mimijartiwarnti. Nira palu

kujartikarra ngunangani. Nyanartijangka jarntuwarntirlu palunya kangani mimijartiwarnti kanarlanywarnti. Warntarrirla marnpa palunya yutukanani. Kangani palunya pirlangkirrjarti, yutukananila palunya pirlangkirrjarti. Jurumanani palurla Pitawu wulyukujirnupurru. Yangka kaji Pita marnpa pirriyanku, wali wangarr manyanta wuwuyanku mimijartirla. Kujarti palu pinapinakarrinyani, puju manyanta Pitakura wangarr ngunarla piyirnta, wulyujarriwula. Yangkala palunya kanya warntarrikarti wangarrpurru wulyukujirnupurru.
16 Yarntarni palunya kangani kanarlanywarnti mimijartiwarnti Jurujulumkarti mayaru lamparnwarntijangka. Jurujulumjarni palunyanta mayaruwarnti wamarn karrinyani lamparnwarnti. Kangani palunya pajangu mimijartiwarntijaa kanarlanywarntirla manyanangurla pirla takurryani. Jarlu manyanangurla takurryani, kanganila palunya jarntuwarntirlu.
Wali kanyala palunya Jurujulumkarti wulyukujirnupurru pajilwarntikarti. Mimijartiwarnti palunya wulyukujirnani nukarnini yarnta pirla takurryanujangka palunyanangurla jurramanani.

Jayillajangka manya kanya palkakarti yinjillu
17 Pinakarrinya palunya, purisju purlkangujaa nyantukurawarntirlu yiniwarntirlu Tajujiwarntirlu. Pinakarrinya palunya pajilwarnti yangka palunya wulyukujirnani mimijartiwarnti. Wali yurrulyjarrinya palunyanangu pajilwarntiwu. Nyanartijangka palu warryani wangki palunyanu yungani. Yurrulyjarrinya palunyanangu. Marnani palurlanyanu, “Yutukarrku parlipanya jayilla.”
18 Wali tarrpartarnila palunya, takurrkujirnila palunya mayarurla jayilla. Rukukani palunya mayarurla kaninykaniny. Kirlingirri palu rukukani tirrinyyanurlamarra.
19 Wali pukanyjajarrinya manyanangu. Pirriyani manyanangu pukanyjajarti yinjil Ngarpukurajangka. Warijpanila manyanangu nyanarti kirlingirri. Ngarrpirtikanyala manya yinjillu palkakarti. Nyanarti kirlingirri palu tirrinyyani. Marni manyanangu yinjillu,
20 “Yantalu mayarukarti Timpulkarti. Wangki mantanyanangu julawu Jesuskurarlal yanuwu wanjingal kujawurlurra.”
21 Mapunparnila palu yani Timpulkarti. Mapunikani palu yinjil. Wali kumantajarrinya, rakarrarla palu takurryani mayarurla Timpulla, pinajularnani palunyanangu wangki Jesuskura.
Nyanartijangkarlu purlka nganpayi purisjaa kanarlanywarnti nyantukurawarnti piyirnwarnti palu kirrarnani wangkikarra. Yarnta kanarlanywarnti palunya warntarni Juwujwarntikura majawarnti. Nyantuwarnti palu kujartikarra warryanani nira pinapinakarrinyanupurru jirrkirl ngunangupurru. Jirrkirlkujirnani palu wangki.
Wali marurrpinyala palunya pajilwarntipurru ngulikanupurru. Kirrarnani palu wangkikarra. Nyanartijangka palunya yiparni limpawarnti jayilkarti pajilwarntikarti purpanupurru, kangkula palunya majawarntikarti wangkipurru.
Wali limpawarnti palu yani jayilkarti pajilwarntikarti purpanupurru.
22 Takurryanila palu jayilla, jarti palunyanangu nyanya mayaru. Tikiyanila palu wangkijarti majawarntikarti.

23 Jirnapinyala palunyanangu limpawarntirlu, “Takurryani marnalu
yangkartirlarni jayilla. Jarti marnalunyanangu nyanya mayaru,
yangkarti palu nguja. Tikiyanila marnalunyirrangu wangkijarti
purlkawarntiwu. Jirnapungana marnalunyirrangu jalarra. Par-
lipinyala marnalu, rukjartirni ngujangurra kirlingirri tuwa jatarni,
ngajirta kirlingirrijarrirla. Yarnta marnalunya parlipinya limpawarnti
ngampurrjiwarnti. Warrarni palu ngampurrikanani. Kula palu
warrarni ngunangani pajilwarnti nyanayirla mayarurla. Wali nyanar-
tijangka marnalu larntakpani kirlingirri, takurryanila marnalu. Jartila
marnalunyanangu nyanya pajilwarntiwu marlal. Ngurramipa mar-
nalu nyanya.” Wali kujartikarra palunyanangu jularni majawarntiwu
limpawarntirlu.

24 Wali karrartajarrinyala palu purlkawarnti, yarnta nganpayi-
warlany maja parla mayaruwu Timpulku. Marnani palurlanyanu
purlkawarntirlu, “Nyapartukarra palu pajilwarnti tirrinyyani.”

Kanya palunya pajilwarnti purlkawarntikarti

25 Nyanartijangka layi nganpayi yani Timpulkarti. Parlipinyala
manya pajilwarnti. Wangki palunyanangu jularnani Jesuskura ka-
narlanywarntiwu piyirnwarntiwu mayarurla Ngarpukurarla. Nya-
nartijangka yanila manyanangurla purlkawarntikarti, jakuljularnila
manya pajilwarnti. Marni manyanangu purlkawarntiwu, “Pinakar-
rilu, kulkurujarrilu. Wangki marnanyirrangu julawu. Yangkartiwarnti
nganpayiwarnti yangka palu yap yani jayillajangkawarnti jalarra
marnanya parlipinya Ngarpukurarla mayarurla purlkanga. Wangki
palunyanangu marnana Jesuskura kanarlanywarntiwu piyirnwarn-
tiwu.”

26 Wali yanila palu maja Timpulpurrujaa limpawarnti nyantuku-
rawarnti, pirriyani palunyanangurla. Warntarnila palunya yuntangu.
Tarrpartarnila palunya yuntangu yarr rayinkarrarlu. Rayinkar-
rinyani palunyanangurla, tumaj palu paja kirrarnani kanarlanywarnti
piyirnwarnti. Wulyumarnani palunyanangu pajilwarntiwu, yangkala
ngalunya limpawarnti luwarla pamarrjawurlu pirlawurra.

27 Wali limpawarntirlu palunya kanya pajilwarnti purlkawarn-
tikarti. Kaparnpala palunya karrinyukujirni ngulikanupurru. Purlka-
warnti palu kirrarnani.

28 Marnila manyanangu purlkangu purisju pajilwarntiwu, “Jarlu
marnalunyirrangu jarrmarni, ngajirta nganta Jesuskura wangki jular-
nanta. Jartirni. Ngajirta manpangulurla mapunikarrarla. Jutungu
mantanyanangu jularnani Jesuskura wangki, yangkarti marnalunyir-
rangu jarti jarrmarni.”

Yarntarni manyanangu marni purlkangu purisju, “Jularnani man-
tanyanangu pujuwurni Jurujulumkarrajiwarntiwu, yangkala palu
nukarnirlu pinakarrinyana wangki Jesuskura jularnujangka. Yarnta
jakuljularnani marnanpanyalu nganamparlu Jesus pirlakujirnu-
jangka.”

29 Nyanartijangka pajilwarntirlu palunya jangkumani. “Ngajirta.
Kayan ngarnalu nganakurawurti mapunikarra piyirnwarntikura. Ma-
punikarralany marnalu Ngarpukuramiparni wangki. Nyanarti mar-
nalu kayan Ngarpukura mapunikarrku.”

30-31 Yarntarni palunyanangu marni purlkawarntiwu pajilwarntirlu, “Ngarpu parlipangu jumangkarnijangka jarluwarlanyjangka. Kilakiwarntirlu palu jarlu wajilpungani Ngarpu. Wali Ngarpungu pa Jesus wanjikujirni. Jarlu manta ngulikani Jesus yangkarti, nyanartila palu tarnikani mananga, yangkala pirlajarrinya. Nyanartijangka Ngarpungu ngalimpakurarlu wanjikujirni. Kankarnikujirni Jesus Ngarpungu, kankarnila jalarra kirralany, purlkakujirni Ngarpungu Jesus. Jalarra manpangu nguniny kurnakwantinyujangkawu, yangka nganawurti kurnakwantilany. Wali Ngarpungula parlipangurla wajapungany yakurryakurr Juwujwarntirla nganamparla, yangka parlipa kurnakwantilany.

32 Kujartikarra marnalu julalany Jesuskura wangki nganamparlu pajilwarntirlu yarnta Pirlurru Ngarpukurajangkarlu mapirrirlu. Puju parlipa mapunikarralany Ngarpu, wali Pirlurr Ngarpukurajangka parlipangurla takurryanany, yipalany Ngarpungu, takurryananypala parlipangurla.”

33 Yarnta palunyanangu pajilwarntirlu jularnani jirrkirl janginyjurra palunyanangu jularnani. Wali wirrilyijarrinyala palu, kulijarrinya palu nyanartiwarnti purlkawarnti. Pungkarla palunya pirlawurra pajilwarnti. Wali wangkila palu marnani nyanartiwarnti purlkawarnti pungupurru. Pungkarla palunya pirlawurra pajilwarnti.

Kamaliyallu manya purntukanya

34 Wali nganpayi layi yangka manyanangu ngunangani jarlu pinayungujuwal pinangurrujinyangu. Mujijkura wangki jarlujangka manya pinayungani. Paraji pa nyantu, yini parla Kamaliyal. Juwujwarntirlu palurla wulyumarnani nyanartiwu nganpayiwu pujungurni, tumaj pa pinangurrujinyangu. Nyanarti nganpayi turtapinya wangkijarti. Nyanartijangka marnila manyanangu limpawarntiwu, “Kangku mantanya pajilwarnti. Kirralkula palu marri pakul. Ngajirta ngalu pinakarri minyarti wangki.”

35-39 Jamurn palunya kanya, wali wartangurnila manyanangu jularnani purlkawarntiwu Kamaliyallu, “Kulkurujarrilu ngajukurawarnti. Wangki marnanyirrangu julawu, pinakarrilu. Ngajirta ngantanya partalurni pungka. Kunyungurla manta warrarni pinapinakarrinyanku. Kunyungurla palu minyartiwarnti Ngarpukura. Kunyungurla Ngarpungu manya marlamananyjaa maya manya yungany nyantukura.”

Yarntarni manyanangu marni, “Julawu marnanyirrangu nganpayijarra kajalujangkajarra. Pina tikiyantalu. Jarlu nganpayiwarlany pirriyani nganpayi kajalurni. Wali kajalkajalkujirlala manyanu, purlka manyanu jatikarrarla. Jularnani manyanangu piyirnwarntiwu, ‘Ngaju marnanyirrangu maja ngunawu. Ngaju marna wulyujinyangu purlka.’ Wali wajilpinyala palu pajangujinyangu 400tu piyirnwarntirlu. Nyanartijangka nganpayi nyanarti palu pinya kanarlanywarntirlu pirlawurra. Nyanartiwarnti piyirnwarnti ngajirta palu warramarta ngunarla, pulykarra yanila palu kujangkurrajarra.

“Nyanartijangka nganpayiwarlanypala pirriyani kanarlany. Wali kajalkajalkujirnila manyanu nyanartirlu nganpayirlu kirlingalparni nyanartijilinyju yangka nganpayiwarlanyju manyanu kajalkajalkujirni, wajilpinyala palu pajangu piyirnwarntirlu. Nyanartijangka

pinyala palu kirlingalparni nyanartijilinyparni nganpayiwarlany yangka palu jarlu pinya kajalkajal. Nyanartijangka palu pulykarra yani piyirnwarnti kirlingalparni. Wali nyanartijarrarlu pilanyanu kajalkajalkujirnani nyantujarrarlu. Ngajirta pinya Ngarpungu marlamantarlajaa ngajirta pinya kajalkajalkujirla.

"Wali minyartiwarnti pajilwarnti kunyungurla palunyanu kajalkajalkujilanywarlanyparni nyanartijarrajilinyjurni nganpayijarrajilinyjurni. Puju Ngarpungu ngajirta manya marlamanta, pujujarriwula palu nyanartijarrajiliny nganpayijarrajiliny kirlingalparni. Yarnta kunyungurla palu kanarlanyparni nganpayijarrajilinyngajirta. Kunyungurla Ngarpungu manya marlamanany pajilwarnti. Puju Ngarpungu manya marlamananyjaa maya manya yungany Ngarpungu, kayan ngantanya nyurrawarntirlu lamakujijaa kulkurukuji."

Lirrkarnpungani manya Kamaliyallu purlkawarnti, "Warrarni ngajirta ngantanya pungka partalurni. Puju ngantanya pungka, Ngarpungu nganya purntumanta." Wali mapunikanila palu nyanarti manyanangu jularni wangki Kamaliyallu. Ngajirta palunya pirlawurra pungkarla.

40 Nyanartijangka palunya purpani nyanartiwarnti pajilwarnti palkangajangka. Nyanartijangka palunya jinjinyinya purlkawarntirlu kulipariwarnti wijkarrapungupurru. Wali wijkarrala palunya pinya kulipariwarntirlu. Pinya palunya wipjawurlu.

Nyanartijangka yarntarni purlkawarntirlu palunyanangu jarrmarni pajilwarntiwu. Marni palunyanangu, "Ngajirta ngantanyanangu kanarlanywarntiwu Jesus jularnanta." Yiparnila palunya, ngajirta palunya yarntarni yutukarrarla jayilla.

41 Wali pajilwarntirlu palurlanyanu marnani wurnangu, "Kuttu parlipanya jamulurni puturu nyanya, yangka kanarlanywarntirlu parlipangulu jarrmarni, yarnta kurntayimarni parlipangulurla pajanga milla. Wijkarrala pinya parlipanyalu. Ngajirta parlipanya Ngarpungu purntumantarla. Nyanya parlipanya jirrkirljinyangu parliparla nguniny nyantuwu Jesusku, nyanartila parlipangu pikajarrinya." Nyanartijangkala palu pajilwarnti nyanartiwarnti wirriyajarrinya.

42 Wali jutungurni palunyanangu jularnani wangki Jesus Kurayijkura wangki wulyu. Kumantawarlany kumantawarlany nira palunyanangu jularnani mayarurla Timpulla ngurrawarntirla piyirnwarntiwujaa marninwarntiwu.

6

Warntarni palunya piyirnwarnti miyipurru ngampurrikanupurru

1 Walimpa palu pajajarrinya Jesuskurawarnti. Jurujulumja palu ngunangani. Kanarlanywarnti palu Jurujulumkarrajiwarnti Juwujwarnti, kanarlanywarnti palu marrijangka Juwujwarntiwarlanyparni.

Wali kanarlanywarnti Jesuskurawarnti marninwarnti palu kirrarnani marlaljartiwarnti ngumparnangajirtajartiwarntijaa pamarrngajirtajartiwarnti, ngumparna palunyanangu jarlu pirlajarrinya. Nyanartiwarntila palunya yungani pamarrjaa miyiwarnti marlaljartiwarnti marninwarnti. Nira palunya yungani kumantawarlany kumantawarlany Jesuskurawarntirlu.

Wali nyanartijangka marrijangkawarntirlu palurlanyanu marnani, “Ngalimpakurawarnti kalkarrawarnti marrijangkawarnti palunya ngajirta ngarrjamarta yunganta. Jurujulumkarrajiwarnti palunya yungany ngarrja.” Jartijarti nyangani palunyanangurla miyiwarntiwujaa pamarrwarntiwu. Marrarnani palunya Jurujulumkarrajiwarnti miyingurnijaa pamarrngurni marrijangkawarntirlu. Nyanartijangka palu ngunangani. Kurninykangani palunyanu kulijangkarlu Jesuskurawarntirlu. Ngajirta palurlanyanu ngarrurta ngunangantarla.

2-3 Wali nyanartijangka pajilwarntirlu palunya 12ju marurrpinya Jesuskurawarnti pujurni wangkipurru. Pajilwarntirlu palunyanangu jularni kanarlanywarntiwu Jesuskurawarntiwu, “Kurninykangany parlipanyanu, ngajirta palu kalkarrawarntirlu marrijangkawarntirlu marta pamarrjaa miyi ngarrjamarta. Wayila nyapartukarra. Piyirnwarntirlu pajangu manta ngampurrikarrku miyi yungupurrujaa ngampurrikanupurru. Kayan ngarnalu ngampurrikarra nganamparlu pajilwarntirlu. Ngajirta. Kayan ngarnalunyanta rukanyja Ngarpukurarla wangkinga.

“Wali warntalunya piyirnwarntiwarlany miyipurru ngampurrikanupurru. Nganampawu manpangu kayanparni wangki Ngarpukura marnalu jularnanku kayan. Kurajpungkalunya nganpayiwarnti pinangurruwarnti 7 yangka manyanangurla jarlu takurryani Pirlurr Ngarpukurajangka. Yangka parlipanyanangu wirriya nguniny pinangurruwarntiwu, nyanartiwarnti mantanya warntawu piyirnwarnti. Nyanartijangkala marnalunya majakujiwu nganamparlu miyipurru yunganupurru. Nyantuwarntirlu palunya kalkarrawarnti yunganku.

4 Nganamparlu marnalunyanangu Jesuskura wangki jularnankujaa purayimarnanku marnalu. Warrkam manpangu nganampakura nyanarti.”

5 Nyanartijangka wangkijangka palu wirriyajarrinya, pajilwarntirlu palunyanangu jularni wangki. Wali wirriyajarrinyala palu Jesuskurawarnti nukarnini. Kurajpinyala palunya nganpayiwarnti 7. Nganpayi layi palu kurajpinya yini parla Tipin. Nyanarti nganpayi mapunikanani, kankarral Ngarpu jirrkirl waangani. Pirlurr Ngarpukurajangka manyanta jarlu takurryani, ngunangani manyanta Pirlurr. Yarnta kanarlany nganpayiwarlany yini parla Pilip, yarnta kanarlany nganpayiwarntiwarlany 5.

6 Kanyala palunya pajilwarntikarti. Wali kurraparlula palunya palymanani jurlu pajilwarntirlu, purayimarnanila palunyanangu nyanartipurru warrkampurru.

7 Wali Jesuskurawarnti palu paja ngunangani Jurujulumja. Kanarlanywarntirlu palu pinakarrinyani wangki Jesuskura, wali mapunikananila palu kujangkurrarni kujangkurrarni. Pajajarrinyala palu piyirn marninjaa nganpayi Jesuskurawarnti. Kanarlanywarntirlu purijwarntirlu mapirri palu pajangu mapunikanani Jesuskura wangki.

Tipin palu tarrpartarni purlkawarntirlu

8 Nganpayirlu Tipintu mapunikanani, wali Ngarpu manyanta ngunangani, yarnta maya parla yungani nyanartila manya marninjaa nganpayi wulyukujirnani mimijartiwarnti. Kanarlanywarntirlula palu nyangani Ngarpukurajarti mayajarti.

9 Wali jularnani manyanangu Juwujwarntiwarlanyku wangki Jesuskura Tipintu. Ngajirta palu jarlu Jesus mapunikarrarla. Kanarlanywarntirlu kurlirrajangkawarntirlujaa kayilungujangkawarntirlu palunyanta jangkujangkumanani. Langkarnirlu palunyanta jangkujangkumanani.

10 Yarntarni manyanangu jularnani Tipintu mapuntu. Jarti palu wajapungani. Tanyjingurni manyanangu marnani pinangurrurlu. Pirlurru Ngarpukurajangkarlu pinayungani nyanartila manyanangu jularnani.

11 Nyanartijangkala wangki palunyanu yinya kayilungujangkawarntirlujaa kurlirrajangkawarntirlu. Marni palurlanyanu, “Nyapartukarrarlu parlipa Tipin kulkurukujiwu. Yirrijiwarnti parlipanya warntawu.” Wali warntarnila palunya yirrijiwarnti ngirtilykarra jularnupurru. Pamarrpala palunya yinya. Yirri palu julawu Tipin. Jinjinyinya palunya yirrijiwarnti, “Pinajulawula manta Tipin yirriji yirrimarnujuwal. Yirri pinya julalany Mujijjaa Ngarpu. Yakurr pinya julalany yangkartijarra.”

12 Wali kurajpunganila palunyanangu yirrijiwarntirlu. Tipin palu kurajpungani. Yirri palunyanangu jularnani piyirnwarntiwu Jurujulumkarrajiwarntiwu. Yarnta palunyanangu jularnani yirri purlkawarntiwu Juwujkurawarntiwujaa pinangurruwarntiwu kurayipwarntiwu. Kulijarrinyala palu nukarnini. Nyanartijangka palu Tipin tarrpartarni, kanya palu purlkawarntikarti Juwujkurawarntikarti ngulikanupurru.

13-14 Yirrijiwarnti mapirri palunya kanya purlkawarntikarti. Yarnta palu Tipin pinajularni yirrijiwarntirlu. Jularni palu, “Minyarti nganpayi Tipintu pinya julalany Ngarpujaa Mujij, kaninykujilany pinya. Jesus pa purlka julalany, mayaru Timpul parlipangu jujupurru junganku Jesusju. Julalany parlipangu Jesus pa wangki wajapungujuwal. Mujijkura wangki parlipangu wajapungku Jesusju.” Kujartikarra palu yirrijiwarntirlu marnani.

15 Nyanartijangka purlkawarntirlu palu jutungu nyangani nganpayi Tipin. Janginy palu nyangani kanarlanyparni yinjiljiliny.

7

Tipintu manyanangu jularnani wangki juwaljinyangu

1 Japirlyinyala parla Tipin nganpayirlu purlkangu purisju, “Mapun ngantalu julalany.”

Wali jularnani manyanangu juwaljinyangu wangki Tipintu.

2-50 Takijularnani manya nyapartukarra palu kilakirlujaa jamirtirlu Juwujkurawarntirlu wajilpungani Ngarpu. Yarnta manyanangu yiniwarnti jularnani jarlujangkawarnti piyirnwarnti Ayiparanjaa Jawujapjaa Mujij.

Tipintu manyanangu marni, “Yuwayi. Yangkarti mapunparni Mujijju manyanangu jularnani Ngarpukura wangkijaa marlamanani manya Mujijju kilakiwarnti ngalimpakurawarnti, yangka palu jarluwarlany Yijipja ngunangani. Kanarlanywarntirlu palurla ngajirta mapunikarrarla Mujijku. Kula Mujij yarrparni, minyangurru Ngarpungurni yiparni. Nyanartijilinyparni manyanangu jularnani

Mujijju, nyapartukarra Ngarpungu parlipangu yipawu nganpayiwarlany Mujijjilinyparni. Wali panypinya palunyanta Mujijja kilakiwarnti yarnta Ngarpunga ngajirta palunyanta mapunikarrarla, yangkartijilinyparni yangkarti palu jarlu ngartakani purluman kajalkajalkujirnupurru, yangkala palunyanta purayimarnani purlumanta. Yarintu manya martarnani. Mujij pa warrarni wirlmarnani pamarra Ngarpunga manyanta wangkikarra ngunangani, minya manya kanarlanyju martarnani Yarintu nganpayiwarlanyju. Wali yangkartiwarnti ngalimpakurawarnti palanta Ngarpunga panypungani."

51 Wali jirrkirl manyanangu marnani Tipintu, "Nyurrawarnti manta jurlu tanyjiwarnti. Ngajirta manta pinakarri. Martalany manta pinajarra, ngajirta manta pinakarrijaa mapunikarra wangki Ngarpukurajangka. Nyurrawarnti manta nguniny kilakiwarntijiliny. Wangki ngajirta manta mapunikarra Pirlurr Ngarpukurajangka. Warrarni manta ngajirta pinakarri. Yangka kilakiwarntijiliny palu nguja jarlu, nyanartijiliny manta nguniny nyurrawarnti."

52-53 Wali yarntarni manya Tipintu pinalkarra yungani wangki jarlujangka, yangka puraputwarntirlu palunyanangu jularnani wangki, Jesuspala walimpa pirriyanku. Jesus warrarni pirriyanku Ngarpungurni warrkammayinjiliny. Ngajirta manyanu kajalkajalkujirnantarla Jesusju. Kajalurni palunyanangu puraputwarntirlu jularnani wangki kilakiwarntiwu Juwujwarntiwu nyantukurawarntiwu. Wali kulijarrinyala palunyanangu puraputwarntiwu, yarnta palunyanangu wangki jularnani Jesus pirriyanupurru. Jularnani palunyanangu yangka Jesus wartangurni pirriyanku. Punganila palunya kulijarrinyurla pirlawurra. Pujurni palunya pungani puraputwarnti, yakurrmarnani palunyanangu.

Yarntarni manyanangu jirrkirl marnani Tipintu purlkawarntiwu, "Mapunparni palunyanangu jularnani yangkarti jarlu kajaluwarlany, Jesuspala pirriyani mapunparni. Wali nyurrawarntirlu manta pirtinyikanijaa ngulikani pungupurru pirlawurra. Nyanartiwarntijiliny kilakiwarntijiliny manta nyurrawarnti pungujuwal. Kilakiwarntijilinyju manta Jesus pirlakujirni. Ngajirta manta mapunikarrarla Mujijkurajangka wangki. Panypinya mantanyanangurla jirnanyunguwarntirlu wartangurnijangkawarntirlu."

Luwarni palu Tipin pamarrjawurlu pirlawurra

54 Wali Tipintu manyanangu janginyjurrarni marnani jirrkirlparni purlkawarntiwu. Jirljirljarrinyala palu partalurni. Kulijarrinyala palu. Munta kaninykaniny palu parrparrjarrinya. Kulijarrinya palurla nganpayiwu Tipinku.

55 Nyanartijangka Tipinta manyanta ngunangani Pirlurr Ngarpukurajangka, yarnta kankarral nyanya yalkirirlurra. Ngarpujaa Jesus pinya nyanya nyantungumipa. Ngarpu pa nyanya karntalyjinyangu jiraly palypalymananyjangka. Jesus manyanta marnparni karrinyani Ngarpunga mayakarti. Nyanya pinya Tipintu.

56 Marni manyanangu Tipintu, "Yalkiri marna nyangana, kirlingirrijarrinya. Nyangana marna Jesus. Karrinyana manyanta Ngarpunga marnpa mayakarti. Nyakalu."

57 Wali pinala palunyanu ruktarrpartarni kurraparlu. Ngajirta
ngalu Tipinkura wangki pinakarri. Pawupawukarra palanta pujurni
laparnkarrakanya, pinajarra ruk tarrpartanurla Tipinkarti.
58 Tarrpartanila palu nganpayi Tipin, kanyala palu mayarungurni
luwarnupurru pamarrjawurlu pirlawurra. Luwarnani palu Tipin
pamarrjawurlu. Kuwutwarnti palurlanyanu kurtamani nyantuwarn-
tikura luwarnupurru, yinyala palurla nganpayi yini Juwul. Martar-
nani manyanangu kuwutwarnti. Nyantu pingkayi ngunangani nya-
nartikarra. Nyangani manya Juwullu luwarnani palu pamarrjawurlu
Tipin.
59 Yangka palu luwarnani, wali nyanartikarrarnila wajawajarlarni
purayimarnani parla Tipintu Jesusku. Marni parla, “Purlka Jesus.
Pirlurr ngajukura man warntawu.”
60 Mirtijurrurnjurrurnwantinyala. Wali mayangu papajani Tipintu,
“Ngarpu. Ngajirta nganyanangu yakurrmanyja, minyarti pajalu
luwarnana pirlawurra. Ngajirta nganunya ngulikarra minyartiwarnti
piyirnwarnti. Wajapungku manunyanangurla yakurryakurr.” Nya-
nartijangka marnujangka pa pirlajarrinya nganpayi Tipin.

8

*Juwullu manyanangu jirlkarrinyani piyirnwarntiwu Jesuskurawarn-
tiwu*

1-3 Wali nganpayi yangkartirlu Juwullu pinapinakarrinyani luwar-
nupurru pirlawurra, yangka palu Tipin luwarni. Wirriya parla nguja
luwarnujangkawu Juwul. Kanarlanywarnti Ngarpukurawarnti palurla
lungani Tipinku pirlajarrinyujangkawu. Nganpayi Juwul wirriya parla
nguja, ngajirta parla lungkarla Tipinku pirlajarrinyujangkawu. Kar-
rkin palu kanya kanarlanywarntirlu Ngarpukurawarntirlu nguwakarti
turnmanupurru. Turnmanila palu.

Wali nyanartikarrajangka Jesuskurawarnti palunya punganijaa jay-
illa palunya takurrpungani. Juwullu manyanangu jirlkarrinyani
piyirnwarntiwu Jesuskurawarntiwu. Pujukujirla manya Jesusku-
rawarnti. Ngurrawarlany ngurrawarlanyjangka manya ruwarra-
manani Jesuskurawarnti Juwullu. Nganpayiwarntijaa marninwarnti
manya jayillakujirnani Juwullu.

Nyanartikarra Jesuskurawarnti palu pulykarrala yani Jurujulum-
ngurni kujangkurrajarra pungukarrarla. Mayaruwarntikarti palu
yanani Jesuskurawarnti pajajinyangu. Kanarlanywarnti palu yani
marnpa Jutiyakarti, kanarlanywarnti palu marri yani Jimariyakarti.
Pajilwarntimipa palu lama kirrarnani Jurujulumja. Ngajirta palu
pajilwarnti pulykarra yanantarla.

Pilip pa yani Jimariyakarti

4 Yangka palu jarlu pulykarra yani Jesuskurawarnti piyirnwarnti, ju-
larnanila palunyanangu Jesuskura wangki kanarlanywarntiwu piyirn-
warntiwu. Paja palu yani pulykarra Jurujulumngurni kujangkurra-
jarra.
5 Layi nganpayi yangkarti Pilip yani mayarukarti Jimariyakarti.
Jularnanila manyanangu Jesus nyapartukarra Ngarpungu
kankarningurni yiparni minyartikarti nguwakarti. Jularnani

manyanangu Jimariyakarrajiwarntiwu piyirnwarntiwu nganpayirlu Pilipju.
6-8 Yarnta Pilipju Jesuskurarlu manyanangurla pirlawarnti jurrajurramanani piyirnwarntijangka muntangajangka. Jamurnku jarntakparnuwu muntangurni, mayajinyangula palu papajanani pirlawarnti. Nyanartijangka jarntakparnila palu palkakarti piyirnngurni. Kanarlanywarnti mapirri piyirnwarnti, yangka wurna palu nyikitkarra yanani, yarnta kanarlanywarnti nyirnilyawarnti, nyanartiwarnti manya wurnajartikujirnani Pilipju Jesuskurarlu wurnangajirtajartiwarntirni. Mayakujirnanila manya kujangkurrarni wulyuwurra nyikitkarrayanujangkawarnti.
Wali Pilipju manya wulyukujirnani piyirnwarnti. Nyanartiwarntirlu piyirnwarntirlu Jimariyakarrajiwarntirlu palu nukarnirlu pinangakujirnani wangki Pilipkurajangka yangka manyanangu jularnani Jesus Ngarpungu yiparni. Yarnta palu pinangakujirnani, tumaj palu Pilip nyangani wulyukujirnujangkajaa jurrajurramanujangka. Wirriyajarrinyala palu nyanartikarrajiwarnti piyirnwarnti Jimariyakarrajiwarnti.

Nganpayi Jayimin maparnjilinyparni

9 Wali layi nganpayi ngunangani mayarurla nyanayirla yini parla Jayimin. Nira ngunangani maparnjilinyparni. Karrpirlmarnani palurla. Nyangani palu Jimariyakarrajiwarntirlu Jayimin kanarlanyparni maparnjilinyparni karrpirlwurra. Nira manyanu Jayimintu yarringarnani maparnjilinyparni,
10 yangkala palurlanyanu pinangakujirnani pajangu nyanartikarrajiwarntirlu piyirnwarntirlu nukarnirlurni wapalkarrarlu purlkapurkarlu mapirrirni. Marnani palurlanyanu, “Minyarti nganpayi, purlkajarti maya Ngarpukurajarti. Ngarpujilinyparni pa minyarti.”
11 Minyartirlu nganpayirlu Jayimintu manya jarlujangkarlurni karrpirlkujirnani manya maparnjawurlu. Nyanartijangka palurlanyanu pinangakujirnani wangki Jayiminkura.
12 Wali Pilip yangkarti manyanangurla wartangurni Jurujulumngurni pirriyani. Jayimin nyanarti pa Jimariyakarraji. Jularnani manyanangu nyapartukarra parlipangu ngunawu maja Ngarpu. Yarntarni manyanangu jularnani wulyu wangki Jesus parlipangu pirriyani. Nyanartijangka palanta pajangurni mapunikani marnintujaa nganpayirlu, ngapangakujirnanila manya.
13 Nyanarti nganpayi mapirrirni Jayimin. Nyanarti manyanu maparnjilinyjurni yarringarnani jarlu, nyantungu mapirrirni manyanta mapunikani Jesusja, ngapangakujirni palu nyantu mapirri.
Nyanartijangka marnparni wajilpungani Pilip. Mapirrila pila kitpungani. Pilip nyangani Jayimintu kanarlanyparni, karrpirlmarnila parla wulyukujirnanujangkajaa pirla jurrajurramanujangka.
14 Wali kanya palu wangki Jurujulumkarti. Jakuljularnanila palunyanangu Jurujulumkarrajiwarntiwu. Mapunikanila palu Jimariyakarrajiwarntirlu, wangkila palu kurajpungani Ngarpukura Pilipkurajangka. Jurujulumkarrajiwarntirlu palu pinakarrinya pajilwarntirlu, wali yiparnila palpinya Pitajaa Jun nyanartirlurra Jimariyarlurra.
15-16 Wali jakarni pila Jurujulumngurni kitangarni pilanyanangurla pirriyani Jesuskurawarntirla Jimariyakarrajiwarntirla. Wali jarlu palu

mapunikani ngapangajarrinyala Jimariyakarrajiwarnti. Yininga Jesusja palunya ngapangakujirnani. Jularnila palunya Jesuskurawarnti. Nyanarti yarrmiparni. Ngajirta manyanangurla Pirlurr Ngarpukurajangka takurryantarla nyanartikarra. Japirlyinya pilarla Ngarpuwu Pitangujaa Juntu yiparnupurru Pirlurr Ngarpukurajangka nyanartiwarntikarti piyirnwarntikarti, yangkala palu Jesus mapunikanani.
17 Wali purayimarnungurla pilanya jurluwarnti palymanani Jesus mapunikanujangkawarnti. Takurryanila manyanangurla Pirlurr Ngarpukurajangka.
18 Nyanarti nganpayi Jayimin nguja, nyanya pinya Pitajaa Jun palymanujangka. Nginyjirrikanila manyanangurla Pirlurr Ngarpukurajangka takurryanujangka. Wali yijingkanyala pilangurla pamarr Jayimintu.
19 Marni pilangu, “Pamarr marnanypinya yungku. Mayala pajanpila yungku. Puju marnanya ngajungu palymananku kurraparlu jurlu piyirnwarnti kanarlanywarnti, Pirlurr Ngarpukurajangka manyanangurla takurryanku.”
20 Pitangu manyanta jangkumani, “Nyuntungu mankurla pinapinakarrilany kula pamarrjawurlurni warntarnuwu Ngarpukurajangka mayajaa Pirlurr Ngarpukurajangka yungku mantanya kanarlanywarnti piyirnwarnti. Pujujarriwujal man. Nyuntujaa pamarr mapirrirni manpila pujujarriwu.
21 Ngarpungu manta nyangany, ngajirta mankurla munta kayan nguna Ngarpuwu. Kayan nganpangurla nguna warrkamkarra Ngarpukurarlal.
22 Kurnakwanti jalarra, nyanarti yakurr tarrangka. Ngarpunga ngarntimanyjanyanta yakurr wajapungupurru, tumaj mankurlanyanu pamarrjawurlu payimkujirla Ngarpukurajangka maya.”
23 Yarntarni parla Pitangu marni, “Marrupungurla man makijarrinya muntawarlanyjarrinya. Putangu manta wajukarrpilany.”
24 Marnila pilangu Jayimintu, “Ngajirta. Nyurrajarrarlu ngarntikangkajipilarla Ngarpunga pujukujirnungajirtapurru, yangka pajinpila jularni nyurrajarrarlu, wulyula marna ngunawu.”
25 Wali nyanartijangka pilanyanangu yarntarni jularnani Jesuskura wangkijaa nyapartukarra pinya Jesusju marlamani. Nyanartijangka pila jakarni tikirr Jurujulumkarti Pitajaa Jun. Wurnangu pilanyanangu jularnkarrakangani mayaruwarlany mayaruwarlany kaparnwarnti wulyu wangki Jesuskura. Kujartikarra pilanyanangu jularnani Jimariyakarrajiwarntiwu piyirnwarntiwu.

Pilipjaa nganpayi kapuman

26 Marni parla Pilipku yinjillu Ngarpukurajangkarlu, “Yanku man jalarra kurlirra walmartakarti. Warntarrirla man pirriyanku. Kirralku man nyanayirla.”
27-28 Wali jakarni Pilip. Yani pa, kitangarni pirriyani warntarrirla nyanayirla. Wali yarr kutarni jurumani. Nyanya jurtu kakarrangu tuyitarrapinya pakingu. Jamurn marnpajarrinya, Pilipju nyanya nganpayi pakijarti. Nyanarti nganpayi yiningajirtajarti. Ngurrpa parliparla yiniwu. Ngajirta pa Juwuj, nyanarti pa kurlirrajangka marrijangka. Tikiyanani kurlirrara ngurrakarti nyantukurakarti. Wali kapuman pa purlka ngunangani mayarurla nyantukurarla. Kirrarnani

palu paja nyanayirla mayarurla. Yarnta marnin purlkajinyangu julalany palu maja kuwin. Yangkarti nganpayi purlka pamarrmayin. Pamarr parla martarnani kuwinku.

Wali jarlu pa yangkarti nganpayi kapuman yani kayirrara Jurujulumkarti ruwa mayarukarti Ngarpukurakarti jujupurrukarti. Ngarpu pa mapunikani, ngajirta pa Jesus pinakarrirla. Ngurrpa parla Jesusku. Ngarpuwumiparni parla pinarri ngunangani. Wali Jurujulumjangka pa wurna tikiyanani kurlirrara ngurrarakarti nyantukurakarti pakijarti. Wali kirrarnaninyirra kankarni, kurrumpa nyanyangurra Ngarpukura. Jarti nginyjirringinyjirrikanani yiningajirtajarti. Ngajirta palurla jularla, ngurrpa parla ngunangani.

29 Nyanartijangka parla marni Pilipku Pirlurru Ngarpukurajangkarlu, "Yantanyanta langkarnikarra nganpayi pakijarti. Yananku manyanta marnpa."

30 Wali Pilip manyanta laparni langkarni. Pilipju pinakarrinyani kulkururlu wangki yangkarti kurrumpajangka, yangka jularnani nganpayirlu kapumantu, nginyjirrikanila wangki Pilipju jarlujangka yangka lani nganpayirlu Yajayarlu. Nyanartijangkarlu parla japirlyinya kapuman Pilipju, "Ngana wangki parlipangu julalany kurrumparla. Wayila. Nginyjirrikarralany ngan."

31 Wali jangkumanila nganpayirlu pakijawurlu, "Ngajirta. Kayan ngarna nginyjirrikarra wangki minyarti. Puju nganangguwurti paji julawu, wali nyanarti, pinarrila marnarla ngunawu." Nyanartijangka purlkangu parla marni Pilipku, "Wali parayanta." Wali parayanila manyanta pakinga.

32 Yangkarti wangki nyangani nganpayirlu purlkangu jarlujangka yangka jarlu lani Yajayarlu. Kujartikarra pa nyangani.

Yangka palu kangany kukunja kangkul junganupurru, nyanartijilinyparni palu kanya.

Nyantu pa nguja kukunjajiliny kulkuru. Ngajirta pa kukunja papajanujuwal yangka palu kangany ralpungupurru, ngajirta pa nyantu papajarrarla nyanartijilinyparni. Kulkururlurni manyanu pikayinya.

33 Yarnta jingkirti palurla warralpungani. Kulikujirlala palu. Yarnta kurntayikujirla palu jingkirtijangkarlu warralpungujangkarlu. Murtangkurra palu ngulikanani pungupurru. Ngajirta pa nganangguwurti purntumantarla.

Nyanartijangka palu pinya, wali pirlajarrinyala. Ngajirta parlanyanu martarla juku nyantukurajinyangu. Ngajirta palanta lurrnyakarla yapawarnti kanarlanywarntirlu piyirntu jirnajangkarlu.

34 Nyanartijangka japirlyinyala kapumantu, "Ngana minyarti kukunjajiliny manyanu julalany. Kunyungurla kanarlanyparta julalany. Julaji. Pinarriyungkaja wangki minyarti."

35 Jangkumanila Pilipju, "Ngajirta. Minyarti pa nganpayi kukunjajiliny Jesus." Nyanartijangka Jesuskura wangki parla jularni nukarnini. Wulyu wangki parla tikirrjularni.

36 Wali laparni pila, nyanyala pila ngapa. Marnila parla Pilipku nganpayirlu purlkangu, "Ngapajal minyarti. Minyayirlarni pajan ngapangakujiwu. Wayila. Nganangguwurti paji jarrmalku."

38 Wali nganpayirlu kapumantu parla warrkammayinku nyantukurawu jularni jatparamarnupurru paki, jatparamanila paki nyanarti. Jupantinyurla pila ngapakarti yani. Wali Pilipju ngapangakujirni nganpayi nyanarti kapuman.

39-40 Nyanartijangkala pila ngapajangka parayani tikirr. Wali Pirlurru Ngarpukurajangkarlu pa yap kanya Pilip murtarni. Kanya pa kayirrara mayaruwarlanykarti. Ngajirta pa yarntarni nyakarla purlkangu kapumantu. Wali purlka nyantu pa turtangkanya wirriya ngapajangka. Wurnarnila yanani kurlirra nyantukurakarti ngurrakarti wirriyajinyangu.

Nyanartijangka Pilip pa nguja kayirrampal. Jularnani manyanangu wamarn Jesuskura wangki kayirrampal piyirnwarntiwu kanarlanywarntiwu. Kayirra mayarukarti Jijirriyakarti wamarn yanani, kitangarni lamajarrinya nyanayirla mayarurla Jijirriyarla.

Wali Pilipkura wangki minyartirni kutarni pujujarrinya. Kanarlany wangkiwarlany parlipa nyaku.

9

Juwul pa Ngarpungu kurnakkujirni

1-2 Wali Juwul yangkarti ngunangani Jurujulumja. Marnani manyanangu Jurujulumkarrajiwarntiwu, “Pungku marnanya nyanartiwarnti piyirnwarnti Jesuskurawarnti.” Ngulikanani manya nyanartiwarnti piyirnwarnti yangka palurla mapunikani Jesusku. Wali mayaruwarlanyja palu ngunangani yininga Majkajja piyirnwarntijaa marninwarnti Jesuskurarlal palu yanani. Juwul pa kayili yanku Majkajkarti. Muwupungku manyanangu Jesuskurawarntiwu piyirnwarntiwu. Warntarnurla jayilla takurrkujirnupurru.

Wali purlkakartila pa yani Juwul puriskarti Jurujulumkarrajikarti. Mirlimirli manyanta warntarni yinijarti nyantujarti yini. Kangkula Majkajkarti kayili mirlimirli nyanarti. Kanarlanywarntila manya yungku majawarntiwarlany nyanartikarrajiwarnti Majkajkarrajiwarnti. Mayaruwu palurla maja nguniny Ngarpukurawu mayaruwu jujupurruwu. Mirlimirli nyanarti yinijarti nyantukurajarti yini manya yungku Juwullu. Nyaku palu nyanartiwarntirlu nganpayiwarntirlu majawarntirlu. Wali mapunikarrkula palu. “Mapun pa minyarti nganpayi mirlimirlijarti.” Mirlimirli nyanarti pa karrpirnajiliny. Yipawula ngurrakarti, tarrpartawula manya Jesuskurawarnti marninwarntijaa piyirnwarnti, kangkula manya jayilkarti Jurujulumkarti Juwullu.

3 Wali nyanartijangka Juwul pa yani Jurujulumngurni Majkajkarti mirlimirlijarti. Nyantujaa kanarlanywarnti piyirn jarntuwarnti palu yani. Warntarrirla kaparn parla pirriyani tili kankarnumarrangu yalkiringurni parralani marnparni mayarurla Majkajja.

4 Juwul pa wantinya nguwanga kaninyjinyangu. Wangkimiparni pa pinakarrinya Juwullu. Taj jularni pa. “Juwul. Nganajangka man kujartijarrilany. Munta pajan luyurrkujilany, tumaj manunya pungani piyirnwarnti ngajukurawarnti.”

5-6 Juwullu parla japirlyinya, “Ngana man nyuntu. Purlka ngan nyuntu.”

Wali jangkumani pa lintu, “Ngaju marna yangkarti yini Jesus. Yangkartiwarnti piyirnwarntikura yangkarti manya pungany, ngajula marna luyurrjarrilany. Wali turtangka. Yanta mayarukarti. Jurumantaji mayarurla nyanayirla. Warra marnangu julawu wangki nyapartujarriwu man.”

7 Wali kanarlanywarntirlu nganpayiwarntirlu Juwulkurawarntirlu palu pinakarrinya lin, wali warrpkarra nyanyala palurla jarti. Kulkuru palu karrinya. Walirni nganpayi nyanarti palu nyanya wantinyujangka.

8 Nyanartijangka nganpayi nyanarti Juwul turtapinya nguwajangka. Jarti parla nyanya ngurrawu. Mil jankajarrinya. Nyanartijangka ngarrpirtikanya palu mayarukarti Majkajkarti. Kanya palu nganpayikurakarti ngurrakarti Jutajkurakarti.

9 Kirrarnani nyanayirla ngurrawarntirla murrkurnta jankajartirni. Ngajirta pa ngapa nganyjarla. Jarti palurla yinyangurra ngapa. Yarnta miyijaa kuyi palurla jarti yungani. Ngajirtarni ngarnantarla. Ngurrawarnti murrkurn nguja jankajarti miyingajirtajartijaa kuyingajirtajarti.

10-12 Wali Juwullu parla purayipurayimarnani Jesusku. Wali nyanartikarra winkirrmanila Ngarpukura nganpayi Yananayaj parla pirriyani. Yanungurla palymani Yananayajju winkirru. Wali warrpunyanyala Juwullu. Ngajirta manyanjinyangu, yarr yangka winkirrjilinyjurni nyanya.

Wali yangkarti nganpayi Yananayaj ngunangani Majkajja Jesuskura nganpayi. Nyanartijangka marni parla Yananayajku Jesusju winkirrjilinyjurni ngurrakarti yanuwu Jutajkurakarti. Juwul nyanayirla pa kirrarnani jankajarti. Wali Jesusju winkirrjilinyju yini jularni Yananayaj. Marni parla Yananayajju, “Yu. Ngaju marna.”

Marni parla Yananayajku Jesusju, “Yanku man mayarukarti Jutajkurakarti. Parlipungku man nganpayi yini parla Juwul nyanarti Taajijkarraji. Jalarra paji purayimarnana. Winkirra manta nyanya Juwullu. Pirriyani mannyanta palymanupurrujaa wulyukujirnupurru. Nyanarti Jutajkura mayaru Majkajja karrilany warntarrirla jirrkirlla, yini parla warntarriwu jirrkirl. Julalany palu warntarri nyanarti yini jirrkirl.”

13-14 Jangkumani pa Yananayajju winkirrjilinyju Jesus, “Ngajirta. Pungka ngaja. Nganpayi pa nyanarti kulipari. Jularni pajilu nganpayi nyanarti pungujuwal. Nyuntukurawarnti manya Jurujulumja pungani. Wali nganampakartila yani minyartikarti ngurrakarti pungupurru. Tarrpartawu manpanya Jesuskurawarnti yangka yini marnalu julalany Jesus, jamalkangany marnalu. Nyanartiwarnti manpanya tarrpartawu. Purlkawarntirlu puriswarntirlu palurla yinya mirlimirli warntarnupurru marninjaa nganpayi Jesuskurawarnti. Mirlimirli nyanarti karrpirnajiliny pa martalany. Tarrpartawula manpanya Juwullu Majkajkarrajiwarnti nukarnini.”

15-16 Yarntarni parla marni Jesusju Yananayajku, “Walirni man yanku. Ngajungu marna kurajpinya nyanarti nganpayi Juwul. Warrkammalku paji. Warra paja julawu Juwujwarntirla, yarnta paja takijulawu Juwujngajirtajartiwarntirla mapirrirni. Juwullu paja julawu purlkawarntirla majawarntirla. Pinayungku marna nyapartukarra

paji warrkammalku kuliwurra. Kulijarriwula palurla Juwulku kanarlanywarntirlu ngajungurni takijularnujangkangurni," marni parla Jesusju Yananayajku.
17 Wali nyanartijangka pa mapunikani. Yani manyanta Yananayaj Juwulkarti. Palymani pa Yananayajju. Marni parla Juwulku jarntujilinyju, "Wayila Juwul. Yara ngan. Pirriyani marnangu. Yiparni paja Jesusju yangkartijangkarlu warntarrijangkarlu. Yiparnila paja palymanupurru, warrpunyakula man yarnta. Pirlurr Ngarpukurajangka mangurla takurryanku."
18 Nyanartijangka wantinya millajangkajarra. Kanarlanywarntirlu palu nyanya, kula jarrjajarra palu nyanya. Nyanartijangkala mil wulyujarrinya, nyanyala ngurra Juwullu. Wali turtapinya Juwul, ngapakarti palu yani, ngapangakujirnila palu.
19 Wali tikirrjawurlula ngarni miyijaa kuyijaa ngapa, tanyjijarrinyala.

Juwul pa kirrarnani Majkajja

Nyanartijangka ngurrawarnti ngarrjarni manyanangurla kirrarnani Jesuskurawarntirla Majkajkarrajiwarntirla.
20 Wurnarni wamarnjularnani manyanangu jujupurruwarntirla Ngarpukurawarntirla. Ngajirta pa yarr kirrarnantarla. Wangki manyanangu jularnani Jesuskura wangki. Jularnani manyanangu kujartikarra, "Jesus pa Ngarpukura walaku."
21 Nyanartijangka nginyjirrikanila palu. Purrpurrmarni palurla. Nyantuwarntirlula palurlanyanu marnani, "Minyartijal yangkarti Jesuskurawarnti manya jarlu pungani Jurujulumja. Yangka palunyanu Jesus jularnanijaa jamalkangani piyirntujaa marnintu, jarluliny manya pungani. Yangkartikarra pirriyani tarrpartarnupurru piyirnjaa marnin Jesuskurawarnti. Tarrpartarnurla manya kangkarla Jurujulumkarti purlkawarntikarti puriswarntikarti. Nyanayirla manya jayilla yutukarrarla. Wali nyapartujarrinyaparta." Kujartikarra palurlanyanu marnani.
22 Jakuljularnani manyanangu Juwullu mapuntu Majkajkarrajiwarntiwu, yangkala pajangujinyangu palunyanta pinakarrinyani Juwulla. Wangki manyanangu jularnani Jesuskura wangki nyantuwarntiwu Juwujwarntiwu. Nyantuwarntirlu palunyanta jangkujangkumanani Juwulla. Jatparamarnila palu, nyantungu manyanangu layirni jularnani Jesus pa Ngarpukura walaku. Liyilanani manya Majkajkarrajiwarnti. Marnani palurlanyanu, "Mayajawurlu pa julalany Juwullu mapunparni." Nyanartijangka palu wutajarrinya Majkajkarrajiwarnti.
23 Walimpa palunyanu wangki yungani Juwujwarntirlu, pungkarla palu Juwul. Yakurrmarnani palurla tumaj Jesuskura wangki jularnani.
24 Wali layiwarlanyju parla pinajularni Juwulku, "Pungku mantalu Juwujwarntirlu. Jurujurumanana mangulu kiyitwarntirla pukanyjajartijaa jininyarajarti. Puju man yanku minyartingurni tawunngurni tarrpyanku manyanangurla. Pungkula mantalu pirlawurra." Mapunparni palurla nira jurumanani kiyitwarntirla pukanyjajartijaa jininyarajarti pungupurru.
25 Wali Jesuskurawarntirlu palu marlamani nganpayi Juwul, wanyjarrawarntirlu palu waangani mapirrirni Juwul. Ngajirta pa Juwul

tirrinyyantarla kiyittal, minya palurlanyanta jurujurumanani nyantuwurni pungupurru. Wali Jesuskurawarntirlu palu karlayilanani marlamanupurru. Kanya palu pukanyjajarti kankarral mayarurlurra. Parayani palu mayarurla jarrngangal kankarral. Nyanartijangka kankarni palu Juwul yutukani ngurtijilinyja yatunga purlkanga. Wali rupjawurlu palu kanimparral yirritikujirnani ngurtijilinyjaa Juwul mapirri. Ranyji palunyanangurla pukanyjajarti pungungamarra turtukujirni wurna yanupurru. Wali wurnarnila yani kurlirrara Jurujulumkarti.

Juwul pa yani Jurujulumkarti

26 Wali pirriyani manyanangurla. Nginyjirrikanila palu Jurujulumkarrajiwarntirlu. Wurnarni manyanangurla pirriyani Jesuskurawarntirla. Rayin nyangani palu, ngajirta palurla wirriya ngunarla. Marni palurlanyanu, “Ngajirta ngarlipa marurrpungka, nyanarti pa yangkarti pungujuwal. Ngajirta pa nyanarti Jesuskura.”

27 Wali nganpayirlu yangkartirlu Panapajju purpankanya Juwul Jesuskurawarntikarti pajilwarntikarti. Wali marnpa manyanangurla pirrikanya nyanarti nganpayi Juwul. Takitakijularni manyanangu Panapajju kujarti, “Minyarti nganpayi Juwul pa Jesusju kurnakkujirni. Warntarrirla manyanta pirriyani Jesus, wali nyanartijangka Jesus pa mapunikani. Purnkungula manyanangu Juwullu jularnani Majkajkarrajiwarntiwu Jesuskura wangki.”

28 Wali nyanarti wangki palurla mapunikani Panapajku Jesuskurawarntirlu Jurujulumkarrajiwarntirlu. Wali wirriyala palurla ngunangani. Kirrarnanila manyanangurla Juwul, mapirrijarrinyala. Wamarn yanani manyanangurla Juwul Jesuskurawarntirla Jurujulumja. Wangki manyanangu jularnani Jesuskura wangki purnkungu.

29 Yarnta manyanangurla Juwujwarntirla kanarlanywarntirla marrijangkawarntirla wangkikarra kirrarnani. Nganpayirlu Juwullu manyanangu Jesuskura wangki jularnani. Jangkujangkumananila palunyanta. Nyanartijangka palurla yakurrmarnani Juwulku wangkijangka. Pinapinakarrinyanila palu, “Nyapartukarra parlipa pungku.” Pikakujirnani palurlanyanu wangki Juwujwarntirlu marrijangkawarntirlu pungupurru Juwul.

30 Wali yangka palu Jesuskurawarntirlu pinakarrinyani wangki Juwujwarntikurajangka, wali wurnala palu warntarnkanya Juwul mayaruwarlanykarti ngapangal rirringki. Minyarti mayaru yini parla Jijirriya. Wali ngapakarrajirla ngurtingakujirni palu Juwul pungukarrarla. Yani pa Juwul kayili Taajijkarti nyantukurarlurra ngurrarakarti. Nyanartijangka tikiyanila palu Jurujulumkarrajiwarnti piyirnwarnti Jesuskurawarnti.

31 Wali nyanartijangka ngajirta manya nganangguwurti pungantarla Jesuskurawarnti. Pajajarrinyanila palu. Kanarlanywarntirlu palu Jesus mapunikanani. Jesuskurawarnti manya marlamanani Pirlurru Ngarpukurajangkarlu. Ngunanganila palu wirriya Jesuskurawarnti, yangkala palu jartamanani Ngarpu. Kajalkajalkujirnani palu Ngarpu. Wali Juwul pa kurnakkujirni Jesusju, ngurtpala palu ngunangani. Jesuskurawarnti palu ngurt ngunangani wamarnkujarra Jutiyakarrajiwarnti kanarlanywarnti Kalalikarrajiwarnti kanarlanywarnti Jimariyakarrajiwarnti.

Minyarti pa Juwulkura wangki, yangka pa Jesusju kurnakkujirni Juwul.

Pita yani mayarukarti Litakarti

32 Wali nganpayi yangkarti Pita Jurujulumngurni jakarni. Wamarn yanani mayaruwarlany mayaruwarlany. Pirriyanila manyanangurla Pita Jesuskurawarntirla mayarurla yininga Litanga.

33 Nyanayirla pa yukarnani mimijarti nganpayi wurnangajirtajarti. Yukarnumipa pa yukarnani kirrarnungajirtajartijaa wurnangajirtajarti. Yitilalwarnti 8 pa yukarnani.

34 Wali minyayirla nganpayirla manyanta marnpa pirriyani nganpayi Pita. Marni parla Pitangu, "Wulyukujiwujal manta Jesus Kurayijju jalarrarni. Turtangka. Rulumapkujirlanyanu pirlangkirr wurnapurru." Wali partalurnila turtapinya wulyupalajirni.

35 Wali Litakarrajiwarntirlu piyirntu palu parlipinya nganpayi yangkarti jarlu yukarnani yukarnumipa, wurnala kitpungani. Nyanartijangkarlu walila palu kurnakwantinyajaa mapunikani palurla Jesusku, kaji palu nganpayi nyanarti nyanya, wulyula kitpungani mimi purlkajangkajinyangu. Litakarrajiwarntirlujaa pirntirrikarrajiwarntirlu mapirrirlu palu nyanya pirntirri pa Litangurni kayirrara. Nyangungurla palu kurnakwantinya Jesuskarti. Kirrarnanila manyanangurla Pita Litanga.

Pita pa yani Japakarti

36 Wali marnin layi kirrarnani mayaruwarlanyja yininga Japanga. Nira manya marlamanani kanarlanywarnti. Mintimmarnani manya palya, mintimmarnurla manya yungani marlaljartiwarnti kujangkurrajarra. Jangarrajinyangu marnin nyanarti, yini parla Tukaj. Jesuskurajarti minyarti marnin.

37 Wali mimila wantinya purlka, pirlajarrinyala. Nyanartijangka ngapajawurlula palu wajimmarni kanarlanywarntirlu piyirnwarntirlu kankalajarra. Yurru manyanangu Juwujwarntikura. Nira palu kujartijarrinyani pirlawarnti palunya wajimmarnani. Wali nyanartijangkarlu palu warntarnkanya, yutukani palu mayarurla kaninykaniny.

38 Wali kanarlanywarntirlu Jesuskurawarntirlu palu pinakarrinya, yangkarti nganpayi Pita nyantu marnparni kirrarnani mayaruwarlanyja yininga Litanga. Marni palurlanyanu, "Purpankurlipa yangkarti nganpayi yini parla Pita." Yiparni palupinya kurriny nganpayijarra mayarukarti Litakarti Pita purpanupurru.

Yanungurla pilanyanta pirriyani Pitanga. Marni pilarla, "Yiparni pajarranyalu Japakarrajirlu Jesuskurawarntirlu nyuntupurru purpanupurru. Yanku manyanangurla Japakarti partalurni."

39 Wali wurnala turtangkarrakanya. Yanila palu Pitajaa yangkartijarra nganpayijarra mapirri. Pirriyani palunyanangurla Japanga. Pinakanyala pila Pita mayarukarti pirla wanyjarrarla palu yutukani. Jamurn yangka Pita pirriyani takurryani kaninykaniny. Wali langkarnikanila palu kalkarrawarntirlu, ngumparna palunyanangu pirlajarrinya jarlu. Lungukarrarlurni palunyanta yijingkarra martarnani turitiwarntijaa kuluwujwarnti. Kujartikarra palurla marnani

nganpayiwu Pitawu, “Minyartijal manpangu ngartakkanani nyanayirlurni pirlangu wanjingurnikarra.”
40 Wali nyanartijangka Pitangu manya puturu yiparni. Yani manyanta kankalajarrakarti. Mirtijurrurn wantinya manyanta partanta pirlanga. Japirlyinyala parlanyanta Ngarpu. Nyanartijangka marnila parla pirlawu nyanartiwu marninku, “Turtangka Tukaj.” Warrpunyanyaliny Pitarnila nyanya, nyanartijangka kirrarnuwantinyala.
41 Wali Pitangula ngarrpirtimani kurrapangurni. Karrinyukujirnila. Papajanila manyanangu Jesuskurawarntiwu, “Mirnu yanarnilu.” Takurryanila palu kalkarrawarntijaa kanarlanywarnti. Nyanyala palu marnin wanjila karrinyani. Marni manyanangu Pitangu, “Kaj nyakalu wanjijarrinyajal.”
42 Japakarrajiwarntirlu palu nyanya marnin nyanarti, yarnta palurlanyanu marnani Pitangu pa wulyukujirni nyanarti marnin. Nyanartijangka palu pajangu mapunikani nyangujangka Japakarrajiwarntirlu. Nyanya palu wanjijarrinya pirlajangka marnin nyanarti Tukaj.
43 Wali ngurrawarnti paja manyanta kirrarnani nganpayirla Jayiminta. Narrukurlangu pila kirrarnani Jayiminjarra. Pita pa yinijarrajarti kurrinyjarti Jayimin Pita. Jayiminwarlanyju Japakarrajirlu pa purlumankura jarrja ngartakkanani nira.

10

Pitajaa Kuniliyaj

1 Nganpayi layi pa ngunangani mayarurla Jijirriyarla, yini parla Kuniliyaj. Maja manyanangu ngujangurra piyirnwarntiwu pajawu kulipariwarntiwu Yitilikarrajiwarntiwu. Kuniliyaj mapirri pa Yitilikarraji, ngajirta Juwuj.
2 Wali pakulyani nyantukurangurni yurru, Ngarpula mapunikanani. Wulyumarnani parla Ngarpukurawu wangkiwu.
Ngarpukura pa ngujangurra nganpayi nyanarti. Ngarpu palu wajilpungani jampirlangurlujaa yapawarntirlu mapirrirni palu wajilpungani Ngarpu. Wulyu pa nyanarti nganpayi pamarr yungujuwal. Pamarrngajirtajarti manya yungani pamarr nyanartikarrajiwarnti Juwujwarnti. Juturni purayipurayimarnani parla Ngarpuwu.
3 Wali karuwarrajarti pa purayimarnani Kuniliyajju. Nyanyala yinjil, marnpa manyanta pirriyani. Ngarpukura yinjil minyarti, pirriyani manyanta wangkijarti. Yinila taj jularni yinjillu nganpayi Kuniliyaj.
4 Nganpayirlu pa warrpunyanya yinijangkala. Warrpunyangurla milpurrupurru purlkajarrinya, rayinjarrinyala pa. Marnila parla yinjilku, “Nganajangka pajin pirriyani.”
Jangkumanila yinjillu, “Ngarpungu mangu wirriyajarrinya. Pinakarrinya manta Ngarpungu wangki purayimarnujangkajaa nyangani manta Ngarpungu pamarr mantanya yungany pamarrngajirtajartiwarnti, nyanartila mangu Ngarpu wirriyajarrinya.
5 Wali nyanartijangka parla yinjillu jinjinyinya. Marni parla, “Nganpayiwarnti yipanya kurlirra. Mayaruwarlanykarti palu yanku yinikarti Japakarti. Nganpayi palu parlipungurla purpankangku yini parla Jayimin Pita kurrinyjarti yini.

6 Wali nyanayirla manyanta najanu kirralany Jayimin Pita nganpayi-
warlanyja. Purlumankura jarrja pa ngartakkarralany. Jawurlatarla
marnpa pila rirringkirla kirralany. Narrukurlangu pila kirralany
Jayiminjarra. Wali ruwangu palu purpanku nganpayi kurrinyjarti yini
Jayimin Pita."

7 Nyanartijangka yinjil pa yapyani. Wali papajanila manyanangu
Kuniliyajju murrkurnku warrkammayinjarrajaa layi kulipari. Nyanar-
tirlu kuliparirlu pa Ngarpu mapunikanani.

8 Wali jularni manyanangu kujartikarra Kuniliyajju, "Yinjil paji
pirriyani. Wangki paji pirrikanya. Kujartikarra paji marni, yipawu
marnanya nyurrawarnti kurlila. Ruwangu manta purpanku nganpayi
Jayimin Pita.

Wali nyanartikarra jakarni palu.

9 Kumantajarrinya manyanangurla kaparnparni. Jamurn palu
marnpajarrinya, nyanartikarra Pita parayanungurla kankarni kirrar-
nani mayarurla. Nyanarti mayaru pa japal kirrarnupurru kankarnu-
marrangu. Kujartikarrala palurlanyanu ngartakpanani nyantuwarn-
tirlu. Pita pa parayani kankarral mayarurla purayimarnupurru
jininyarajarti.

10 Marranyanjarrinya pa Pita. Kanarlanyju warrarni kamparnani
miyi.

11-12 Wali Pitangu nyanartirlu nyanyala yalkiri langkirryani. Nya-
nartijangka kalukujilinypala nyanya kuyiwarntijarti. Kalukujilinyja
manya nyanya kuyiwarnti nganapartu nganapartu yalkirikarrajiwarn-
tijaa nguwakarrajiwarnti. Wali kanarlanywarntiwu kuyiwarntiwu
palunyanangu jaminy ngunangani Juwujwarnti. Kanarlanywarnti
kuyiwarnti palunya ngarnani. Nyantuwarntikura Juwujwarntikura
yurru manyanangu kujartikarra. Jarluwarlany manyanangu jar-
rmarni Ngarpungu.

13 Wali marnila parla Pitawu Ngarpungu, "Turtangka Pita. Pungku
mankurlanyanu kuyi ngarnupurru."

14 Wali Pitangula manyanta jangkumani, "Ngajirta. Kayan ngarna
nganyja. Yapajangkarni marna jaminy kujawurlurra nguniny. Kuyi-
warntiwu yakurrwarntiwu marnanyanangu. Kanarlanywarnti kuyi-
warntimipa marnanya ngalany wulyuwarntimipa. Kayan ngarna
Juwujju nganyja kuyiwarnti yakurrwarnti yangka manpangu jar-
rmarni jarlu."

15 Yarntarni parla marni Ngarpungu, "Yangka marna ngajun-
gurni kurnakkujilany jaminyjangkawarnti, wulyula palu ngunawu
nukarnini. Ngajirta ngan nyuntungu wanyjarra."

16 Murrkurnmirri parla kirlingalparni marni Pitawu Ngarpungu,
nyanartijangka pa kalukurla kuyiwarnti tikirrkanya kankarralparni.

17 Nyanartijangka Pita pa kirrarnani. Pinapinakarrinyani jutungu,
"Nyapartukarra paja jinjinyinya Ngarpungu."

Wali nganpayiwarnti Jijirriyakarrajiwarnti palu pirriyani tawunta
yininga Japanga. Nyanayirla pa kirrarnani Pita. Pirriyani palu,
yangkala palunya japirlyungani nyanartikarrajiwarnti kujartikarra,
"Wanyjurla marnalu parlipungku Jayiminkura mayaru." Wali jir-
rkirlikanila palunya. Jularni palunyanangu, yanila palu jirrkirlparni.

Pirriyani palu, tuwanga palu karrinyani. Pita pa warrarni kirrarnani kankarnumarrangu ngurrpa.

18-20 Nyanartijangka marni parla Pirlurru Ngarpukurajangkarlu Pitawu, “Pinakarri. Muwupungana mangulu nganpayiwarntirlu murrkurntu. Turtangka. Jupantiwula man kaninyparral nganpayiwarntirlu murrkurntu mangulu jurumanana kaniny. Yantanyanangurla yarr murtarni. Ngajirta ngan jatparamanyja. Ngajungu marnanya yiparni nyuntukarti.”

Wali papajanani palu yangkartiwarntirlu murrkurntu tuwangarni palu karrinyani, “Wayila. Jayimin Pita. Mularti ngan nguniny.”

21 Nyanartijangka Pita pa kankarningurni turtuyani, parlipinyala manya. Marni manyanangu Pitangu, “Ngajujal marna Jayimin Pita. Nganapurru manta pirriyani.”

22 Jangkumani palu, “Yiparni manpanya Kuniliyajju wangkijarti. Nganpayi nyanarti Kuniliyaj manyanangu maja nguniny kulipariwarntiwu. Wulyu pa nyanarti Ngarpukura. Ngajirta pa Juwuj, yangkala palurla Juwujwarntirlu nukarnirlu wulyumalany Kuniliyajku. Wali kumantawarlanyja yinjil manyanta pirriyani Kuniliyajja wangkijarti. Kujartikarra parla marni, yiparnila manpanya purpanupurru nyuntu. Purpanku marnantalu nyuntu. Kangku marnantalu kayili nyantukurakarti mayarukarti Kuniliyajkurakarti. Pinakarrku manta wangki nyuntukura nyapartukarra manurla julawu.”

23 Wali Pitangu manya takurrpinya mayarurla kaninykaniny. Layi ngurra palu yukarni pukanyja.

Nyanartijangka kumantajarti palu jakarni Pitajaa Jijirriyakarrajiwarnti. Japajangkawarnti palunyanta mapirrirni yani Pitanga Jesuskurawarnti piyirnwarnti.

24 Yanani palu kayili. Kumantawarlanyja palu pirriyani Jijirriyarla.

Wali kajaluwarlany manya marurrpinya piyirnwarnti jarntuwarnti Kuniliyajju. Pinakarriwu palunyanta wangki Jayimin Pitanga nyapartukarra manyanangu julawu. Jarranyangani palurla Pitawu.

25 Nyanartijangka Pita pirriyani. Jamurn takurryantarla, Kuniliyajjula parlipinya. Langkarnikanila Kuniliyajju Pita. Yanungurla manyanta parntawantinya jinanga Pitanga kajalkajalkujirnupurru ngurrpangurrparlu. Kularni Ngarpujilinyparni nyangani Pita Kuniliyajju, yarr pa piyirn.

26 Nyanartijangka Pitangu parla marni, “Turtangka. Karri. Yarr marna piyirn.” Wali karrinyukujirni pa Pitangu Kuniliyaj.

27 Takurryanila pila kaninykaniny mayarurla wangkiwangkikarra. Wali nyanyala manya pajajinyangu piyirnwarnti Pitangu. Kaninykaniny palurla jurumanani Pitawu.

28 Marni manyanangu Pitangu, “Kayan ngarnanyirrangulurla yanta Juwujwarnti. Nyurrawarnti manta kanarlanyparni Juwujngajirtajartiwarnti. Jaminy manpangulurla nguniny nganampawu Juwujwarntiwu. Ngaju marna Juwuj. Kayan ngarnanyirrangulurla najanu yanta mayarurla nyurrawarntikurarla. Nyurrawarnti mantarla pinarri minyartiwu jaminyku. Wali jalarramiparni marnanyirrangurla pirriyani yangka Ngarpungu paji kalarakujirni piyirnwarntiwujaa marninwarntiwu nukarnini palu kayanparni jaminyngajirta. Kurnakkujirni manya Ngarpungu jaminyngajirta ngunangupurru. Kayan ngarnanya

kanginypungka kanarlanywarnti Juwujngajirtajartiwarnti jarntu wapalkarra.
29 Walirni marnanyirrangurla pirriyani Juwujngajirtajartiwarntirla. Ngajirta marnanyirrangurla yirrarnmanyjarla. Murtarni marnanyirrangurla lapantinya."

Yarntarni manyanangu marni Pitangu, "Japirlyungku marnanya, nganajangkarlu pajanta ruwangu purpani minyartikarti mayaru."

30 Wali Kuniliyajju parla marni Pitawu, "Kumantawarlanyja marna purayimarnani mayarurla ngajukurarla. Karuwarrajarti marna purayimarnani jalarrajiliny. Wali nganpayi pajarla marnpa karrinyani langkarni. Kuluwuj nyantukura palypalymarnaninyirra.
31 Yini paja taj jularni. Wali nyanartijangka marnila paji ruwangu purpanupurru nyuntu. Kujartikarra paji marni yinjillu, 'Ngarpungu mangu wirriyajarrinya. Pinakarrinya manta Ngarpungu wangki purayimarnujangkajaa nyangani manta Ngarpungu pamarr mantanya yungany pamarrngajirtajartiwarnti, nyanartila mangu Ngarpu wirriyajarrinya.
32 Nganpayiwarnti yipanya kurlirra. Mayaruwarlanykarti palu yanku yinikarti Japakarti. Nganpayi palu parlipungurla purpankangku yini parla Jayimin Pita kurrinyjarti yini. Wali nyanayirla manyanta najanu kirralany Jayimin Pita nganpayiwarlanyja. Purlumankura jarrja pa ngartakkarralany. Jawurlatarla marnpa pila rirringkirla kirralany. Narrukurlangu pila kirralany Jayiminjarra. Wali ruwangu palu purpanku nganpayi kurrinyjarti yini Jayimin Pita.'
33 Wali yangkala marnanya yiparni nyuntupurru purpanupurru, mapunparnila mantalu purpani. Ngajirta manyanangurla yirrarnmanyjarla, minyartila man partalurni pirriyani."

Yarntarni parla marni Kuniliyajju Pitawu, "Jalarra marnalu minyayirla jurumanana nyuntuwu pinakarrinyupurru. Ngarpu marnapangurla nguniny mapirri. Pinakarrkula marnantalu wangki yangka mangu Ngarpungu takijularni, nyapartukarra manpangu takijulawu nganampawu." Kujartikarra marni parla Kuniliyajju Pitawu.

Pitangu manyanangu marni Kuniliyajngurrawu

34-35 Nyanartijangka jularnani manyanangu wangki Pitangu purlka wangki. Marni manyanangu, "Ngarpungu parlipanya kayanparni nyangany piyirnwarnti nukarnini wangkiwarlany wangkiwarlanyjartiwurti marrijangkawurti wanyjurlawurti palu nguniny. Yangka nganangguwurti pa Ngarpu rayin nyanganyjaa wulyungal yanany, wali nyanarti, Ngarpu parla wirriyajarrilany. Jalarra paja pinarrikujirni Ngarpungu, jarlu ngajirta marna pinakarrinyantarlangurra."

36 Yarntarni manyanangu marni Pitangu, "Ngarpungu manyanangu yiparni wangki Yijirayilkarrajiwarntiwu. Wangki minyarti wulyujinyangu nyapartukarra Jesus parlipangu pirriyani. Wirriyakujilany parlipanya Jesusju, wirriyala parlipangu nguniny Ngarpu. Purlka parlipangu nguniny wapalkarrawu Jesus Kurayij.
37 Pinarrijal mantarla wangkiwu minyartiwu, yangka manyanangu jakuljularnani Juntu Kalalipurtarra. Walila manya pulukkujirnani

ngapanga. Kanarlanywarntiwu piyirnwarntiwu palunyanangu jularnani Jesuskura wangki. Jalyjularnani palunyanangu Jutiyakarrajiwarntiwu.
38 Pinarrijal mantarla Jesusku Najuritkarrajiwu, yangka Pirlurr Ngarpukurajangka manyanta takurryani. Ngarpungu manyanta yiparni. Nyanartijangka Jesus kitpungani wamarn. Wulyukujirnani manya, pirlangu manya tarrpartarnani, wali Jesusjula manyanangurla jurramanani. Yangka manyanta Ngarpu mapirri ngunangani, nyanartila manya wulyukujirnani."
39 Yarntarni manyanangu marni Pitangu, "Nyangani marnalu nira nyapartukarra Jesus pa ngunanganijaa wulyukujirnani manya mayarurla Jurujulumja, yarnta wamarnkujarra Juwujwarntikurarla ngurranga. Mapunikani marnalurla. Tarnikanila palu mananga pirlawurra.
40 Ngurrajarrarla kurrinyja kanarlanyja purangu Ngarpungu pa parnkimani pirlajangka. Ngarpungu manyanangurla kalarakujirni piyirnwarntirla.
41 Ngajirta palu nukarnirlu nyakarla, nganamparlumiparni marnalu nyanya. Jarlu manpangu kurajpinya Ngarpungu, Jesus manpangu yipawu nyangupurru. Mapunparnila yiparni nyangupurru. Jesus manpangurla pirriyani turtapungujangka. Wali kapila marnalu ngarni nganamparlujaa Jesusju mapirri marnalu ngarni.
42 Jesusju manpanya jinjinyinya wangki kangupurru takijularnupurru. Piyirnwarntiwujaa marninwarntiwu marnalunyanangu julawu wangki wulyu. Yarnta marnalunyanangu julawu nyapartukarra Ngarpungu pa Jesus kajalkajalkujirni, nyakula parlipanya Jesusju, ngurrujarrakujiwula parlipanya. Kurajpungku parlipanya Jesusju wanjiwarntijaa pirlajangkapurrupurru parlipanya nyaku."
43 Yarntarni manyanangu marni Pitangu, "Minyarti wangki marna julawu jarlu nganpayirlu puraputtu parlipangu lani kurrumparla yakurryakurr wajapungupurru. Puju nganangu wurti mapunikarralany Jesus, wali yakurryakurr manyanta wajapungku Ngarpungu. Kayan ngarta jutungu pinapinakarri Ngarpungu. Yangka parlipa Jesus yini julalany, nyanartila parlipangurla wajapungany."

Pirlurr Ngarpukurajangka manyanangurla takurryani Juwujngajirtajartiwarntirla

44 Wali nyanartikarra Pitangu manyanangu wangki jularnani. Wali Pirlurr Ngarpukurajangka manyanangurla wuwuyanani kanimpal nukarnilarni pinakarrinyujangkawarntirla, yangka palu wangki pinakarrinya.
45-46 Wali nyanartikarra wangkiwarlanypala palurlanyanu marnani wangki kanarlanyparni Juwujngajirtajartiwarntirlu, ngajirta nyantuwarntikura wangki, Ngarpungu manya yinya. Ngajirta palurlanyanu nginyjirrikarrarla wangki nyantuwarntikura Juwujngajirtajartiwarntirlu. Yarnta palu Ngarpu kajalkajalkujirnani. Pinakarrinya palu yangkartiwarntirlu Juwujwarntirlu Japakarrajiwarntirlu piyirnwarntirlu Pitangu mapirrirni. Wali nginyjirrikananila palu Juwujwarntirlu Japakarrajiwarntirlu nyapartukarra Ngarpungu manya Pirlurr Ngarpukurajangka yinyangurra yiji, wangkijangkala palu nginyjirrikanani Juwujwarntirlu.

Wali karrpirlmarnila palu, tumaj palu Juwujngajirtajartiwarnti, kanarlanyparni palu nyanartiwarnti piyirn. Ngarpungu manya Pirlurr nyantukurajangka yinya Juwujngajirtajartiwarnti. Kula Juwujwarntimipa manya yungani Pirlurr Ngarpukurajangka. Kujartikarra palu pinapinakarrinyani nyantuwarntirlu.

Wali nyanartijangka Pitangu manyanangu marni Juwujwarntiwu,
47 "Wali minyartiwarnti manya yinya Pirlurr Ngarpukurajangka yangka jarlu parlipanya yinya ngalimpa nyanartijilinyparni." Wali jularnani manyanangu Pitangu Juwujwarntiwu, "Pulukkujiwu parlipanya ngapanga. Kayan nganyanangu ngananguwurti jarrmanyja."
48 Pitangu manya jinjinyinya ngapanga pulukkujirnupurru. Yini palu Jesus jularni, nyanartila palunya pulukkujirni ngapanga.

Nyanartijangka lamakujirni palu Pita Kuniliyajngurrarlu. Ngunangani manyanangurla ngurrawarnti murrkurn.

11

Pitangu manyanu jularni Jurujulumja

1-3 Wali Pitangu manya wanyjani Kuniliyajngurra, yani manyanangurla Jurujulumkarti. Wali pirriyani manyanangurla, langkarnikanila palu piyirnwarntirlu Juwujwarntirlu Jesuskurawarntirlu. Warntajpani palu. Wali kajalurni palu pinakarrinya warntawarnta. Kunyungurla palunyanangu karlpurrwarlanyju jularni minyarti wangki Pita manyanangurla kirrarnani mapirri Juwujngajirtajartiwarntirla, yarnta manyanangu jularni wangki Ngarpukura, nyanartila palu Juwujngajirtajartiwarntirlu mapunikani.

Wali warntajpani palu Pita, marnila palurla Pitawu Juwujwarntirlu, "Nyapartu mannyanangurla kirrarnani Juwujngajirtajartiwarntirla, miyi mannyanangurla ngarnani. Kayan ngarlipanyanangurla nguna Juwujngajirtajartiwarntirla, yurru parlipangu nguniny."
4 Wali Pitangu manyanu jularni nukarnini.
5-6 Marni manyanangu, "Kayanmirri marna purayipurayimarnani mayarurla Japanga. Nyanartijangkarlu Ngarpungula paji winkirrjilinyju kanimpalkujirnani kalukujilinyja kuyiwarnti nganapartu nganapartu yalkirikarrajiwarntijaa nguwakarrajiwarnti. Yutukani pajarla marnpa, nyanyala marnanya kuyiwarnti nyanartiwarnti kalukujilinyja.
7-8 Wali nyanartijangka paji marni Ngarpungu, 'Turtangka Pita. Pungku mankurlanyanu kuyi ngarnupurru.' Nyanya marnanya milluliny nyanartiwarnti kuyiwarnti, yakurrwarnti pajilurla jaminy. Wali yingurlmarnila marnanyanangu.
9 Yarntarni paji marni Ngarpungu, 'Yangka marna ngajungurni kurnakkujilany jaminyjangkawarnti, wulyula palu ngunawu nukarnini. Ngajirta ngan nyuntungu wanyjarra.'
10 Wali murrkurnmirri paji pirrikanya kalukurla nyanarti kuyiwarnti, nyanartijangka tikirrkanyala kankarral.
11 "Wali nyanartikarra pajilurla pirriyani piyirnwarnti murrkurn Jijirriyakarrajiwarnti purpanupurru.
12 Pirlurru Ngarpukurajangkarlu paji jularni, 'Wurna mannyanangurla yanku mapirri, ngajirta ngan jatparamanyja. Ngajirta ngan

lamajarri.' Wali yani marnanyanangurla nyantuwarntirla murrkurnwarlany murrkurnwarlany mapirrirni pajalurla wurnajarrinya Japakarrajiwarnti piyirnwarnti Jesuskurawarnti, yanila marnalu mayarukarti Kuniliyajkurakarti. Pirriyani marnalunyanangu.

13-14 Wali Kuniliyajju paji jularni wangkiwarnti yinjil manyanta pirriyani, wali kujartikarra parla marni yinjillu Kuniliyajku, 'Piyirnwarnti manya yipawu purpanupurru, purpanku palu Jayimin Pita kurlirrajangka Japajangka. Julawu mangu Ngarpukura wangki pirlurr wanjipurru mapunjinyangu.' Wali takijularni parla yinjillu Kuniliyajku ngajupurru purpanupurru."

15-16 Yarntarni manyanangu marni Pitangu, "Jularni marnanyanangu wangki Ngarpukura Kuniliyajngurrawu pujuwurni, Pirlurr Ngarpukurajangkala manyanangurla wuwuyanungurla takurryani. Yangkarti jarlujiliny parlipangurla takurryani ngalimparla. Nyanartijangka marna pinapinakarrinyani Jesuskura wangki. Jarlu parlipangu jularni Jesusju ngalimpawu yangkarti Jun pulukkujirnujuwal. Ngapangakujirnani manya nganpayirlu Juntu piyirnwarnti, ngapapurula palu nguja piyirn, turtapinyala palu. Nyanartijilinyju parlipanya rukukarrku ngapajilinyju Pirlurru Ngarpukurajangkarlu.

17 Wali marna nginyjirrikanila Ngarpungu manya yinya Pirlurr nyantukurajangka kayanparni manyanangurla takurryani Juwujngajirtajartiwarntirla yangkarti parlipangurla takurryani Juwujwarntirla ngalimparla. Kayan ngarna lamakuji Ngarpu, ngaju marna yarr piyirn," marni manyanangu Pitangu.

18 Wali yangkartiwarnti Juwujwarnti ngajirta palu yarnta warntajpanta. Wali manya kulkurukujirni Pitakurarlu wangkingu. Wali wirriyajarrinyala palurla Ngarpuwu. Marni palu, "Wali pa. Juwujngajirtajartiwarntiwurti manya marlamani. Kurnakwantiwu palu. Kurnakwantinyurla palu mapunikarrku Ngarpu, wanjila palu ngunawu kujawurlurra."

Wali Pitakura wangki minyartirni kutarni pujujarrinya, kanarlany wangkiwarlany parlipa nyaku.

Yantiyakkarti palu yani Jesuskurawarnti

19 Wali nganpayi yangkarti Tipin Jesuskura palu jarlurni luwarni pirlawurra. Wali nyanartikarrajangka Jesuskurawarnti palunya punganijaa jayilla palunya takurrpungani. Jesuskurawarnti palu pulykarrala yani Jurujulumngurni kujangkurrajarra pungukarrarla. Kanarlanywarnti palu yani marri. Mayaruwarntiwarlanykarti palu pulykarra yani yinikarti Yantiyakkartijaa Japurajkarti. Kanarlanywarnti palu yani Puniyijakarti. Wali jularnani palunyanangu Jesuskura wangki mayaruwarlanyja Juwujwarntiwumipa palunyanangu jularnani, ngajirta kanarlanywarntiwu.

20 Kalpurr palu yani nganpayiwarntiwarlany Jesuskurawarnti Japurajkarrajiwarnti Yantiyakkarti. Wali jularnanila palunyanangu Jesuskura wangki Yantiyakkarrajiwarntiwu Juwujwarntiwu, yarntarni palunyanangu jularnani Juwujngajirtajartiwarntiwu. Wali Japurajkarrajiwarntirlu palunyanangu jularnani Yantiyakkarrajiwarntiwu Juwujwarntiwujaa Juwujngajirtajartiwarntiwu.

21 Kurnakwantinyala palu Jesuskarti, mapunikananila palurla piyirnwarntirlu pajangu. Ngarpu manyanangurla mapirrirni ngujangurra Japurajkarrajiwarntirla. Marlamanani manya Ngarpungu, yangkala pajangujinyangu palu mapunikanani mayarurla nyanayirla Yantiyakja. Jesus purlka palu mapunikanani.

22 Wali Yantiyakngurni palu kanarlanywarnti jakarni Jurujulumkarti, jularnanila palunyanangu nyapartukarra palu mapunikanani Yantiyakkarrajiwarntirlu. Wali nyanartijangka yiparnila palu Jesuskurawarntirlu Jurujulumkarrajiwarntirlu layi nganpayi nyangupurrujaa pinakarrinyupurru, nyapartujarrinyani palu Yantiyakja piyirnwarnti Jesuskurawarnti. Yangkarti nganpayi yini parla Panapaj yangka Juwulku parla takitakijularnani. Yiparni palu Panapaj Jesuskurawarntirlu Jurujulumkarrajiwarntirlu.

23 Wali pirriyani manyanangu. Parlipinya manya, wirriyajinyangu palu ngunangani Juwujngajirtajartiwarntijaa Juwujwarnti. Ngarpu manyanangurla ngujangurra. Nganpayi Panapaj pa nyangungurla wirriyajarrinya. Wali lirrkarnpinya manya Panpajju, “Wajilpunganku manta Jesus jirrkirlparni, ngajirta nganta tikiyanta. Janginy kayan manta ngunawu, ngajirta nganta janginy kurrinykurriny nguna.”

24 Minyarti nganpayi Panapaj pa Ngarpukurajinyangu Pirlurrjartijinyangu. Ngarpunga manyanta mapunjinyangurlu mapunikanani. Wulyujinyangu minyarti nganpayi. Pajangu palunyanta Jesusja mapunikanani iyirnwarntirlujaa marninwarntirlu yangka Panapajju manyanangu wangki jularnani.

25 Wali nyanartijangka jakarni Yantiyakngurni Taajijkarti. Pirriyani Taajijja. Wali wamarn muwupungani parla nganpayiwu Juwulku wanyjarrarla ngunangani.

26 Nyanartijangkarlu parlipinyala. Parlipungurla purpankanya Yantiyakkarti. Nyanayirla pila kirrarnani layi yitilal Yantiyakja. Pinarriyungani pilanya Jesuskurawarnti piyirnjaa marnin wangki Ngarpukurajangka. Paja pilanya pinayungani Jesuskurawarnti.

Wali nyanartikarra palunya Yantiyakkarrajiwarntirlu parlipungurla yinila palunya jularnani Kirijinwarnti palu nyanartiwarnti piyirnjaa marnin, yangka palu nira kurajpungani Jesus Kurayij. Ngajirta manya jarlu nganangguwurti jularla Kirijin Jesuskurawarnti.

Juwuljaa Panapaj palupinya yiparni pamarrjarti

27 Wali yarntarni palu jakarni Jurujulumngurni piyirnwarnti Jesuskurawarnti puraputwarnti. Nira palu yanani wangkijarti Ngarpukurajarti. Ngarpungu manya wangki yungani, nyanartila palunyanangu pinajularnani puraputtu. Pirriyani palu Yantiyakja puraputwarnti. Kirninyjala palu kirrarnani.

28 Wali layi nganpayi puraput yini parla Yakapaj. Turtapinya, karrinyungurnirlu manyanangu jularni. Ngarpukurarlu Pirlurru parla marni kaninykaniny turlpunga kujartikarra, “Layi yitilal parlipa ngunawu pulparr. Ngapa kayan ngarlipangu wanti mayaruwarntiwarlanyja mapirrirni, miyingajirtala parlipa ngunawu nukarnini.” Mapunparnila palu nguja miyingajirtajarti, yarnta ngapa ngajirta manyanangu wantirla miyi turtangupurru.

29 Nyanartijangka Yantiyakkarrajiwarnti Jesuskurawarnti palunyanangu yawiyijarrinya Jurujulumkarrajiwarntiwu, tumaj palu miyingajirtajarti. Wali marni palurlanyanu, “Kala pamarr parlipanyanangu kirninykirninymanurla yipawu Jurujulumkarrajiwarntiwu Jesuskurawarntiwu, miyila palurlanyanu warntawu.” Wali kirninykirninymani palunyanangu. Pamarr ngarrjajartiwarntirlu palu yutukanani pamarr purlka, pamarr lamparnjartiwarntirlu palu lamparn yutukanani.
30 Ngarrjajarrinyala pamarr, kanyala pilanyanangu Panapajjujaa Juwullu. Kangungurla pilanya yinya Jurujulumkarrajiwarnti Jesuskurawarnti kajalkajalwarnti piyirnwarnti.

12

Jayilla palu yutukani Pita

1 Wali nganpayi layi manyanangu ngujangurra yini parla King Yarrit. Purlka manyanangu Juwujwarntiwu nukarniwu kapuman. Yakurrmarnani manyanangu Jesuskurawarntiwu piyirnwarntiwujaa marninwarntiwu. Yiparnila manya kulipariwarnti pungupurru. Kanarlanywarnti Jesuskurawarnti palunya pungani kulipariwarntirlu Yarritkurawarntirlu.
2 Wali layi palu pinya pirlawurra, yini parla Jayimji. Lani palu nayipjawurlu purlkajawurlu pirlawurra. Jayimji parla papaji Junku mapirrikarraji Jesuskura.
3-4 Wali yangka palu nyanya Juwujwarntirlu kanarlanywarntirlu Jayimji palu pirlawurra lani kulipariwarntirlu, wali nyangungurla palu ngarrurtajarrinya.
Wali Yarrittu manya nyanya ngarrurtajinyangu palu nguja. Nyanartijangka Pitangkurrala palunyanta yani limpawarnti. Jinjinyinya manya Yarrittu, “Yantalunyanta. Tarrpartawu manta Pita.” Wali tarrpartarnurla palu kanya, jayilla palu yutukani. Yarrittu manyanu pinapinakarrinyani, “Kumantawarlanyja marnanya warra japirlyungku Juwujwarnti Pitawu ngulikanupurru. Jalarra palu ngarnana miyijaa kuyi pinalkarrapurru Juwujwarntirlu. Kumantawarlanyja marnanya japirlyungku warpinykujirnujangka.”
Wali nyanartikarra Pita jayilla kirrarnani. Ngampurrikanani palu limpawarntirlu pajangu. Kalpurrwarlany palu ngampurrjiwarnti yanani paja manyankartijaa miyikarti. Wali manyanjangkawarntirlujaa miyijangkawarntirlu kurrinykurrinyju palu ngampurrikanani Pita. Nyanartijangka palu warrkamjangka yanani manyankartijaa miyikarti. Ngampurrjiwarntiwarlanyju kurrinykurrinyju palu martarnani Pita. Karla takurr kakarrara palu ngampurrikanani.
5 Wali Jesuskurawarntirlu palurla Pitawu purayipurayimarnani. Warryanungurla palurla purayimarnani Pitawu jayillajangkawu nurrururlu.

Yinjillu Pita palkangakujirni jayillajangka

6 Wali nyanartijangka palu ngarnani Juwujwarntirlu kuyi pinalkarrapurru. Pujukujirni palu. Yarrittu manyanu pinapinakarrinya, “Wali kumanta marna kangku jayillajangka Pita ngulikanupurru.” Nyanartijangka pukanyjajarrinya. Pita pa jayilla ngunangani kaninykaniny mayarurla. Ngampurrjijarrarlu pilanyanu larrpuk karrpirni kurraparlu

tanyjijawurlu Pitakurajawurlu. Nyantu pilangurla kaparn kirrarnani. Kanarlany parlanyanta mayakarti, kanarlany parlanyanta jampukarti. Kurrinywarlany pila ngampurrjijarra kirrarnani tuwanga. Pita pa manyanjarrinya.

7 Nyanartijangka pirriyani yinjil Ngarpukurajangka. Parralani manyanangurla tilingu. Nyanartijangka yingkilani yinjillu Pita. Parnkijarrinyala Pita. Wangki yinya yinjillu, “Partal turtangka.” Yulajwantinyala pila tanyjijarra kurrapajangkajarra.

8 Marnila parla yinjillu, “Mana wulyukujirlanyanu wurnapurru. Jinapurru yutukarranyanu kuwut mapirrirni. Wajilpungkaja.”

9 Wali wajilpinyala yinjil Pitangu winkirrjilinyjurni, minyakujalu mapun yanani.

10 Kaninykaniny mayarurla pila tirrinytirrinyyanani, kaninykaniny palu kirrarnani piyirnwarnti ngampurrjiwarnti tukujarra kurriny. Nyantujarra Pitajaa yinjil pilanyanangurla linyjarni tirrinyyanani palkangkurra. Pirriyani pila. Jamurn pila marnpajarrinya kiyitkarti, murtarnila ngurrujarrajarrinya kirlingirrijarrinyala. Purlka nguja tirrinyyanupurru. Ngajirtarni piyirntu yulajpantarla. Nyanarti kiyit pa purlkajinyangu tanyji lakjarti. Wali tirrinyyani pila kiyittal palkangkurra. Warntarrirlal pila yani. Nyanayirlarni parlanyanta wirlmarni yinjil, walila layi Pita yananinyirra.

11 Wali ngungkupinya manyanu Pitangu. Pinapinakarrinyani Pitangu. “Kularni marna winkirrparni yanana, minyakujala mapun. Mapunparni paji yiparni yinjil nyantungu Ngarpungu palkangkurrakujirnupurru. Yarrittu paja jayilla martarnani pungupurru. Kumanta pajalu pungkarla Yarrittujaa Juwujwarntirlu, yangkala paja yinjillu palkangkurrakujirni.” Kujarti pa Pitangu pinapinakarrinyani.

12 Wali nyanartijangka Pita yani mayarurlurra marninkurarlurra yini parla Mayiri. Mayiri parla ngamaji nganpayiwu yiniwu Jun Maakku. Yinijarra kurriny parla minyartiwu nganpayiwu Jun Maakku. Paja palu purayimarnani nyanayirla mayarurla piyirnwarnti Jesuskurawarnti. Purayimarnani palurla Pitawu jayillajangkawu.

13 Pita yani nyanartirlurra mayarurlurra. Wali palkangarnila jajarrwantinya tuwanga. Palkangurnila narnarpinyangurra Pitangu tuwa. Palkanga pa karrinyani Pita. Pinakarrinya layingu mangangu warrkammayintu narnarpungujangka.

Wali tuwangkurrala yani yulajpanupurru. Nyanarti pa manga yini Ruta.

14 Marni parla Pitangu palkangurni, “Yulajpantaji tuwa.” Pinakarrinyala lin Pitakura kaninykaninyngurni Rutangu. Pita nginyjirrikani, wirriyajarrinyala pa. Ngajirtarni pa Pita nyakarla, linmipa pinakarrinya. Wirriyarni manyanangurla tikirrlaparni. Ngajirta pa tuwa yulajpantarla takurryanupurru. Wali rukjartirni pa wanyjani tuwa nyanarti. Tikirrlaparnurla manyanangu jularni nganpayiwarntiwujaa marninwarntiwu purayimarnujangkawarntiwu. Marni manyanangu, “Pita pa karrinyana palkanga.”

15 Jangkumani palu, “Ngajirta. Pita pa jayilla nguniny. Wangarta man nyuntu.”

Yarntarni manyanangu marni mangangu, “Ngajirta. Nyanarti pa Pita karrinyana.”

Yarntarni palunyanta jangkumani, “Pita pa nguniny jayilla.” Panypinya palunyanta manganga. Marnila palurlanyanu, “Kunyungurla partarla wangarr karrinyana Pitawu.”

16 Wali jutungurni pa Pitangu palkangurni narnarpungani. Nyanartijangka tuwala palurla walimpa yulajpani. Wali nyanyala palu Pita karrinyujangka. Karrartajarrinyala palu.

17 Kulkurukujirnila manya Pitangu. Takitakijularni manyanangu nyapartukarra palkangkurrakujirni Ngarpungu. Marnila manyanangu, “Julalurla Jayimjiwu Jesusku parla ngaja, yarnta Jesuskurawarntiwu piyirnwarntiwu nukarniwu.” Wali wanyjanurlakanila manya mayaruwarlanykarti yani.

18 Wali kumantajarrinya, ngampurrjiwarnti palu rayinjarrinyani. Kumantajarti palurla karrartakarrartarlu jarti muwumuwupungani Pitawu rayintu. Ngampurrjiwarntimipa palu ngujangurra. Japirljapirlyungani palurlanyanu warntangurnirlu rayintu, “Wanyjurla nganpayi yangkarti Pita.”

19 Wali Yarrittu manya jinjinyinya ngampurrjiwarnti, “Muwupungurla warntalu.” Jarti palurla muwupinya ngajirtajinyangu. Ngajirta palu parlipungkarla. Yangkartiwarnti ngampurrjiwarnti manya Yarrittu japirlyinya yangka palu Pita ngampurrikanani, “Nyapartukarra manta yalayimani. Ngajirta manta ngampurrmantarla marrkingujinyangu.” Wali kulijarrinyala manyanangurla. Nyanartijangka jinjinyinya manya Yarrittu nyantukurawarnti warrkammayinwarnti pungupurru. Nyanartiwarnti ngampurrjiwarnti palunya pinya pirlawurra.

Wali nyanartijangka Yarrit pa yani kayili mayaruwarlanykarti Jijirriyakarti. Nyanayirlarni pa kirrarnani.

Yarrit pa pirlajarrinya

20 Wali piyirnwarntiwu mayarujarrawarlanyjangkawu manyanangu kuli ngunangani Yarrit kayilungujangkawarntiwu Tayiyajangkawarntiwujaa Jayitanjangkawarntiwu. Kulijawurlu manyanangurla miyi jamungkani. Wali kayantajarrinya palu piyirnwarnti nyanartijarrajangka ngurrajarrajangka. Marnila palurlanyanu, “Yanku parlipanyanta Yarritkarti. Japirlyungku parlipa nganangurni parlipangu kulijarrinya. Wulyuwulyurni parliparla malku, miyila parlipanya yungku.”

Wali wurnajarrinya palu Jijirriyakarti. Pirriyani palu. Marnila palurla layiwu warrkammayinku, “Kangku manpanya Yarritkarti. Japirlyungku marnalurla.” Kanya manya Yarritkarti. Japirlyinyala palurla, “Nganapurru manpanya ngunyipinya miyingurni.” Wulyuwulyurni palurla marni miyipurru.

Jangkumani manya Yarrittu, “Wali marnanyirrangu malku kumantawarlanyja.”

21 Wali kumanta manyanangu pirriyani yangka manyanangu jularni Yarrittu. Kuluwuj manyanu wulyuwulyujinyangu yutukani Yarrittu, yutantinyala kirrarnupurrurla nyantukurarla. Nyanyala palu piyirnwarntirlu kuluwuj wulyujinyangu jurnanykarra nyantu mapirri. Nyantungu manyanangu wangki marnani.

22 Nyanartijangka piyirntu pajangu palu kajalkajalkujirnani Yarrit.
Papajanani palurlanyanu, “Minyarti nganpayi pa Ngarpu. Ngajirta
piyirn. Minyarti pa Ngarpujinyangu.”
23 Wali ngurrkuwarlany Yarrit kirrarnani. Ngajirta manyanangurla
jarrmanyjarla.
Wali Ngarpukurajangkarlu yinjillu mimikujirni nyanarti nganpayi
Yarrit. Wantinyala mimi yukarnani. Yinjillu mimikujirni, ngajirta
pa Ngarpu kajalkajalkujirnantarla. Nyantungu manyanu kajalkajalku-
jirni. Walila yinjillu mimikujirni. Kiwilkiwiljilinyju palu ngarni jilpirti,
pirlawurra palu ngarni. Wali Yarrit pa pirlajarrinya.
24 Wali Jesuskurawarntirlu palunyanangu jularnani wangki Je-
suskura. Pajala palu kurnakwantinya, mapunikanila palurla Jesusku
mayarujangkawarntirlu.
25 Nyanartijangka yangka pilanya yungurlakani pamarrwarnti Juru-
julumkarrajiwarnti, Yantiyakkarrajiwarntirlu palunyanangu yiparni-
jangka jarlu. Wali tikirrpala pila jakarni Juwuljaa Panapaj. Layiwar-
lany pila nganpayiwarlany kanya yangkarti Jun Maak. Kayili palu
yani Yantiyakkarti. Pirriyani palu Yantiyakja. Wali nyanayirlarni palu
kirrarnani.

Wangkiwarnti kutawarnti

11

Miyijaa wuru palu ngarni pinalkarrapurru

23 Ngarni palu miyi Jesusjujaa piyirnwarntirlu mapirrikarrajiwarntirlu. Nyanartikarrarni Jutajju Jesus pirtinyikarrku.

Wali yangka palu miyi ngarnani, Jesusjula purlkangu miyi warntarni.

24 Jamalkanyala parla miyiwu Ngarpu, nyanartijangka junganila. Marnila manyanangu piyirnwarntiwu, “Minyarti miyi pa karrkin ngajukura. Nyurrawarntiwu manyirrangu nguniny yungujangka. Kujartikarra manta jungananku pinalkarrapurru. Ngajula pajanta pinapinakarrinyanku.” Wali miyila palu ngarni Jesusngurrarlu.

25 Nyanartijangkarlu narangalparni Jesusju warntarni pakirti wurujarti. Marnila manyanangu, “Minyarti wuru pa jurrmartajangka jalarrajangka. Junpungany pa nungujawurlu ngajukurajawurlu. Yangka manta kujarti ngarnanku pinalkarrawurra, ngajula pajanta pinapinakarrinyanku.”

26 Yangka manta ngarnanku minyarti miyijaa minyarti wuru, wali nyanarti, nyakula manyalu nyurrawarnti kanarlanywarntirlu takiwurra. Nyangungurla palurla pinarri ngunawu Jesusku pirlajarrinyujangkawu kitangarni Jesus walimpa tikiyanku.

15

Ngarpungu parlipanya wanjikujiwu

20 Jesus Kurayij parlipangu pirlajarrinya, yutukani palu najinga, turtapinyala. Wanjikujirni pa Ngarpungu mapunparni. Nukarniwu parlipangu jarrkanya Jesusju. Yukalku parlipa narangalparni Jesuskurarlal. Walimpa parlipanya Ngarpungu wanjikujiwu. Yangka palu kajalkajal pirlajarrinya Ngarpukurawarnti piyirnjaa marninjaa yapa, nyanartiwarnti palu manyanjilinyparni yukalany kajalunypawarnti.

21 Wali jarluwarlany pa kajalkajal pirlajarrinya nganpayi layi yini parla Ratam. Nyanartijangka layiwarlany nganpayiwarlany pa kajalkajal wanjikujirni Ngarpungu, yini parla Jesus Kurayij.

22 Kujartikarra parlipa nukarnini Ratamjiliny pirlajarriwu. Yarntarni Jesus Kurayijjiliny parlipanya Ngarpukurawarnti wanjikujiwu Ngarpungu, yangka parlipa Jesus mapunikarralany.

23 Wali nyanturni pa kajalurni wanjijarrinya. Kayan ngalu kanarlanywarnti kajalurni wanjijarri, tumaj Jesus pa kajalkajal. Jarlu pa nyantuliny Ngarpungu wanjikujirni, yarntarni parlipangu jarrkanya ngalimpawu jirnanyunguwu. Walimpa pa tikiyanku purlka nyantu Jesus, tikiyanujangkarlula manya wanjikujiwu Jesuskurawarnti, yangka palu mapunikarralany.

1 Timothy

Minyarti wangki mirlimirlijangka Puwulkura, Timiti pa lirrkarnpungani

1-2 Minyarti wangki marnangu yiparnana ngajungu yiningu Puwullu nganpayiwu Timitiwu. Nyuntuwu marnangu jarlu jularni Jesus mapunikanupurru. Wali mapunikanila manurla, yangkala marnanta nyangany walakujilinyparni.

Wali ngaju marna yangkarti yangka marna jakulkangany piyirnwarntiwu Ngarpukura wangki. Ngarpungujaa Jesus Kurayijju pajapila wangki yinya jarlu, yangka parlipanya warntarni yakurryakurrjangka Ngarpungu. Nyanarti Jesusju parlipanya wanji yungku nirnparni, yangkala parliparla mapunikarralany.

Wali mangupilarla ngunawu nyuntunga Timitirla Ngarpujaa Jesus Kurayij. Ngampurrikananku mantapila. Marlamananku mantapila nirangu. Munta mantapila kirtilykujiwu Ngarpungujaa Kurayijju purlkangu.

Kanarlanywarntirlu palu malany mapunngajirta

3 Wali marnangu malany nyuntuwu Timitiwu. Lama kirranyja nyanayirla ngurranga yininga Yapisisja. Yangka marna jarlu tirrinyyanani mayaruwarlanykarti karla Majitaniyakarti, wali lirrangu marnanta lirrkarn yinya nyuntu lama kirrarnupurru Yapisisja. Yarntarni marnangu yipalany wangki kurrumparla lama kirrarnupurru.

Wali kanarlanywarntirlu piyirnwarntirlu Yapisiskarrajiwarntirlu palunyanangu julalany wangki Ngarpukura, yangkala palu malany mapunngajirta. Ngajirta palunyanangu jirrkirl manyja wangki Ngarpukura. Nyanartijangkarlu manunyanangu jarrmalku. Kulkurukujiwu manunya wampalmarnujangka. Lirrkarnpungana marnanta kujarti jarrmarnupurru.

4 Jarrmalku manunyanangu nyanartiwarntiwu piyirnwarntiwu, ngajirta ngalunyanu kajikajiyungka kurrumpajangka. Yarntarni ngajirta ngalunya kurajpungka pirlawarnti jarlujangkawarnti kilakiwarnti wanjiwarntirlu Juwujwarntirlu. Minyartijiliny pa yarr wangki. Yarr palu kirralany nira wangkijarti wapaljarti. Puju palu nira malany yarr wangkimipa, wali kayan ngalu warrkammanyja nyanartiwarntirlu piyirnwarntirlu Ngarpukura. Puju palu Ngarpu mapunikarra, warrkampala palu warrkammanyja Ngarpukura. Wali puju parlipa Ngarpu mapunikarra ngalimparluwurti, wali nyanarti, warrkam parliparla warrkammanyja Ngarpukura.

5 Puju manunyanangu jarrmalku, wali tapungmankula palunyanu puju manunyanangu takitakijulawu. Tapungmanku palunyanu piyirnwarntirlu, tumaj manya Ngarpungu lukurrpinya kaninykaniny. Yarntarni yakurryakurrku palurla yakurrmalku. Yarntarni palurla Ngarpuwu mapunikarrku mapunparni.

6 Kanarlanywarntirlu palunyanu ngajirta tapungmanta. Nganga palu yanany wangkiwangkikarra, tumaj palu nira pinapinakarrilany wangki wapal. Nganga palu yanany.

7 Wali yangkartiwarntirlu palurla wulyumalany wangki jularnupurru takiwurra. Pinayungany palunya wangki Ngarpukura yangka Ngarpungu parla jarlu yinya Mujij, yangkala palunya pinayungany ngurrpangu. Kula palu pinarrirlurni malany pinangurrujilinyparni, minyakujala palunya ngurrpangu pinayungany.

Piyirnwarnti yakurrjuwalwarnti

8-10 Wali wangkiwarlany marnangu takijulawu. Jarluwarlany parla Ngarpungu Mujij yinya wangki yini luwu jirrkirlikanupurru piyirnwarnti, tumaj palu yakurryakurrjuwal piyirnwarnti. Kanarlanykanarlany yakurrwarnti palu yanany wapalkarra luwungajirta Mujijkurangajirta. Mapunikarralany palunyanu nyantuwarntirlu ngangamartarlu wapalkarra yanujuwallu. Kanarlanykanarlany palu nguniny munta parntaparnta, Ngarpungajirtarlal palu yanany yakurral. Kanarlanykanarlanyju palurla Ngarpuwu jirnapungany. Kayan ngalu pinakarri Ngarpu.

Kanarlanykanarlany palu ngamaji pungujuwaljaa ngarpu pungujuwal. Pungany palurlanyanu ngamajijaa ngarpuwurti pirlawurra. Kanarlanykanarlany palu yarr wapalkarra pungujuwal pirlawurra. Piyirnwarnti kanarlanywarnti palu yakurr nguniny. Kanarlanywarntirlu palunya kartuwarlany warntarnkarrakangany kanarlanykura piyirnkura. Ngurrangurra yungany palunyanu. Yarntarni marnintu palunya warntarnkarrakangany piyirnwarlany. Kartu parla wartangurni kirralany. Yarntarni piyirnjarrarlu pilanyanu kartukujilany nganpayijarrarlu.

Kanarlanykanarlany palu ngurru kangany ngurrijirlu piyirnwurti, marninwurti yapawurti. Tarrpartalany palurlanyanu jingnyangupurru. Ngajirta palu yartajpanta. Kanarlanykanarlany palu yirrijiwarnti. Yarntarni palu kanarlanykanarlanyju piyirntu kayanparni ngirtilykarra julalany. Wapaljirlu nganpayirlu kujikarralany nyanarti nganpayi wulyu mapunji. Kula mapun, minyakujala wapal. Kanarlanykanarlany palu yanany yakurrwarlanyjarti Ngarpungajirtajarti.

Minyartila manyanangu Mujijkura wangki nukarniwu piyirnwarntiwu. Puju palu yirrikarrkula wangki Mujijkurajangka, wali nyanarti, nginyjirrikarrku palunyanu yakurryakurr nyantuwarntikura. Wali wulyu wangki pa minyarti Mujijkurajangka, yangkala palu kanarlanywarntirlu ngajirta mapunikarra. Yakurral palu yanany narangal. Kanarlanywarntirlu palu mapunikarralany wangki Mujijkurajangka, wulyungal palu yanany. Yarnta kanarlanywarntirlu palu lup pinakarrilany, ngangayananypala palu. Yakurr palu nguniny puturu pinakarrinyujangka.

11 Wali julalany marnangu wangki yangka parlipa jarlujangka martalany Ngarpukura. Ngajirta marna manyja ngajukurajangka milyilyijangka. Ngarpungu paja jarlu yinya wangki minyarti nyantungu wulyujinyangurlu wirriyajuwallu.

Jesus pa marlamanujuwal ngarrurtakujirnujuwal

12 Wali, wirriya marna nguniny ngarrurta, tumaj paja wirriyakujirni Jesusju ngalimpakurarlu purlkangu Kurayijju paja ngarrurtakujirni. Warrkam nyantukura paja yinya Jesusju, marlamananywurti paja

warrkampurru. Nyanartijangka marlamanujangka marna Jesus jamalkangany. Jarlu paja nyanya Jesusju. Pinapinakarrinya parlanyanu kujarti, “Nganpayirlu minyartirlu Puwullu paji wulyu warrkammalku mapun, walirni pa yakurr nguniny. Kurajpungkula marna warrkampurru.” Wali kurajpinyajal paja nyantukurapurru warrkampurru. Kurajpungujangka marna ngarrurtajarrinya. Wali marna yakurr nguja, yangkala paja warrkam yinya nyantungurni.

13 Ngajirta marna jarlu mapunikanantarla Jesus. Nyanarti Jesus marna jarlu jingkirrkangani ngurrpangu. Walirni paji luyurrmarni Jesusju. Yarntarni marnanya pinya piyirnwarnti Jesuskurawarnti mapunikanujangkawarnti. Warrarni marna ngunangani kuliparirni, tumaj marnarla ngurrpa nguja Jesusku. Panypinya marnanyanta Jesusja, yangkala marnanya Jesuskurawarnti pinya ngurrpangu. Yarrwurti paja pungkarla Ngarpungu. Ngajirta. Yararni paji ngujangurra. Luyurrmarnani paji nyantungu Ngarpungu.

14 Yawiyijarrinya paji, yangkala paja mapunjinyangu palymani munta kaninykaniny purlkangu ngalimpakurarlu. Kaninykaniny pirlurr paja kurnakkujirni mapunkujirni. Tapungmani paja, Jesus Kurayijjula pajarla yutukani tapungmanupurru piyirnwarntipurru.

15 Minyarti mapun. Tarrpartawu parlipa pinangu, mapunikarrkula parlipa wapalkarrarlu nyapartukarra Jesus Kurayij pirriyani kankarnumarrangujangka minyayirla nguwanga tikirrkujirnupurru piyirn yakurrjangka. Wali ngaju marna yakurrjinyangu nguja, yini Puwul. Nyanartiwarntijiliny marna nguja yakurr,

16 yangkala paji Ngarpungu luyurrmarnani ngajuwu yakurrku, marlamanila paja. Ngajirta paja pungkarla yakurrjangka. Warrarni paji jurumanani rawa yakurrjinyanguwu, yangkala pajalu nyaku kanarlanywarntirlu takiwurra. Pinarri palurla Ngarpuwu jurumanujuwalku ngunawu. Wali mapunikarrkula palurla Jesusku nyangujangkarlu, wanjila manya yungku kujawurlurra.

17 Mapunparni marnangu malany. Yangkarti Ngarpu pa kayan nyantu. Maja parlipangu nguniny ngalimpawu nukarniwu. Jarluwarlanyjangka parlipangu maja nguninyparni kujawulurra ngunawu. Ngajirta pa pujujarri Ngarpu, kujawulurra pa wanji nguniny. Kayan ngarlipa piyirnwarntirlu nyaka nguwakarrajirlu. Jarti parliparla nyangany millu. Ngurt parlipanyanta nguniny yangka parlipangu kajalkajal nguniny nyantu kujawurlurra nirnparni. Yangkajal parlipangu kajalkajal nguniny. Mapunparni nyanarti wangki.

18 Yarntarni marnangu malany Timitiwu ngajukurawu walakujilinyku. Nyuntungala mangulurla jakulkanya piyirnwarntirlu Ngarpukura wangki jarntuwarntirlu nyuntukurawarntirlu. Wali wangki minyarti tarrpartarnanku man. Pinapinakarriwu man Ngarpukura wangki jakulkangujangka.

Lirrkarnpungana marnanta Timiti. Puju nganawurti mangurla wuwuyanku, wali nganyja manta yangkarti wangki. Warnta nyanarti milyilyirlajangka wangki Ngarpukura yangka mantalu yinya jarntuwarntirlu nyuntukurawarntirlu. Mapunikananku man Timiti Ngarpu mapunwurra. Yakurrmalku manurla yakurryakurrku.

19 Wali kanarlanywarntirlu piyirnwarntiwarlanyju palurla ngajirta yakurrmanyja yakurryakurrku. Wirriyajarrilany palurla yakurrku.

Ngajirta palu pinapinamanta wulyuwulyu. Jesusku palurla mapunikarralany, yangkala palu rukarnurla tikiyanany. Ngurtijilinyparni palu junglapalany nirnparni.
20 Nganpayijarra kurriny pila junglaparni. Ngangayani pila nganpayijarra yinijarra Raminiyasjarra Yaliksanta. Nyantujarra marnapinya ngajungu Puwullu pirtinyikani pirlakarti purlkakarti. Pirla purlka marnarla yinya nganpayijarra yangkartijarra. Kayan ngartapila yarnta jingkirrkangka Ngarpu.

2

Nyapartukarra palu ngunawu jujunga Ngarpukurarla miyitingja

1 Wali wangkiwarlany marnangu julalany wangki marrki martarnupurru. Yangka manta yanany jujukarti Ngarpukurakarti, jamalkangku manta Ngarpu yungujuwal. Yarntarni malku mantarla ngarntimankula manta. Japirlyungku manta Ngarpu piyirnwarntiwu nukarniwu.
2 Japirlyungku manta purlkawarntiwu kapumanwarntiwu, yarntarni majawarntiwu nukarniwu manta Ngarpu japirlyungku. Nyanartijangkarlu parlipanyalu yirrikijawurlu martawu, ngurtpalkula parlipa. Mapunjinyangu parlipa karriwu layirni, jirrkirljinyangu parlipa ngunawujaa yanku.
3 Puju parlipa japirlyungku Ngarpu piyirnwarntiwu, wulyu pa nyanarti mapun. Wirriyajarriwula parlipangu Ngarpu ngalimpakura wanji yungujuwal.
4 Ngarpu pa nyantu wirriya nguniny wanji yungupurru. Wali wanji manya nukarnini kurnakkujiwu Ngarpungu nyantungu. Mapunparni manya kurnakkujiwu nukarnini, pinayungkuwurti manya pinarriwurra nukarnini, yangkala kanarlanywarntirlu palurla pinakarrilany. Kanarlanywarntirlu palurla ngajirta pinakarri Ngarpuwu.
5 Ngarpu pa nguniny kayan, nyantumipa layi. Wali jarlu parlipanya yakurru ngangakanya Ngarpungurni, nyanartila parlipanyanta marrijarrinya Ngarpungurni. Kayan ngarlipa tikiyanta piyirnmipa. Jesusju parlipanya tikirrkujilany Ngarpukarti nyantumiparlu. Pirriyani parlipangu Ngarpungurni Jesus Kurayij nganpayi tikirrkujirnupurru. Layingumipa parlipanya tikirrkujilany Ngarpukarti Jesusjumipa. Ngajirta nganangurwurti tikirrkuji, marlaljinyangu. Layimipa parlipangu pirriyani Jesusmipa.
6 Yangka parla katungkajarrinya Jesuspurru pirriyanupurru, wali yijingkanyala manyanangurlanyanu Jesusju nukarniwu piyirnwarntiwu marninwarntiwu yapawarntiwu. Ngarpungu manya wanji yungku, yangkala Jesus pirriyani, yijingkanyala manyanangurlanyanu takijularnupurru.
7 Wali Jesusju manyanangurlanyanu yijingkanya, nyanartila paja ngaju yinya wangki jakuljularnupurru Jesusju. Jakuljulalany marnanyanangu piyirnwarntiwu kanarlanywarntiwu. Ngajirta Juwujwarntiwu, piyirnwarntiwarlanyku marnanyanangu jakuljulalanyjaa pinarriyungany marnanya. Pinarriyungany marnanya Jesus mapunikanupurru, yarnta marnanya pinarriyungany nyapartukarra Ngarpuwu palurla pinarrijarriwu. Mapun marnanyanu julalany, ngajirta yirri, mapunparni marnanyanu julalany jirrkirl.

8 Yarntarni wangkiwarlany jujupurru. Lirrkarn marnanya yungany
nganpayiwarnti Ngarpukurawarnti. Ngarpuwu palurla manyja ni-
rangu. Yarnta palurla munta kayan nguna Ngarpuwu. Japirlyungku
palurla Ngarpu kulimulurlu. Ngajirta ngalu kuli pinapinakarri
ranyjingu muntanga kaninykaniny. Mapunjinyangu palu japirlyungku
Ngarpu.

Marninwarnti

9-10 Wali yarntarni marnanyanangu marninwarntiwu malany lir-
rkarn. Marninwarnti palu ngunawu wulyu. Nira palunya ka-
narlanywarnti marlamananku. Kujarti palu yanku marninwarnti
Ngarpukurawarnti Kutkurawarnti. Karrkinta palu mana kangku turiti
wulyu mapuntu, walirni palu ngajirta nira pinapinakarri turitijaa
nganapartu nganapartu ngurrkuwurra. Ngarpuliny palu pinakarriwu.
Ngajirta ngalu turitimipa warntarnanta pamarrjawurlu purlkapurlka-
jawurlu. Ngajirta ngalu pujukujirnanta manawarntirlamipa. Ngajirta
ngalu marninwarnti manajarti wulyujarti ngurrkujarrinyanta. Wulyu
palu yanku marlamanujuwal.

11-13 Yarntarni palu marninwarntirlu kulkururlu pinakarriwu
Ngarpukura wangki karrkarnurla. Jarrmalany marnanyanangu
marninwarntiwu ngajungu Puwullu, ngajirta ngantanya nganpayi
pinayungka wangki. Kirranyjalu kulkuru marninwarnti. Pinakarrilu
Ngarpukura wangki. Wali ngajirta ngalunyanu murta kajalkajalkuji
marnintu, yangka pa nganpayimipa kajalkajal nguniny, tumaj jar-
luwarlany nganpayiliny pa Ngarpungu ngartakpani yini Ratam. Nya-
nartijangkala pa marnin ngartakpani yini Yip jirna.

14 Marnin yangkarti parla pirlangu purlkangu kajiyinya, mapun-
parnila yakurra wantinya, yini parla Yip. Ngajirta nganpayi Ratam
parla kajiyungkarla pirlangu. Marninturni parla mapunikani. Wali
nyanartikarrala marnanya lirrkarn yungany nyantuwarnti marnin-
warnti.

15 Wali marninwarnti palu nguniny yapa martarnupurru, yangkala
palu walirni ngunawu Ngarpukura. Kayan ngumparna parlanyanu
martawu. Puju palurla juturni mapunikarralany yapa martarnu-
juwallu, Ngarpu palu puju wajilpungany marninwarntirlu, wali nya-
narti, wanji manya yungku Jesusju. Puju palunya kanarlanywarnti
tapungmanany, Jesusju manya yungku wanji kujawurlurra.

3

Nganpayiwarnti ngampurrjiwarnti

1 Wali yarntarni, nganpayiwarnti marnanya lirrkarnpungku ngam-
purrjiwarnti. Yangka nganawurti manyanangu ngunawu purlka
ngampurrji kajalkajal Ngarpukurawarntiwu, wali nyanarti wulyu
ngunangupurru. Mapunparni minyarti wangki.

2 Wali wangki minyarti marnangu malany Puwullu Timitiwu mapir-
rirni. Kangku man minyartirni wangki, jakulkangku manunyanan-
gurla yangkartiwarntirla piyirnwarntirla ngampurrjiwarntirla, nya-
partukarra palu purlka ngunawu nyanartiwarnti piyirnwarnti. Ngan-
payi Ngarpukura ngampurrji wulyujinyangu pa ngunawu mapunji
wapalngajirta. Yarnta pa ngunawu ngapa ngarla ngarnungajirtajuwal.

Ngajirta ngarta ngapa nganyja wangartawurra. Yarnta yirrikijarti pa ngunawu.

Yarntarni pa kartujarti layijarti ngunawu. Kayanmipa pa kartu martawu. Yarnta jarntukujirnujuwal pa ngunawu, yangka manya jarntukujilany piyirnwarnti kanarlanywarnti nganpayirlu nyanartirlu. Yarnta pa ngunawu pinayungujuwal yangka manya pinarriyungany kanarlanywarnti takiwurra.

3 Yarntarni nganpayi ngampurrji pa wulyu ngunawu. Ngajirta ngarta ngapa ngarla ngarnanta wangartawurra. Yarnta ngajirta ngarta pungujuwal nguna kulijuwal. Ngunawu pa kirtily. Kayan ngarta jirljirljarri jingnyangujangkawurti, marlalparni. Jarti palu kuliwu yingkiyingkilanku, warrarni pa nguniny kirtily. Yarnta ngampurrjirlu ngajirta ngartarla pamarrku kurturrkurturrmanyja purlkawu.

4 Yarntarni manyanangu ngampurrji maja ngunawu yapawarntiwu nyantukurawarntiwujaa kartuwu nyantukurawu. Nyantukurawarntirlu yapawarntirlu palu pinakarrilany wangki. Pinakarrinyurla mapunikarralanypala ngarpu nyantuwarntikura. Yapawarntirlu ngarpunyankurala palu wulyu julawu mapunji.

5 Wali puju manya nyantukurawarnti yapawarnti ngampurrikarralany wulyuwurra kartu mapirri, nyanarti nganpayi manyanangu maja mapunji ngunawu Ngarpukurawarntiwu piyirnwarntiwu. Ngampurrikarrku manya piyirnwarnti Ngarpukurawarnti wulyuwurra. Puju ngajirta manya ngampurrikarra nyantukurawarnti yapawarnti, wali kayan nganyanangu maja nguna Ngarpukurawarntiwu piyirnwarntiwu. Kayan nganya ngampurrikarra piyirnwarntiwurti.

6 Yarntarni pa ngampurrji ngunawu nganpayi yangka jarluwarlany mapunikani. Puju jalarrarni mapunikarralany, ngajirta nganta yutukarra purlka ngurrkungamarra. Ngurrkujarrinyanta ngarta, yangkala ngarta ngulikarra ngurrkuji Ngarpungu, nyanartijiliny jarlu ngulikani pirla purlka Ngarpungu.

7 Yarntarni pa nganpayi ngampurrji ngunawu kujarti. Puju palu julalany mapunji piyirnwarntirlu Ngarpukurarlujaa rantangakarrajirlu piyirnwarntirlu, wali nyanarti, pinarri palurla mapunjiwu nguniny. Nyanarti nganpayi warntalu ngampurrji manta majakujiwu Ngarpukurawarntiwarlanyju. Puju palu julalany yirriji, rantangakarrajirlu piyirntu, wali nyanarti, ngajirta nganta Ngarpukurawarntirlu warntarnurla majakuji, tumaj ngalu kurntayikuji wangkingu kanarlanywarntirlu. Nyanartijangka pirlangu ngarta tikirrkuji nganpayi nyanarti maja ngampurrji.

Piyirnwarnti Ngarpukurawarnti marlamanujuwalwarnti.

8 Wali piyirnwarntiwarlany palu nguniny Ngarpukurawarnti marlamanujuwalwarnti. Nyanartiwarnti marnanya lirrkarnpungku. Yanku palu wulyu yirrikijarti. Mapunikarrku palurla Jesuskuliny. Ngajirta ngalurla pamarrku mapunikarra, yangkala ngalu kurakurajarrinyanta nirnparni. Yarnta ngajirta ngalu ngapa purlka nganyja yini wayin, yangkala ngalunyanta rukanyja.

9 Kitpanku palu Ngarpukuraliny wangki milyilyirlu, yangka parlipangu Jesusju jakuljularni. Kitpanku palu mapuntujinyangu ngajirta kurrinykurrinyju.

10 Wali puju nganpayi nguniny wulyu yangka marnangu marni, wali nyanarti, yirrikarrku manta kurajpungkula mantarlanyanu yirrikanurla nyurrawarntirlu piyirnwarntirlu Ngarpukurawarntirlu, yangkala manta yutukarrku piyirn marlamanujuwal Ngarpukura.

11 Yarntarni marninwarntiwurti marnanya lirrkarnpungku. Yanku palu wulyuwarnti mapunjiwarnti. Ngajirta ngalu ngapa nganyja, yangkala ngalu wangartajarri. Yarnta ngajirta ngalunya ranyjingu kurajpunganta nganpayijaa marnin kuliwurra. Yirrikijarti palu ngunawu. Kujarti palu marninwarnti yanku wulyu.

12 Wali nganpayi marlamanujuwal pa ngunawu kartujarti layijarti. Kayanmipa pa kartu martawu. Yarntarni manyanangu Ngarpukura marlamanujuwal ngunawu maja yapawarntiwu nyantukurawarntiwujaa kartuwu nyantukurawu. Nyantukurawarntirlu yapawarntirlu palu mapunikarralany ngarpunyankura.

13 Yangka nganpayirlu parla warrkammalany mapunjinyangu Ngarpuwu, wali kanarlanywarntirlu palu nyangany warrkammayin wulyu. Malany manyanangu nganpayirlu nyanartirlu Ngarpukura wangki. Purnkungu manyanangu Jesus julalany yangkala palu kanarlanywarntirlu pinakarrilany wangki nyantukura. Pinakarrilany palu mapun.

Najanu manyanta yanku Timitikarti

14 Wali Timiti, yanku marnantarla nyuntukarti najanu. Ngungkupungana marna wirriya yanupurru. Kunyungurla marna yanku jalarrarni, kunyungurla marna yanku walimpa.

15 Puju marna lama warra kirralku, wali nyanarti. Minyarti man martawu lirrkarn lanujangka ngajukurajangka. Pinarriyungany marnanta yangkarti mirlimirli nyapartukarra parlipa Ngarpukurawarnti ngunawu. Wali Ngarpu ngalimpakura pa wanji nguniny, mapunikarralany parliparla Ngarpuwu. Martalany parlipa Ngarpukura mapun jartamanujuwalwarntirlu nukarnirlu, jakuljulalany parlipanyanangu kanarlanywarntiwu wangki mapun Ngarpukura.

Ngarpungu parlipangurlanyanu kalarakujirni

16 Ngarpu pa wulyujinyangu mapunparni. Kalarakujirni parlipangurlanyanu Ngarpungu pinarriwurra. Kayan ngarliparla partalurni pinarrijarri Ngarpuwu yangka pa nyantu purrurturlal.

Pirriyani parlipangu nguwangkurra Jesus, nganpayirni palu nyanya piyirnwarntirlu,
Ngarpungu manyanangurla jakulkanya walaku nyantukura,
Yinjilwarntirlu palu nyanya Jesus,
Jularni palunyanangu wapalkarra piyirnwarntirlu Jesus,
Mapunikanila palu Jesus ngurrawarlany ngurrawarlanyjangkarlu,
Tikirrkujirni parlanyanu kankarral Ngarpungu.

4

Pinarriyungany palunya wangki wapal kanarlanywarntirlu

1-2 Jarlu parla Pirlurru Ngarpukurarlu marni nganpayiwu layiwu kurrumparla lanupurru nyapartukarra palu piyirnwarnti kanarlanywarnti ngangayanku. Kanarlanywarntirlu mapunikanujangkawarntirlu palunya pinakarriwu pirlawarnti yirrijiwarnti, mapunikarrkula palunya, wajilpungkula palunya pirlawarnti. Wangki nyanarti pirlawarntikura pa wapal. Wali pinakarriwu palu piyirnwarntirlu wangki wapal pirlawarntikura, yangkala palu yakurryakurr nira pinapinakarriwu. Kayan ngalu pirlurru nyaka wulyungal ngunangupurru. Nyanartijangka palunya piyirnwarntiwarlany pinarriyungku wangki wapal. Kujarti parlipa jalarra nyangany. Mapunparni palu kujarti yanany kanarlanywarnti.

3 Yangkartiwarntirlu palunya lirrkarnpungany piyirnwarntirlu pirlakurawarntirlu. Jarrmalany palunyanangu kujarti. “Ngajirta ngantanya kartuwarnti warntarnanta. Kirrijirla manta ngunawu yarr, kartumulujaa ngumparnamulu manta yarr ngunawu.” Yarntarni palunyanangu jarrmalany, “Ngajirta ngantanya kuyiwarnti kanarlanywarnti nganyja. Wanyjarrku mantanya kanarlanywarnti. Yarnta miyiwarnti kanarlanywarnti mantanya ngarnanku, miyiwarntiwarlany kanarlanywarnti mantanya wanyjarrku.”

Wali nyanarti wangki pa wapal. Pinarri parliparla Ngarpuwu. Mapunparni parlipangu ngartakpani kuyijaa miyi nukarni. Ngarpungu parlipanya yinya nyantungu kuyijaa miyi ngarnupurru. Ngajirta wanyjanupurru. Yangkala parlipanya nukarni ngarnanku Ngarpukurawarntirlu mapunjiwarntirlu jamalkangurla.

4 Yangka parliparla Ngarpu jamalkangany miyipurru ngarnupurrujaa kuyipurru ngarnupurru, wali nukarnini parlipanya ngalku. Ngajirta ngarlipanya wanyjarra kanarlanywarnti. Ngarpungu parlipangu miyijaa kuyi ngartakpani. Nukarnini pa ngartakpani wulyu.

5 Yangka parliparla Ngarpuwu malany miyipurru ngarnupurrujaa kuyipurru ngarnupurru, wali malany parlipangu Ngarpungu miyi ngarnupurru. Jamalkangany parlipanyanta Ngarpunga. Yangka Ngarpungu parlipangu malany ngarnupurru, wali nyanarti, kayan ngarlipa nganawurti wanyjarra.

1 John

Ngarpu pa tili parralanujuwal

5 Munga parlipangurla ngarla. Tili parlipangu wulyu parralanujuwal. Wali Ngarpu parlipangu tili parralanujuwal wulyu. Ngajirta manyanta Ngarpunga munga nguna, nyantu pa kayan tili.

6 Puju parlipa muntanga martalany yakurr yarnta parlipanyanangu kujartikarra malany, “Ngaju marna yanany Ngarpukurarlal,” nyanarti parlipa yirri malany. Yirrijiwarnti parlipa ngunangana. Ngajirta parlipa mapun. Kula Ngarpukurarlal parlipa yanany tilingal yangkartiwarnti, minyakujala parlipa mungangal yanany Ngarpungajirtajartirlal yakurral.

7 Puju parliparla munta kayan nguniny Ngarpuwu, wali nyanarti, tilingal parlipa yanany Ngarpukurarlal. Ngurtpala parlipanyanangurla nguniny piyirnwarntirla. Walaku Ngarpukura Jesus parlipangu jilkarni nungu yakurrjangkawu wajapungupurru. Yangka parlipa ngapajawurlu lukurrpungany nganawurti, nyanartijilinyjawurlu parlipanya lukurrpungany Jesusju nungujawurlu, puju parliparla munta kayan nguniny Ngarpuwu.

8 Yarntarni puju parlipanyanu julalany yakurrngajirtajarti, nyanarti pa yirri, kajiyungany parlipanyanu. Puju nganangguwurti manyanu julalany yakurrngajirtajarti, kajiyungany manyanu.

9 Puju parliparlanyanu kurntayirlu yakurryakurrjawurlu takijulalany Ngarpuwu, wali nyanarti, wajapungku parlipangurla yakurryakurr Ngarpungu. Rukalanypala parlipangurla yakurra Ngarpungu. Ngarpu pa kayan, ngajirta kajiyungujuwal. Wulyu pa nyanarti Ngarpu. Yangka parlipanyanu takijulalany yakurrjawurlu, mapunparni parlipangurla wajapungany nukarnirla.

10 Yarntarni puju parlipanyanu julalany, “Ngaju marna wulyu, ngajirta marna jarlu yakurryakurral yantarla,” wali kujawurlu parlipa Ngarpu yirrijikujilany. Yarnta parlipa ngajirta wangki Ngarpukura mapunikarra.

Wangkijarra kutajarra
PSALM 1

1

Ngarpukurawarnti piyirnwarntijaa marninwarnti

1-6 Puju nganawurti piyirn parla ngajirta Ngarpuwu jingkirti warralpungka, yarnta ngajirta manya mapunikarra lirrkarnpungujuwal ngarlajawurlu. Nyanarti piyirn pa wirriya nguniny Ngarpukurarlal. Yarnta pa Ngarpukura wangki tapungmanany. Wangkingu Ngarpukurarlu pa ngarrurtakujilany. Ngarpukura wangki pa pinapinakarrilany nira jutungu. Yangka kumantajaa jininyara pukanyja pa pinapinakarrilany. Nyanarti piyirn, nyanarti marnin pa manajilinyparni yangka ngapanga karrilany martuwarrarla rirringkirla. Ngapangu kalypajarrilany, kirtily martalany, wulyuwulyurni martalany. Kayan ngarta lalkajarri warnjaljaa kayan ngarta miyingajirtajarri. Yitilalwarlany yitilalwarlany manya miyi martalany. Manangu parlipanya pinayungany. Yangka piyirn manajilinypala nguniny, wulyungal yanany nira. Martalany pa wulyu miyijilinyparni. Kujarti pa nguniny Ngarpukura piyirnjaa marnin.